

สัมมนาวิชาการประจำปี 2557

BOT Symposium 2014

การลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย
(Mitigating of Financing Constraints in the Thai Banking System)

เชาว์ เก่งชน

พิมลวรรณ มหัจฉริยวงศ์

และ ธัญญลักษณ์ วัชรชัยสุรพล*

บก. ศูนย์วิจัยกสิกรไทย

ตุลาคม 2557

บทสรุปผู้บริหาร

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านการลด “ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน” ในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย ทั้งในมิติภาคธุรกิจและภาคครัวเรือน นับตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของระบบเศรษฐกิจและธนาคารพาณิชย์ไทย เนื่องจากปัญหาการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจและภาคครัวเรือน ถือเป็นหนึ่งในปัญหาด้านการเงินที่สำคัญ อันนำมาสู่ดุลยภาพของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (Sub-Optimal Equilibrium) หรือมีความผันผวนมากเกินไป (Excessive Volatility)

ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อโดยภาคธุรกิจและครัวเรือนไทยมีทิศทางที่ผ่อนคลายลงจากหลายสาเหตุประกอบกัน ซึ่งหนึ่งคำอธิบายที่สำคัญ คือ นวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ที่มีแรงขับเคลื่อนจากการแข่งขันและเป้าหมายในการทำธุรกิจที่เปลี่ยนไป ภายใต้การปรับกฎเกณฑ์ของทางการไทยและเงื่อนไขเศรษฐกิจที่แตกต่างไปจากเดิม โดยนวัตกรรมดังกล่าวเป็นส่วนผสมที่ลงตัวของพัฒนาทั้งการบริหารและจัดการความเสี่ยง กระบวนการทำงานและระบบเทคโนโลยี การตลาดและการสื่อสาร และช่องทางการให้บริการ ซึ่งมีส่วนเสริมให้ภาคครัวเรือนและภาค

*คณะผู้ศึกษา ขอขอบคุณ ดร.ปิติ ดิษยทัต และธนาคารแห่งประเทศไทย สำหรับข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าต่องานวิจัย และให้โอกาสในการเข้าร่วมนำเสนอผลงาน อีกทั้งยังขอขอบคุณ คุณสายทิพย์ คงเกียรติณรงค์ คุณวรรณวิษา ศรีรัตน์ และคุณณัฐ บัณฑิตวัฒนาวงศ์ สำหรับความช่วยเหลือเกี่ยวกับเอกสารงานวิจัย โดยข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของธนาคารกสิกรไทย ศูนย์วิจัยกสิกรไทย และธนาคารแห่งประเทศไทย

ธุรกิจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สามารถเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ได้ดีขึ้น ทั้งในมิติด้านปริมาณ ราคา และคุณภาพ

ในทิศทางที่สอดคล้องกัน ผลการศึกษาทางเศรษฐมิติเพื่อแสดงถึงการผ่อนคลายลงของข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจ พบหลักฐานเชิงประจักษ์ในมุมหนึ่งที่บ่งชี้ว่า ต้นทุนทางการเงินของผู้ประกอบการที่เปลี่ยนแปลงระหว่างเวลาในช่วงที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากพัฒนาการในระบบการเงิน การแข่งขันของธนาคารพาณิชย์และการพัฒนานวัตกรรมของธุรกิจธนาคาร ซึ่งเอื้อให้บริษัทเล็กที่มีการยกระดับศักยภาพทางธุรกิจให้ดีขึ้นสามารถเข้าถึงต้นทุนทางการเงินที่ใหม่เอี่ยมเข้ามาใกล้เคียงกับบริษัทขนาดใหญ่มากขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ ยังเป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นที่ให้ภาพบางแง่มุมเกี่ยวกับพัฒนาการของการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการเกี่ยวกับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา อีกทั้งยังเผชิญอุปสรรคข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในระดับครัวเรือนเพื่อพิจารณาการผ่อนคลายลงของข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคครัวเรือน ซึ่งประเด็นต่างๆ ข้างต้นนั้นล้วนแล้วแต่เป็นข้อจำกัดสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ และถือเป็นโอกาสของงานวิจัยในระยะต่อไป

อนึ่ง ภายใต้เงื่อนไขเศรษฐกิจและการเงินที่แตกต่างออกไปในปัจจุบัน ภาพลึกลับที่กลับมาเติบโตเร็วว่าเศรษฐกิจ รวมถึงการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของสินเชื่อที่มีผลตอบแทนสูง ซึ่งส่งสัญญาณถึงความเสี่ยงเชิงเสถียรภาพที่เพิ่มขึ้น หลังผู้เล็งเห็นสามารถปรับตัวรับมือกับสถานการณ์แวดล้อมเชิงธุรกิจได้ดีขึ้นนั้น ได้สร้างประเด็นปลายเปิดสำหรับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่าง ‘เหมาะสม’ ทั้งนี้ ก็เพื่อสนับสนุนให้ภาคธุรกิจและครัวเรือนสามารถเข้าถึงและได้รับสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ ด้วยเงื่อนไขตามที่ควรจะเป็น โดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว

นอกจากนี้ ในสภาวะการณ์ที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ท่ามกลางการเปิดเสรีที่จะยิ่งเข้มข้นขึ้นนับจากนี้ นโยบายที่สำคัญประการหนึ่งเพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาลของไทยให้มีความแข็งแกร่งพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่รออยู่ข้างหน้า คือ ทิศทางการพิจารณาการเปิดเสรีให้ตลาดบริการทางการเงินมีการแข่งขันที่มากขึ้น ซึ่งการเข้ามาของผู้ให้บริการระดับโลกและระดับภูมิภาค ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและประสิทธิภาพการบริการ คาดว่าจะผลักดันให้ผู้ให้บริการในประเทศตื่นตัวในการสร้างนวัตกรรม ไม่เพียงแต่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ ที่จะสนับสนุนการเข้าถึงเงินทุนภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงกระตุ้นให้ธนาคารพาณิชย์ไทยพัฒนาช่องทางและขยายเครือข่ายการให้บริการเพื่อที่จะลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนที่ครอบคลุมไปถึงภายนอกประเทศอีกด้วย อันจะนำไปสู่ประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการในท้ายที่สุด

การลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (Mitigating of Financing Constraints in the Thai Banking System)

"เงินทุน" ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดี ในอดีตที่ผ่านมา ภาคครัวเรือนและธุรกิจโดยเฉพาะในส่วนของปริมาณประชากร มักเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาพัฒนาการด้านการลด "ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน" ในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย โดยเชื่อมโยงกับพัฒนาการและบทบาทด้านนวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ไทย

เงินทุน ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจผ่านกลไกด้านการบริโภคของภาคครัวเรือนและการลงทุนของภาคเอกชน ดังนั้น การกระจายโอกาสในการเข้าถึงเงินทุนของครัวเรือนและผู้ประกอบการจึงถือเป็นประเด็นสำคัญต่อการสนับสนุนการพัฒนาของเศรษฐกิจในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ในอดีตที่ผ่านมา ภาคครัวเรือนและธุรกิจโดยเฉพาะในส่วนของปริมาณประชากร ซึ่งครอบคลุมถึงครัวเรือนรายได้น้อย และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SMEs มักจะเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม ซึ่งกีดกันการบริโภค การลงทุน ตลอดจนการเติบโตของกิจการ [อ้างอิง Ayyagari, Demirguc-Kunt and Maksimovic (2006)] จนนำมาสู่คำถามสำคัญต่อหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องว่า จะทำอย่างไรให้ครัวเรือนรายได้น้อยและผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม ด้วยระดับต้นทุนทางการเงินที่สอดคล้องกับความสามารถที่แท้จริงในการกู้ยืมเงินของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ เนื่องจากมีงานวิจัยมากมายทั้งในและต่างประเทศที่ชี้ให้เห็นว่า หากสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ทุเลาลงได้แล้ว จะทำให้ภาคธุรกิจและภาคประชาชนสามารถเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ และนำมาสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในท้ายที่สุด

เมื่อพิจารณาพัฒนาการของปัญหาการเข้าถึงเงินทุนในบริบทของตลาดการเงินไทยแล้ว จะพบว่า ภายหลังจากที่ระบบการเงินไทยผ่านพ้นช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในระบบธนาคารพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นผลจากการปรับตัวของธนาคารพาณิชย์เอง เพื่อฟื้นฟูผลการดำเนินงานและสร้างผลกำไร หรือผลจากการปรับปรุงกฎระเบียบและหลักเกณฑ์การกำกับดูแลของทางการ เพื่อเสริมสร้างการแข่งขันและเสริมความแข็งแกร่งให้กับระบบธนาคารพาณิชย์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่อาจมีผลต่อสถานการณ์ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ไทยของภาคธุรกิจและครัวเรือนให้เปลี่ยนภาพไปจากอดีต ดังนั้น การศึกษานี้ จึงมุ่งศึกษาพัฒนาการด้านการลด "ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน" ในระบบธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งในมิติของภาคธุรกิจและภาคครัวเรือน นับจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 เป็นต้นมา เนื่องจากเมื่อทำการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนภายใต้บริบทการเงินไทยแล้ว พบว่ายังไม่มีการศึกษาใดที่เชื่อมโยงบทบาทด้านนวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์และการพัฒนาของระบบธนาคารต่อการลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนซึ่งถือเป็นวัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษาชิ้นนี้

ภาพรวมของบทความจะประกอบไปด้วย 4 ส่วนหลัก คือ 1) ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน: ความสำคัญของปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ 2) พัฒนาการของข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อของไทยและความเชื่อมโยงกับนวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ 3) การศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อวัดการผ่อนคลายของข้อจำกัดในการเข้าถึง

เงินทุน และ 4) ประเด็นความท้าทายในอนาคต

1. ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน: ความสำคัญของปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ

"ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน" หมายถึง สภาวะที่ผู้ใช้บริการทางการเงินไม่สามารถให้บริการเงินทุนจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

อันเป็นผลจากความไม่สมบูรณ์ของตลาดเป็นสำคัญ โดยเฉพาะปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล

จนนำมาสู่ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน ซึ่งขึ้นอยู่กับหลักฐานแสดงรายได้ สถานะทางการเงิน ตลอดจนหลักทรัพย์ค้ำประกัน

ซึ่งกรอบของการศึกษา นี้ จะมุ่งพิจารณาบทบาทของธนาคารพาณิชย์ต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือนไทย

เพื่อทำความเข้าใจถึงปัญหาและพัฒนาการของข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของผู้ประกอบการและครัวเรือนในบริบทของระบบการเงินไทย คงต้องเริ่มต้นจากการพิจารณานิยาม "ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน (Financing Constraints)" ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ก่อน เพื่อกำหนดกรอบการศึกษาและขอบเขตการวิจัยของบทความ ทั้งนี้ จากการรวบรวมคำจำกัดความเกี่ยวกับข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนจากงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับและถูกนำมาอ้างอิงอย่างแพร่หลาย อาทิ การศึกษาของ Stiglitz and Weiss (1981) Fazzari, Hubbard and Petersen (1988) และ Beck, Demirguc-Kunt and Maksimovic (2005) อาจสรุปได้ว่า "ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน" หมายความว่า สภาวะที่ผู้ใช้บริการทางการเงินทั้งกลุ่มผู้ประกอบการและภาคครัวเรือนไม่สามารถให้บริการเงินทุนจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยสะท้อนผ่านตัวแปรสำคัญ อาทิ ราคา ปริมาณ และคุณภาพที่ผู้ใช้บริการได้รับ อันเป็นผลจากความไม่สมบูรณ์ของตลาด (Market Imperfection) เป็นสำคัญ ทั้งปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล หรือการรับรู้ข้อมูลที่ไม่เท่ากันระหว่างผู้ให้กู้และผู้กู้เงิน (Asymmetric Information) การมีอำนาจเหนือตลาด (Market Power) ของผู้ให้กู้ (Lender) ปัญหาตัวแทน (Agency Problem) ต้นทุนการทำธุรกรรม (Transaction Cost) รวมไปถึงประเด็นในเชิงสถาบัน อาทิ นโยบายของทางการหรือกฎหมายต่างๆ

ผลจากความไม่สมบูรณ์ของตลาดดังกล่าว ทำให้ผู้ให้กู้หรือเจ้าของเงินทุนจำเป็นต้องพิจารณาให้เงินกู้กับกลุ่มลูกค้าที่สามารถเชื่อมั่นได้หรือพิสูจน์ได้ว่ามีความเสี่ยงต่ำและมีความสามารถในการชำระคืนหนี้ ซึ่งผูกโยงกับหลักฐานแสดงรายได้ สถานะทางการเงินหรือหลักทรัพย์ค้ำประกัน เพื่อลดทอนความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์ผิดนัดชำระหนี้ขึ้นในภายหลัง ดังนั้น ผู้ใช้บริการทางการเงินจึงมักจะได้รับบริการที่แตกต่างกันอย่างมากหรือบางกลุ่มอาจไม่ได้รับการเลยเมื่อเทียบกับกรณีตลาดสมบูรณ์ (Market Perfection) ซึ่งผู้ให้กู้มีข้อมูลผู้ใช้บริการที่ครบถ้วนและถูกต้อง (Perfect Information) หรือกลไกด้านอุปสงค์และอุปทานทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี เนื่องด้วยคำจำกัดความของ "ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน" มีความหมายค่อนข้างกว้างและหลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่ละการศึกษา เพราะครอบคลุมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในตลาดเงิน ตลาดทุน รวมถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินและกึ่งสถาบันการเงินประเภทต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น เป้าหมายของการศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดกรอบการศึกษาโดยมุ่งเน้นความสำคัญของบทบาทของธนาคารพาณิชย์ต่อการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือนไทย เนื่องจากธนาคารพาณิชย์เป็นตัวกลางทางการเงินที่มี

เนื่องจากเป็นตัวกลางทาง
การเงินที่มีบทบาทสูงใน
ระบบการเงินไทย

บทบาทสูงต่อระบบการเงินไทย โดยครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่หลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี 2540 จนถึงปัจจุบัน เพื่อทบทวนว่าข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ของภาคธุรกิจและครัวเรือนไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ตลอดช่วงเวลาเกือบ 20 ปีหลังวิกฤตการณ์ทางการเงินครั้งสำคัญของไทย จนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของระบบการเงินไทยอย่างมีนัยสำคัญ ท่ามกลางการพัฒนาของทั้งระบบธนาคารพาณิชย์และการกำกับดูแลโดยทางการ

1.1 ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจ ภาคครัวเรือน และผลกระทบ

ทั้งนี้ หากพิจารณาการศึกษาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ของภาคธุรกิจและภาคครัวเรือนแล้ว จะพบประเด็นที่น่าสนใจว่า ปัญหาความไม่สมบูรณ์ของตลาด โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลระหว่างธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นผู้ให้กู้ (Lender) และผู้กู้เงิน (Borrower) ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจและภาคครัวเรือน ขณะที่ ผลกระทบที่แต่ละผู้ประกอบการหรือแต่ละครัวเรือนได้รับจะแตกต่างกันไป ตามความรุนแรงของปัญหาความไม่สมบูรณ์ของตลาด และปัจจัยเฉพาะของแต่ละธุรกิจและครัวเรือน โดยมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

สำหรับการพิสูจน์
ปัญหาข้อจำกัดในการ
เข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจ
อาจพิจารณาได้จาก
ความสัมพันธ์ของการลงทุน
และกระแสเงินสดของ
กิจการ

สำหรับการศึกษาที่ประเมินปัญหาข้อจำกัดทางการเงินของภาคธุรกิจนั้น เริ่มต้นจากการศึกษาของ Fazzari, Hubbard and Petersen (1988) ซึ่งถือเป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ ในระยะแรกๆ ที่พิสูจน์ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากภายนอกกิจการ (External Finance) โดยพบว่า การลงทุนของบริษัทที่เผชิญปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกจะมีความอ่อนไหวต่อกระแสเงินสดของบริษัท หรือเงินทุนภายในกิจการ (Internal Fund) สูง (Investment - Cash Flow Sensitivity) ซึ่งการศึกษาดังกล่าวกลายเป็นต้นแบบของการศึกษาเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการในระยะต่อมา

อย่างไรก็ดี Kaplan and Zingales (1997, 2000) พบว่า ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนยังขึ้นอยู่กับสถานะทางการเงินของภาคธุรกิจซึ่งพิจารณาผ่านอัตราส่วนทางการเงินอื่นๆ อาทิ ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย ระดับหนี้สะสม ตลอดจนความสามารถในการหารายได้ และกำไรของบริษัท ซึ่งมีผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Cleary (1999, 2006) พบว่า ปัจจัยด้านผลการดำเนินงานของธุรกิจซึ่งสะท้อนผ่านอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพคล่อง สถานะหนี้สิน ความสามารถในการทำกำไร และการเติบโตของธุรกิจ สามารถสะท้อนปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจ โดยภาคธุรกิจที่มีสถานะทางการเงินแข็งแกร่ง จะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ดีกว่าธุรกิจที่มีสถานะทางการเงินที่อ่อนแอ ทั้งนี้ นอกเหนือจากตัวอย่างงานวิจัยข้างต้นแล้ว คงต้องยอมรับว่า ยังมีการศึกษาอีกจำนวนมากที่พยายามหาวิธีพิสูจน์ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจบนแนวทางเดียวกับ Fazzari, Hubbard and Petersen (1988) และ Kaplan and Zingales (1997)

รวมถึงตัวแปรอื่นๆ ที่สะท้อนความเข้มแข็งและความสามารถในการทำกำไรของกิจการ อาทิ อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ มูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกัน ขนาดสินทรัพย์ ส่วนของทุน ตลอดจนอายุของธุรกิจ

โดยปัญหาการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจนอกจากจะกีดกันการลงทุนใหม่ของผู้ประกอบการแล้วยังมีผลต่อการเติบโตของภาคธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย

ซึ่งภาพต่างๆ ข้างต้นล้วนส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในท้ายที่สุด

นอกจากนั้น การศึกษาบางส่วนยังพบว่าปัญหาความไม่สมบูรณ์ของตลาดมีผลให้ตัวแปรทางการเงินหรือตัวแปรอื่นๆ ที่สะท้อนความเข้มแข็งและความสามารถในการทำกำไรของกิจการ มีผลต่อการเข้าถึงเงินทุน อาทิ การศึกษาของ Berger and Udell (1995) ซึ่งพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารพาณิชย์กับหลักทรัพย์ค้ำประกันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์และอัตราดอกเบี้ยที่ถูกเรียกเก็บ (โดยเฉพาะผู้กู้ที่เป็นผู้ประกอบการรายเล็ก) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Cole, Goldberg and White (1997) ซึ่งพบว่า ขนาดสินทรัพย์ ส่วนของทุน และอายุของกิจการ มีผลต่อการได้รับอนุมัติสินเชื่อของผู้ประกอบการ โดยกิจการที่มีขนาดใหญ่ ส่วนของทุนสูง และเปิดกิจการมายาวนานมีโอกาสได้รับการอนุมัติสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์สูงกว่าธุรกิจที่มีขนาดเล็ก ส่วนของทุนต่ำ หรือเพิ่งเปิดกิจการ เช่นเดียวกับ การศึกษาของ Beck et al. (2006) พบเพิ่มเติมว่า ขนาดธุรกิจ อายุของกิจการ (Age) และความเป็นเจ้าของบริษัท (Ownership) มีผลต่อการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาต่อภาพไปถึงผลกระทบจากปัญหาการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจ พบว่า นอกจากปัญหาข้อจำกัดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกจะกีดกันการลงทุนใหม่ของผู้ประกอบการในมิติต่างๆ ตามการรวบรวมของ Hubbard (1998) เช่น การใช้จ่ายเพื่อวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต (Productivity) และการจ้างงาน ตลอดจนการลงทุนในสินค้าคงคลัง เป็นต้นแล้ว ยังมีการศึกษาอื่นๆ ที่บ่งชี้ว่า ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของธุรกิจมีผลต่อการเติบโตและการอยู่รอดของธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ อาทิ การศึกษาของ Ayyagari, Demirguc-Kunt and Maksimovic (2006) พบว่า อุปสรรคด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการมีผลต่อการเติบโตของภาคธุรกิจ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งเผชิญต้นทุนการกู้ยืมในระดับสูงเป็นอุปสรรคสำคัญที่กีดกันการขยายตัวของกิจการมากที่สุด รองลงมา คือ การไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะยาวและการขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน นอกจากนี้ การศึกษาของ Musso and Schiavo (2007) ยังพบเพิ่มเติมว่า ผู้ประกอบการที่เผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนมีแนวโน้มที่จะปิดกิจการมากกว่าผู้ประกอบการที่สามารถเข้าถึงเงินทุนจากภายนอก ในทางตรงกันข้าม หากภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงเงินทุนจากภายนอกได้แล้วจะส่งผลกระทบต่อเติบโตของยอดขาย การสะสมทุน และการจ้างแรงงานเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นนั้น อาจสรุปได้ว่า ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนนั้น เป็นผลจากความไม่สมบูรณ์ของตลาด โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล ซึ่งธนาคารพาณิชย์หรือผู้ให้กู้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ครบถ้วนของลูกค้า ทำให้การบริหารความเสี่ยงเป็นไปได้ยากลำบาก จนนำมาซึ่งการใช้ตัวแปรบางประการที่สามารถสะท้อนได้ถึงความเสี่ยงต่อการผิดนัดชำระหนี้ของลูกค้า อาทิ ความสามารถในการประกอบธุรกิจ การทำกำไรของกิจการ เพื่อคิดราคาผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสม รวมถึงการตัดสินใจอนุมัติหรือปฏิเสธการให้สินเชื่อ ซึ่งนำมาสู่ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือน จนเกิดแรง

กตตันต่อภาวะการลงทุน การบริโภค ตลอดจนเศรษฐกิจให้เติบโตต่ำกว่าระดับ ศักยภาพ (Sub-Optimal Equilibrium) ในท้ายที่สุด

1.2 พัฒนาการของระบบการเงินต่อข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน

ผลการศึกษาในอดีตบ่งชี้ว่า การพัฒนาในระบบการเงิน และการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสถาบัน มีผลช่วยลดทอนปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของผู้ประกอบการและครัวเรือน

ขณะที่ผู้ประกอบการและภาคครัวเรือนเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนจากความไม่สมบูรณ์ของตลาดนั้น ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า การพัฒนาในระบบการเงิน (Financial Development) สถาบันการเงิน (Financial Intermediary Development) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้อง (institutional Development) มีส่วนช่วยลดทอนอุปสรรคในการเข้าถึงเงินทุนและหนุนให้ภาคธุรกิจและครัวเรือนสามารถเข้าถึงเงินทุนภายนอกได้มากยิ่งขึ้น¹ อาทิ การศึกษาของ Demirguc-Kunt and Maksimovic (1998) พบว่า ประเทศที่มีระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและมีระบบธนาคารพาณิชย์ที่มีขนาดใหญ่ จะส่งผลให้ภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะยาวได้มากขึ้น ขณะที่ การศึกษาของ Beck, Demirguc-Kunt, and Martinez Peria (2007) ซึ่งพบว่า พัฒนาการของระบบสถาบันการเงิน โดยพิจารณาผ่านเครื่องชี้วัด อาทิ สาขา เอทีเอ็ม จำนวนบัญชีเงินฝาก และจำนวนบัญชีเงินให้สินเชื่อ มีส่วนต่อการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของลูกค้าย่อยและลูกค้าผู้ประกอบการ

นอกจากนั้น การศึกษาของ Clarke, Cull, and Martinez Peria (2001) ซึ่งพบว่า ประเทศที่ธนาคารพาณิชย์ต่างชาติมีบทบาทในระบบธนาคารสูง มีผลให้อุปสรรคทางการ

¹ สามารถพบเอกสารงานวิจัยเพิ่มเติมเรื่องพัฒนาการของระบบการเงินต่อปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการและครัวเรือนได้ที่

เช่นเดียวกับ การเปิดเสรีภาคการเงินและธนาคารพาณิชย์ ที่มีส่วนหนุนให้ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนลดทอนลง

นอกจากนั้น การพัฒนานวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ ยังมีผลให้ปัญหาข้อจำกัดทางการเงินลดลงด้วยเช่นกัน

สำหรับการศึกษาในบริบทการเงินไทย พบว่าวิกฤตการณ์เศรษฐกิจปี 2540 มีผลกดดันให้ภาคธุรกิจเผชิญปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนภายนอกที่รุนแรงขึ้น

โดยอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ต้นทุนดอกเบี้ยเงินกู้ที่อยู่ในระดับสูง

เงินลดทอนลง โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้ารายได้น้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ Gelos and Werner (2002) และ Haas and Naaborg (2005) ซึ่งพบว่า ปัญหาข้อจำกัดทางการเงินมีแนวโน้มที่จะลดลงภายหลังจากการเปิดเสรีทางการเงิน โดยเฉพาะปัญหาข้อจำกัดทางการเงินในกลุ่มกิจการขนาดเล็ก ซึ่งเมื่อพิจารณาเจาะลึกลงมาที่ผลของนวัตกรรมของระบบการเงินต่อการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนแล้ว พบว่า นวัตกรรมทางการเงินต่างๆ ของระบบธนาคารพาณิชย์มีส่วนช่วยลดทอนข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการและครัวเรือน อาทิ การศึกษาของ Frame, Srinivasan and Woosley (2001) ซึ่งพบว่า การพัฒนาระบบ Credit Scoring ของธนาคารพาณิชย์ มีผลให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมเข้าถึงสินเชื่อได้มากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ Berger, Frame and Miller (2005) ซึ่งระบุว่า การนำเทคโนโลยี Credit Scoring มาใช้ มีผลต่อการเข้าถึงสินเชื่อของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม โดยเฉพาะปริมาณสินเชื่อ (Credit Ability) ที่เพิ่มขึ้น

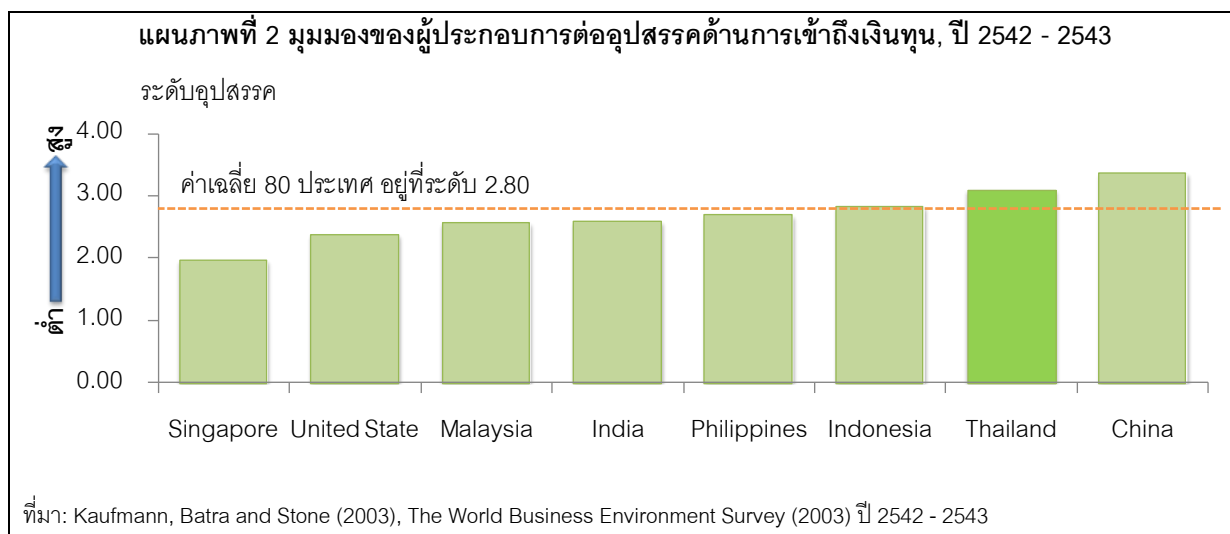
จากการทบทวนเอกสารข้างต้นนั้น อาจกล่าวได้ว่า อุปสรรคและข้อจำกัดทางการเงินที่ผู้ประกอบการและภาคครัวเรือนเผชิญมีแนวโน้มจะบรรเทาลงได้ จากพัฒนาการในระบบสถาบันการเงิน การเปิดเสรีทางการเงิน กฎระเบียบและการกำกับดูแลสถาบันการเงินที่เข้มแข็ง ตลอดจนการพัฒนา นวัตกรรมทางการเงินในระบบการเงินในประเทศนั้นๆ

1.3 ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือนไทย

สำหรับการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผ่อนคลายของข้อจำกัดทางการเงินของผู้ประกอบการ SMEs ไทยนั้นยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยการศึกษาส่วนใหญ่ มักมุ่งไปที่การสำรวจความคิดเห็นของครัวเรือนและผู้ประกอบการ ขณะที่ การศึกษาด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติ นั้น มักพิจารณาปัจจัยกำหนดข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการไทยเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของผู้ประกอบการไทยนั้น พบว่า การศึกษาของ Virathus (2003) ซึ่งศึกษาข้อจำกัดทางการเงินต่อการลงทุนของผู้ประกอบการไทยระหว่างปี 2533 - 2544 โดยใช้ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า วิกฤตการณ์เศรษฐกิจปี 2540 มีผลกดดันให้ภาคธุรกิจเผชิญปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนภายนอกที่รุนแรงขึ้น ขณะที่ ผู้ประกอบการขนาดเล็กมีโอกาสเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกสูงกว่าผู้ประกอบการขนาดใหญ่ สอดคล้องกับผลสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการไทยในปี 2542 - 2543 โดย Kaufmann, Batra and Stone (2003) ซึ่งพบว่า ผู้ประกอบการไทยให้น้ำหนักต่ออุปสรรคด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระดับสูงกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน อีกทั้งยังสูงกว่าระดับเฉลี่ยของ 80 ประเทศที่ทำการศึกษา นอกจากนี้ อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนยังถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะอัตรา

ดอกเบี้ยเงินกู้ที่อยู่ในระดับสูง

ขณะที่ ครวัเรือนและธุรกิจขนาดเล็กเผชิญปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนที่เหมาะสม ซึ่งกดดันให้การขยายกิจการหรือการจัดตั้งธุรกิจต้องพึ่งพาความมั่งคั่งสะสมเป็นหลัก

อย่างไรก็ดี ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของผู้ประกอบการมีแนวโน้มคลี่คลายลง

สอดคล้องกับผลสำรวจภาคครัวเรือน ที่พบว่าครัวเรือนมีการใช้สินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์มากขึ้น

ขณะที่ Paulson and Townsend (2004, 2005) ศึกษาปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของครัวเรือนไทยต่อการดำเนินธุรกิจหรือการเป็นเจ้าของกิจการ ผ่านจัดทำผลสำรวจระดับครัวเรือน พบว่า 2 ใน 3 ของผู้ประกอบการขนาดเล็กของไทยมีเงินทุนเริ่มต้นกิจการจากเงินออมและเงินกู้ยืมจากครอบครัวหรือคนรู้จักมากกว่าจะใช้เงินทุนจากตัวกลางทางการเงินอย่างธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อ ทำให้ครัวเรือนที่มีความมั่งคั่งสะสม (Wealth) สูงมีแนวโน้มที่จะเป็นเจ้าของกิจการมากกว่าครัวเรือนที่มีความมั่งคั่งสะสมต่ำ นอกจากนี้ ผลสำรวจยังพบว่า ผู้ประกอบการรายเล็กของไทยไม่มีเงินทุนเพียงพอสำหรับการขยายกิจการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครัวเรือนและธุรกิจขนาดเล็กของไทยเผชิญกับปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของครัวเรือนและผู้ประกอบการไทยมีแนวโน้มบรรเทาจากพัฒนาการของตัวกลางทางการเงินในช่วงหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจปี 2540

ใกล้เคียงกับผลการสำรวจของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ปี 2551 ซึ่งพบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ของไทยเผชิญปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทำให้ใช้เงินทุนของตนเองและครอบครัวในการเริ่มต้นกิจการและดำเนินธุรกิจเป็นหลัก โดยผู้ประกอบการกว่าร้อยละ 10.8 ถูกปฏิเสธสินเชื่อจากสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตาม ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีแนวโน้มผ่อนคลายลง โดยผลสำรวจในปี 2554 พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ที่ถูกปฏิเสธการให้สินเชื่อจากสถาบันการเงินอยู่ที่ระดับเพียงร้อยละ 7.6 อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการ SMEs อีกส่วนหนึ่งหรือราวร้อยละ 40.6 ของผู้ประกอบการที่ใช้สินเชื่อกับสถาบันการเงินยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการ โดยปัญหา 3 อันดับแรก ได้แก่ การได้รับวงเงินน้อยไม่เพียงพอต่อการใช้ในกิจการ ความล่าช้าในการอนุมัติ และการขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน

ขณะที่ ผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือนของธนาคารแห่ง

แม้ครัวเรือนบางส่วนยัง
เผชิญข้อจำกัดก็ตาม

สรุป จากการทบทวน
การศึกษาในอดีต ยังไม่มี
งานใดที่ประเมินพัฒนาการ
ของระบบธนาคารพาณิชย์
ต่อการลดข้อจำกัดในการ
เข้าถึงเงินของ
ผู้ประกอบการและครัวเรือน
ซึ่งนำมาสู่การศึกษาในครั้งนี้

ประเทศไทย (2553, 2556) พบว่าครัวเรือนไทยที่มีการใช้บริการด้านสินเชื่อกับธนาคารพาณิชย์มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นมาที่ระดับร้อยละ 8.7 ของครัวเรือนทั้งหมดในปี 2556 เทียบกับระดับร้อยละ 7.6 ในปี 2553 อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนอีกร้อยละ 91.3 ซึ่งไม่ใช้บริการกับธนาคารพาณิชย์ สามารถแบ่งเป็นครัวเรือนที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการสินเชื่อจากธนาคารสูงถึงร้อยละ 13.5 โดยมีสาเหตุมาจากสถานะการเงินไม่ดี/ไม่มีหลักประกันในการขอสินเชื่อ หรือไม่กล้าติดต่อธนาคาร ตลอดจนถึงเงื่อนไขขั้นตอนในการขอสินเชื่อที่ยุ่งยาก

ทั้งนี้ จากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคในการเข้าถึงเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ของภาคธุรกิจและครัวเรือนไทยแล้ว พบว่าภาคธุรกิจและครัวเรือนไทยในอดีตเผชิญกับปัญหาการเข้าถึงเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ และแม้ว่าผลสำรวจต่างๆ จะบ่งชี้ถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ผ่อนคลายลง แต่ภาคธุรกิจและครัวเรือนบางส่วนยังคงเผชิญกับปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมในมิติต่างๆ กัน อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาที่ประเมินพัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์ต่อการลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือนไทยที่ชัดเจน โดยเฉพาะภายหลังจากที่ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยและระบบการกำกับดูแลธนาคารพาณิชย์พัฒนาไปอย่างมากในช่วงกว่าทศวรรษหลังวิกฤตการณ์ทางการเงินปี 2540 ซึ่งนำมาสู่การศึกษาในส่วนถัดไป

2. พัฒนาการของข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อของไทย และความเชื่อมโยงกับนวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์

การศึกษาในส่วนนี้
จะแบ่งเป็นสองช่วง คือ
ระยะหลังวิกฤตเศรษฐกิจ
ปี 2540 และระยะ
ปัจจุบัน ซึ่งธนาคาร
พาณิชย์เผชิญปัจจัย
แวดล้อมที่แตกต่างกัน จึง
ทำให้มีนัยต่อการผ่อน
คลายข้อจำกัดในการ
เข้าถึงสินเชื่อของภาค
ธุรกิจและครัวเรือนที่
แตกต่างกันตามไปด้วย

บทความในส่วนนี้ เน้นการศึกษาพัฒนาการของข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อของภาคธุรกิจและครัวเรือนไทย โดยพิจารณาสาเหตุสำคัญที่มีอิทธิพลต่อข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อดังกล่าว และเชื่อมโยงความสัมพันธ์มาสู่นวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ ผ่านการนำเสนอตัวอย่างนวัตกรรมที่สำคัญและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับวิธีการศึกษาในส่วนนี้ คณะผู้ศึกษาอ้างอิงข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ รวมถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ขณะที่กรอบระยะเวลาของการศึกษา จะแบ่งเป็นสองช่วงหลัก ได้แก่ ช่วงแรก: ระยะหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 โดยจะเปรียบเทียบกับช่วงก่อนวิกฤตปี 2540 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและภาคการเงินไทย เพื่อให้เห็นพัฒนาการของตัวแปรต่างๆ ได้อย่างชัดเจน และช่วงที่สอง: ระยะปัจจุบัน ซึ่งมีปัจจัยแวดล้อมและแรงขับเคลื่อนต่อธุรกิจธนาคารพาณิชย์ที่เปลี่ยนแปลงไป อันมีนัยต่อการผ่อนคลายนวัตกรรมข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อของภาคธุรกิจและครัวเรือนที่แตกต่างออกไปด้วย

ช่วงแรก: ระยะหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 โดยเปรียบเทียบกับช่วงก่อนวิกฤต

3 ปัจจัยหลัก อธิบาย การผ่อนคลายข้อจำกัดทางการเงินหลังจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการผ่อนคลายข้อจำกัดทางการเงิน หลังจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

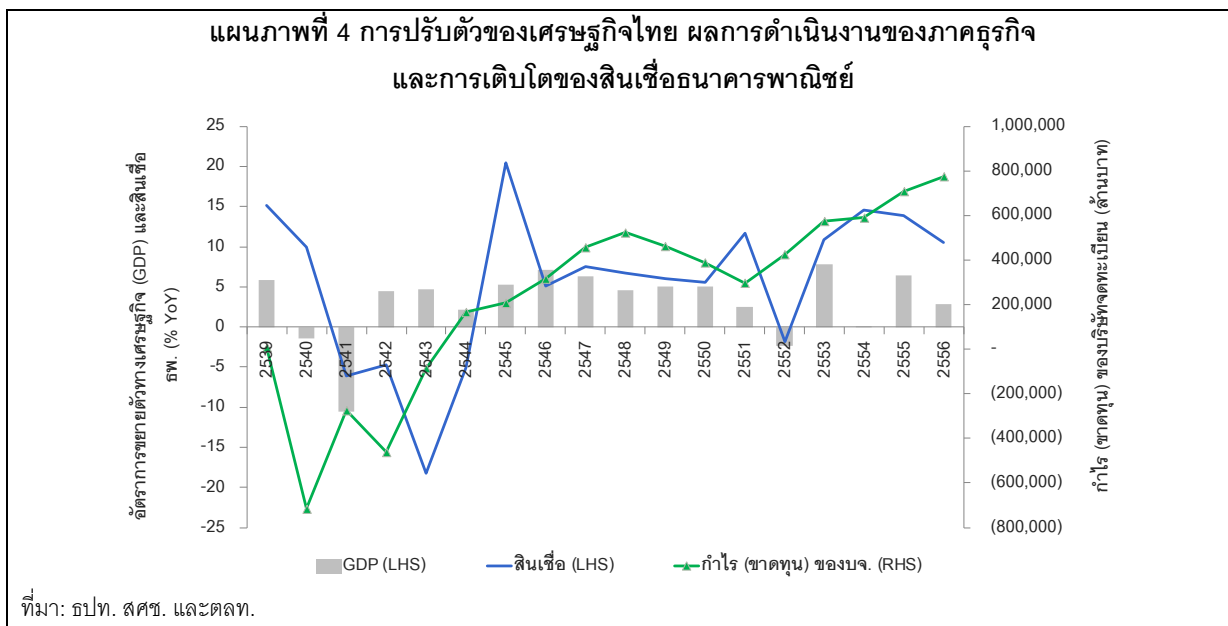
เมื่อมองย้อนกลับไปในช่วงเกือบสองทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยที่มีน้ำหนักในการลดข้อจำกัดทางการเงิน มี 3 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) เศรษฐกิจที่ฟื้นตัว 2) การเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และการกำกับดูแลสถาบันการเงินไทย และ 3) ความพยายามของธนาคารพาณิชย์ในการปรับปรุงรูปแบบธุรกิจและการดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ดังนี้

ประการแรก: ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โดยการแก้ไขปัญหาจุดอ่อนช่วงก่อนวิกฤตปี 2540 หนุนการปฏิรูปธุรกิจสถาบันการเงิน และช่วยให้สถานะทางการเงินของภาคธุรกิจและครัวเรือนปรับตัวดีขึ้น

1. **เศรษฐกิจที่ฟื้นตัว** ทั้งนี้ หลังจากประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติต่อโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจที่อ่อนแอในช่วงก่อนปี 2540 ทางการไทยได้จัดการแก้ไขต้นตอของจุดอ่อนทางเศรษฐกิจดังกล่าวด้วยการปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนมาเป็นแบบลอยตัวในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 อันช่วยฟื้นการส่งออกให้กลับมาเป็นเครื่องยนต์หลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะต่อมา รวมถึงส่งผลบวกต่อเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ นอกจากนี้ ทางการยังใช้กลไกนโยบายการเงินและการคลังในการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้เศรษฐกิจไทยกลับเข้าสู่เส้นทางการฟื้นตัวภายใน 1-2 ปีนับจากการเริ่มลอยตัวค่าเงินบาท

กลไกเศรษฐกิจที่กลับมาทำงานได้ตามปกติดังกล่าว ถือเป็นปรากฏการณ์ที่แข็งแกร่งสำหรับรองรับการปฏิรูปกติกาและธุรกิจในภาคสถาบันการเงินให้ประสบผลสำเร็จตามมา และทำให้สถานะทางเศรษฐกิจของภาคธุรกิจและครัวเรือนทยอยปรับตัวดีขึ้นตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากทิศทางสถานะทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนที่มั่นคงขึ้น สอดคล้องกับทิศทางสินเชื่อ ซึ่งเป็นธุรกิจหลักของธนาคารพาณิชย์ที่เติบโตขึ้น

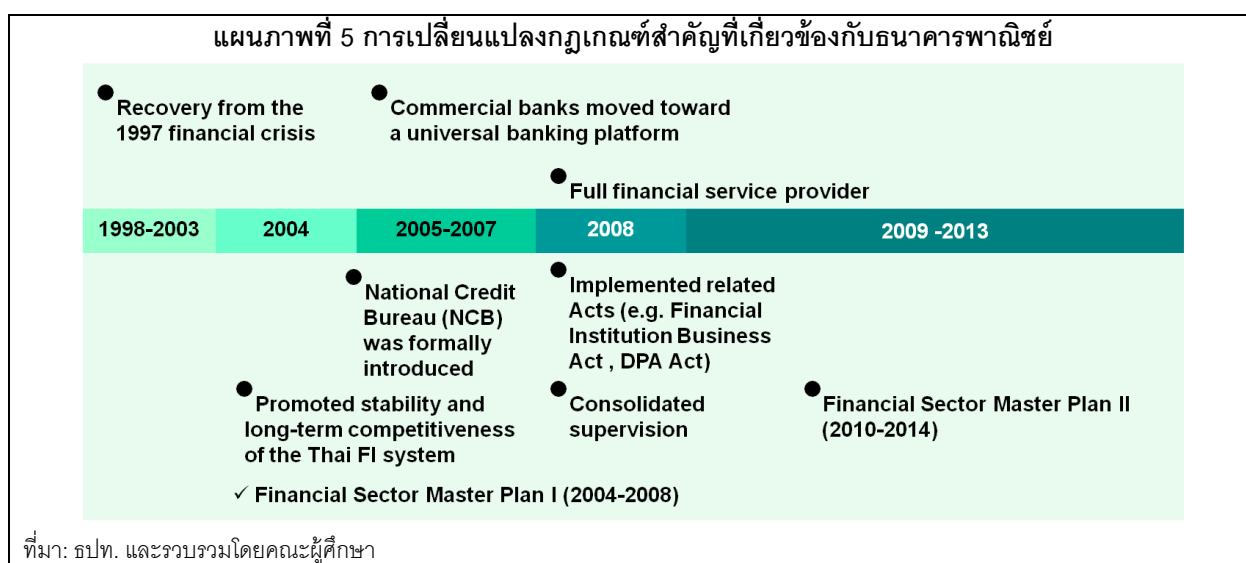

2. การเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และการกำกับดูแลสถาบันการเงินไทย

ประการที่สอง: การเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินช่วยซ่อมแซมกลไกการทำงานของธนาคารพาณิชย์ให้กลับเป็นปกติ

กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ปรับปรุงกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้สถาบันการเงินสามารถกลับมาดำเนินบทบาทของตัวกลางทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หลังจากเผชิญผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

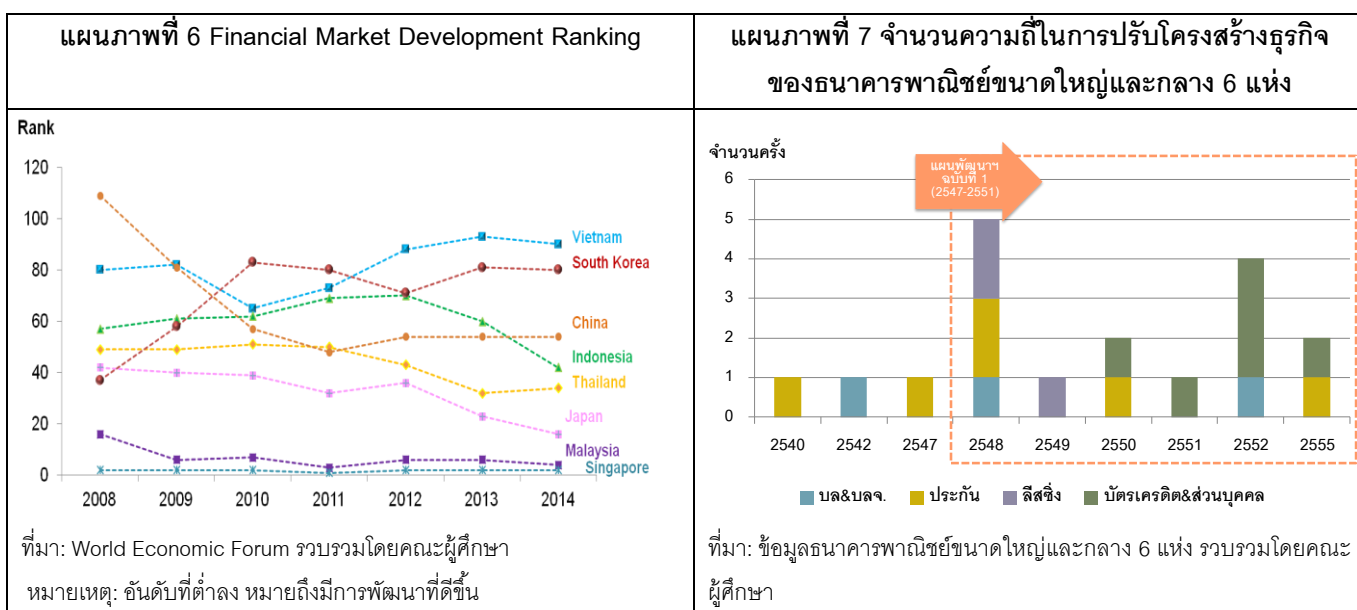
ทั้งนี้ มาตรการที่สำคัญหลังปี 2540 เริ่มจากการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ไม่ว่าจะเป็นการปิดกิจการสถาบันการเงินที่ประสบปัญหา มาตรการช่วยเพิ่มทุน มาตรการแก้ไขปัญหานี้ด้วยคุณภาพ รวมถึงการเพิ่มความพร้อมด้านกฎหมายเพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหานี้ อาทิ การออก พ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ.2541 และจัดตั้งศาลล้มละลายกลาง รวมถึงมีการจัดตั้งเครดิตบูโร 2 แห่งในปี 2542 และการออก พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 ซึ่งการดำเนินการต่างๆ ดังกล่าว ช่วยซ่อมแซมกลไกในระบบธนาคารพาณิชย์ให้กลับมาทำงานได้ตามปกติในระยะเวลาต่อมา

ขณะที่ ผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะการทำธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ เริ่มเห็นชัดเจนภายหลังจากใช้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ 1

กระนั้นก็ดี ช่วงที่การเปลี่ยนแปลงมาตรการเห็นผลต่อพัฒนาการของระบบการเงินที่ชัดเจน คือ ตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา หรือหลังจากการใช้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ 1 (2547-2551) ที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงินและเพิ่มการเข้าถึงบริการทางการเงิน ซึ่งตามมาด้วยการบังคับใช้กฎหมายและกฎเกณฑ์อีกหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกันในระยะเวลาต่อมา อาทิ การยกระดับและจัดระเบียบสถาบันการเงิน การขยายขอบเขตธุรกิจภายใต้ Universal Banking Concept และการกำกับดูแลภายใต้ Consolidated Supervision รวมถึงการผ่อนปรนเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องข้อกำหนดเกี่ยวกับการเปิดและปิดสาขาของธนาคารพาณิชย์

ผลที่ปรากฏขึ้นดังกล่าว นอกจากจะสะท้อนผ่านการประเมินในระดับมหภาคจาก Financial Market Development Ranking ของ World Economic Forum ที่บ่งชี้ถึงระดับพัฒนาการในภาคการเงินไทยที่ดีขึ้นจากอดีตแล้ว (แผนภาพที่ 6) ก็ยังเห็นจากการที่ธนาคารพาณิชย์ไทยปรับธุรกิจให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการแข่งขันใหม่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในมิติของการปรับโครงสร้างธุรกิจให้ครอบคลุมธุรกิจการเงินที่หลากหลายขึ้นตาม Universal Banking Concept ของ ธปท. (แผนภาพที่ 7) และการปรับกลยุทธ์ของธนาคารพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับสาขา นอกจากนี้ อีกพัฒนาการในระบบการเงินที่สำคัญ คือ การควบรวมกิจการเครดิตบูโร 2 แห่ง เป็นบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัดในปี 2548 ซึ่งนำมาสู่การพัฒนากลไกการตรวจสอบและเก็บข้อมูลเครดิตที่สมบูรณ์มากขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ การปรับปรุงในมิติต่างๆ ดังกล่าว มีส่วนทั้งทางตรงและทางอ้อมในการสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์พัฒนานวัตกรรมที่ช่วยผ่อนคลायข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อหรือเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อของภาคธุรกิจและครัวเรือน ดังจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

ประการที่สาม: บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการปรับรูปแบบธุรกิจและการดำเนินงาน ภายใต้ความคาดหวังจากผู้ถือหุ้นที่เพิ่มขึ้น

ขณะที่บทเรียนจากวิกฤต... ทำให้ต้องหาจุดสมดุลระหว่างผลตอบแทนและความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ซึ่งทำให้เป้าหมายธุรกิจวิงสู่ลูกค้าสินเชื่อ SMEs และรายย่อยมากขึ้น

3. การปรับรูปแบบธุรกิจและการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ โดยหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ที่กดดันให้ธนาคารพาณิชย์ต้องผ่านช่วงระยะเวลาอันยากลำบากในการจัดการกับปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพ รวมถึงการเพิ่มระดับการตั้งสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญและความเข้มแข็งของเงินกองทุน จนต้องเพิ่มทุนเป็นจำนวนกว่า 8 แสนล้านบาทในช่วงระหว่างปี 2541-2543 นั้น นอกจากจะทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องเรียนรู้บทเรียนในอดีตเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้สามารถลบลจุดอ่อนในช่วงก่อนวิกฤตแล้ว ยังทำให้การดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์เผชิญแรงกดดันในการสร้างผลตอบแทนคืนสู่ผู้ถือหุ้นมากขึ้นกว่าเดิม

ภายใต้โจทย์ธุรกิจใหม่ที่ธนาคารพาณิชย์ต้องสร้างสมดุลระหว่างการเพิ่มผลตอบแทนให้ผู้ถือหุ้น และการบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการแข่งขันที่แตกต่างจากเดิม ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ไทยต้องปรับการดำเนินงาน หรือสร้างนวัตกรรมในมิติต่าง ๆ ตามมา ทั้งนี้ เมื่อประเมินจากผลตอบแทนหลังหักค่าความเสี่ยงแล้ว (Risk-Adjusted Returns on Capital: RAROC) พบว่า การปล่อยสินเชื่อให้กับลูกค้า SMEs และรายย่อยสามารถสร้างผลตอบแทนฯ ดังกล่าวในระดับสูง ธนาคารพาณิชย์ไทยจึงหันมาให้น้ำหนักกับกลุ่มลูกค้าดังกล่าวมากขึ้น เปรียบเทียบกับในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ที่การปล่อยสินเชื่อเชิงปริมาณให้กับธุรกิจรายใหญ่ และการปล่อยสินเชื่อรายย่อยในกลุ่มสินเชื่อที่อยู่อาศัยเป็นหลัก (ที่ธนาคารพาณิชย์มองว่ามีหลักประกันคุณภาพรองรับ) ก็เพียงพอในการตอบโจทย์การทำกำไรสำหรับธนาคารพาณิชย์ในยุคนั้นๆ แล้ว

ตารางที่ 1 ลูกค้าเป้าหมายของธนาคารพาณิชย์

ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540	หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540
ลูกค้าธุรกิจรายใหญ่	ทุกกลุ่มลูกค้า โดยเน้นลูกค้า SMEs และรายย่อยมากขึ้น
<ul style="list-style-type: none"> ธุรกิจรายใหญ่เป็นกลจักรสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้รับความน่าเชื่อถือสูง นอกจากนี้ ยังสามารถตอบโจทย์การปล่อยสินเชื่อเชิงปริมาณได้รวดเร็ว ธนาคารมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร อาทิ สาขา พนักงาน และเวลา โดยเฉพาะผู้จัดการสาขาที่มีบทบาทหน้าที่สูง ขณะที่ อุปสงค์สินเชื่อมีมากกว่าอุปทาน ทำให้ธนาคารพาณิชย์ยังไม่เผชิญแรงกดดันให้ต้องหาลูกค้ากลุ่มใหม่เพิ่มเติมมากนัก 	<ul style="list-style-type: none"> ลูกค้า SMEs และรายย่อย ถูกมองว่า (1) มี RAROC สูง (2) มีการกระจายความเสี่ยงที่ดี ทำให้ได้รับน้ำหนักความเสี่ยงเครดิตต่ำกว่ารายใหญ่ตามหลักเกณฑ์ Basel II (3) มีฐานลูกค้าอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นตลาดศักยภาพที่ช่วยเพิ่มอัตราการเติบโตของสินเชื่อได้ในอนาคต สำหรับลูกค้าธุรกิจรายใหญ่ ความต้องการสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์บางส่วน ถูกทดแทนด้วยพัฒนาการในตลาดทุน ซึ่งช่วยเพิ่มทางเลือกในการระดมทุนให้กับลูกค้ากลุ่มดังกล่าว บทบาทในการให้บริการลูกค้าธุรกิจกลุ่มนี้ของธนาคารพาณิชย์จึงเปลี่ยนมาเน้นการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น

ที่มา: การสัมภาษณ์ธนาคารพาณิชย์ โดยคณะผู้ศึกษา

2.2 นวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ในการช่วยผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อของภาคธุรกิจและครัวเรือน

บทความในส่วนนี้จะขยายความเพิ่มเติมถึงกลไกของการสร้างนวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ รวมถึงปัจจัยส่งเสริมการหมุนเวียนกลไกดังกล่าว ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานและนวัตกรรมต่างๆ ในทางปฏิบัติ หลังจากปี 2540 เป็นต้นมา โดยจะเน้นยกตัวอย่างของนวัตกรรมในกรณีของสินเชื่อ SMEs และรายย่อยที่ประสบปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนค่อนข้างมากในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

1. กลไกการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ของผลิตภัณฑ์ทางการเงิน

เพื่อให้สามารถรุกธุรกิจสินเชื่อให้กับลูกค้ากลุ่มใหม่ ทั้งธุรกิจ SMEs และลูกค้าบุคคลรายย่อยที่ธนาคารพาณิชย์มีข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้ากลุ่มดังกล่าวจำกัดมากในช่วงก่อนวิกฤตปี 2540 โดยที่ยังสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงในภาพรวมให้อยู่ในกรอบที่กำหนดไปได้พร้อมๆ กันนั้น ธนาคารพาณิชย์ต้องเริ่มจาก (1) การศึกษาและทำความเข้าใจความต้องการของลูกค้า ทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก เพื่อเติมข้อมูลของลูกค้าให้มากกว่าหลักฐานทางการเงินที่ประกอบการขอสินเชื่อกับธนาคาร โดยในกรณีของลูกค้า SMEs ธนาคารพาณิชย์ทยอยเพิ่มระดับความลึกของการศึกษา ได้เรียงจากปัญหาในแต่ละช่วงวงจรธุรกิจของ SMEs จนไปถึงลักษณะเฉพาะธุรกิจและปัญหาในแต่ละประเภทธุรกิจที่เป็นอุปสรรคต่อการขอสินเชื่อ เป็นต้น ขณะที่ ในกรณีของลูกค้าบุคคลรายย่อย ธนาคารพาณิชย์ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมด้านรายได้ การบริโภคและการใช้จ่าย ตลอดจนการออมและลงทุน ที่ปรับเปลี่ยนตามจังหวะชีวิต รวมถึงเงื่อนไขเชิงอาชีพ สังคมและเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบโจทย์เชิงธุรกิจของธนาคารพาณิชย์และความต้องการของลูกค้า ในวิธีการและช่องทางที่เหมาะสมต่อไป

จากนั้นสู่ขั้นตอนที่ (2) คือ การหาส่วนผสมที่ลงตัวระหว่างการปรับการดำเนินงานใน 4 ด้านหลัก ไม่ว่าจะเป็น วิธีการบรรเทา/เปิดความเสี่ยงลูกค้าอันช่วยให้สามารถฝ่าข้อจำกัดในแบบเดิมเพื่อขยายสินเชื่อให้กับลูกค้าดังกล่าวได้ การปรับกระบวนการทำงานและระบบเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง วิธีการด้านการตลาดและการสื่อสาร เพื่อให้สามารถนำเสนอโครงการสินเชื่อที่มีส่วนผสมของผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะธุรกิจและสนองตอบต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างตรงจุด ตลอดจน ช่องทางกรให้บริการที่สามารถเข้าถึงลูกค้าศักยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนผลลัพธ์ผ่านนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ที่มีเงื่อนไขด้านราคา (Price) ที่ถูกลง ขนาดสินเชื่อ (Quantity) ที่ใหญ่ขึ้น คุณภาพในการให้บริการ (Quality) ที่ดีขึ้น อาทิ ระยะเวลาอนุมัติรวดเร็วขึ้น หรือการเข้าถึงสินเชื่อ (Access) ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

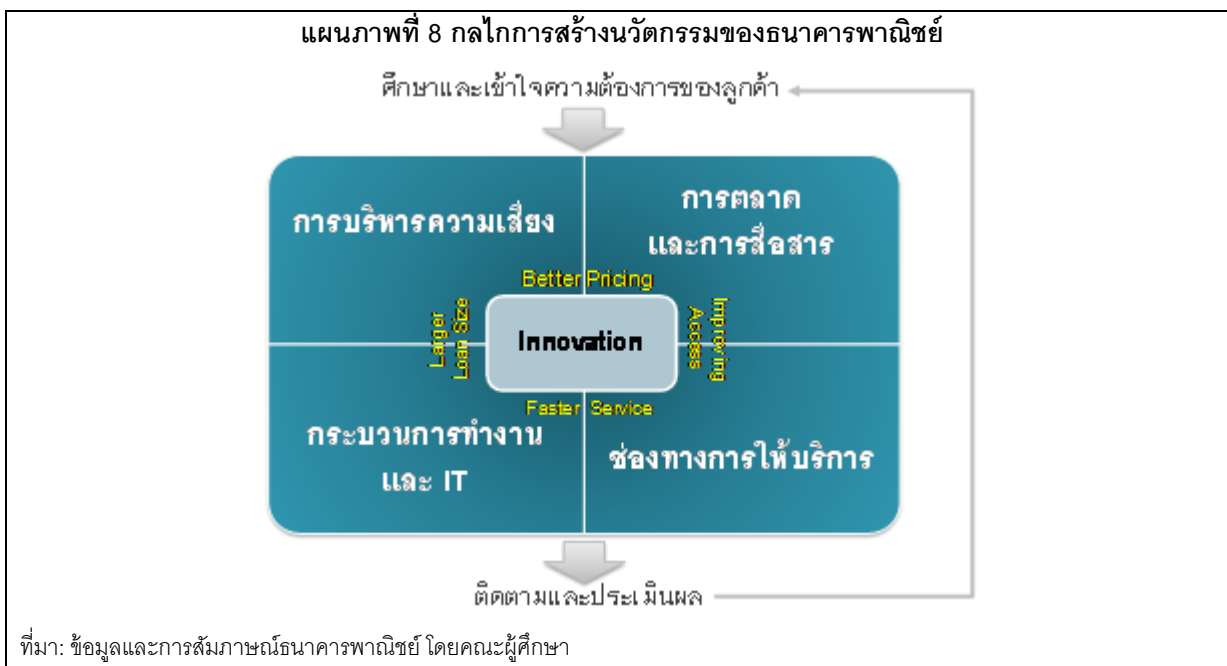
ต่อมา เพื่อให้สามารถปรับปรุงผลิตภัณฑ์ อันนำไปสู่เป้าหมายการสร้างรายได้และความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ถือหุ้น ธนาคารพาณิชย์ต้องมี (3) การติดตามและประเมินผล จากการวัดการตอบสนองของลูกค้าในมิติต่างๆ อาทิ การเติบโตของปริมาณสินเชื่อ ความพึงพอใจของ

ก่อนที่จะออกมาเป็น
นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ที่
เสนอสู่ตลาด ธนาคาร
พาณิชย์ต้องผ่านกลไกสร้าง
นวัตกรรม ที่ต้องหา
ส่วนผสมที่ลงตัวของ
การปรับการดำเนินงานในหลาย
ด้าน

กลไกนวัตกรรม หมุนวนอย่างไม่หยุดนิ่ง (Dynamics) และแปรตามสถานะแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนไปตลอดเวลา

ลูกค้า ส่วนแบ่งทางการตลาด จำนวนการถือครองผลิตภัณฑ์ (Product Holding) และการใช้ธนาคารเป็นธนาคารหลัก (Main Bank's Status)

โดยภายใต้สภาวะแวดล้อมทางธุรกิจ การแข่งขัน และความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้กระบวนการสร้างนวัตกรรมมีการหมุนวนอย่างต่อเนื่อง และไม่หยุดนิ่ง (Dynamics) เพื่อให้มั่นใจว่าธนาคารพาณิชย์นั้นๆ จะสามารถรักษาจุดยืนทางธุรกิจได้อย่างมีเสถียรภาพ

การเร่งกลไกนวัตกรรม ต้องอาศัยปัจจัยเร้าจาก “การแข่งขัน” อันช่วยให้ผู้บริหารได้ประโยชน์สูงสุดในทุกอุตสาหกรรม

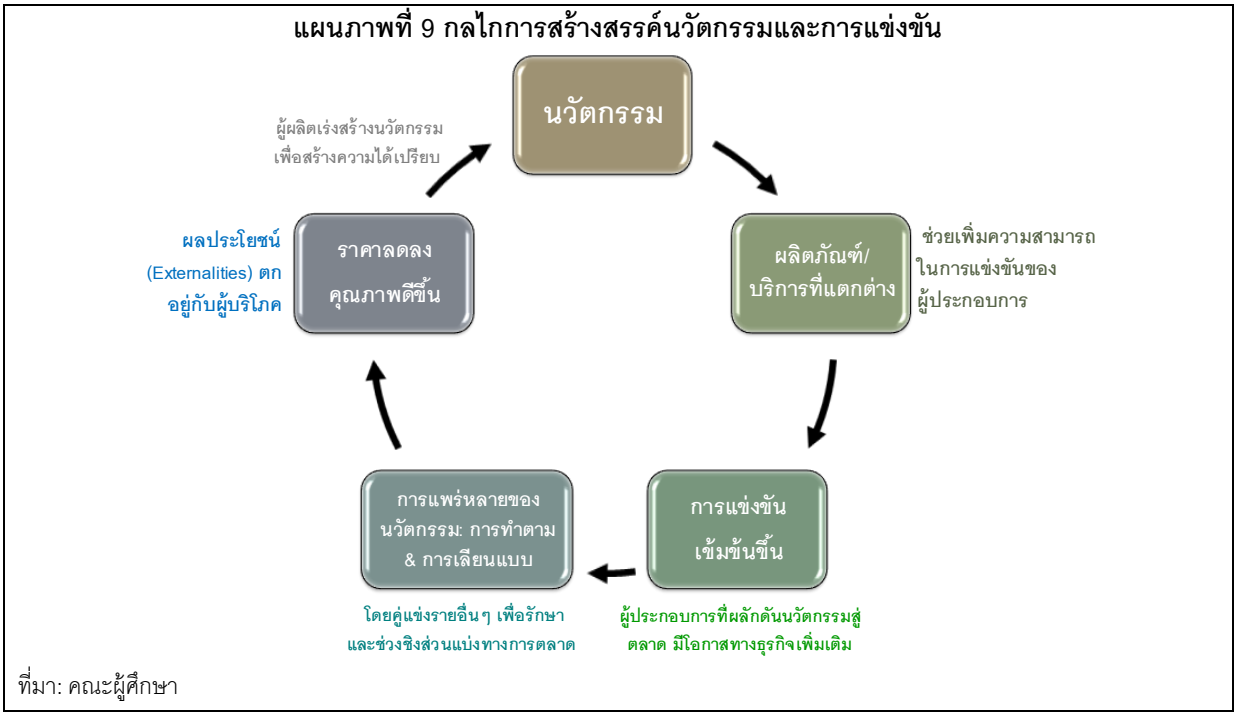
2. ความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรม (Innovation) และการแข่งขัน (Competition)

งานศึกษาเชิงวิชาการหลายชิ้น อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “การแข่งขัน” กับ “นวัตกรรม” หรือการเพิ่มผลผลิตการผลิตในลักษณะที่ส่งเสริมกัน [อ้างอิง Blundell, Griffith, and Van Reenen (1995)] นอกจากนี้ ยังพบว่าการแข่งขันในตลาด กดดันให้กิจการต้องเร่งผลิตนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ อันสร้างการเติบโตทางธุรกิจตามมา [อ้างอิง Porter (1990)] โดยแม้ว่าความเข้มข้นของการแข่งขันจะส่งผลกระทบต่อกำไรของกิจการที่ประสบความสำเร็จในการผลักดันนวัตกรรมออกสู่ตลาด แต่ระดับผลกระทบดังกล่าวจะชัดเจนกว่าสำหรับกิจการที่ไม่สามารถคิดค้นนวัตกรรมได้ ดังนั้น การแข่งขันจึงมีแรงส่งเชิงบวกต่อระดับความถี่ในการคิดค้นนวัตกรรม เนื่องจากกิจการจะต้องพยายามผลักดันนวัตกรรมเพื่อให้หลีกเลี่ยงการแข่งขันทันทีในรูปแบบเดิม [อ้างอิง Howitt (2007)]

สำหรับธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ความสัมพันธ์ระหว่างการแข่งขันและนวัตกรรมในช่วงที่ผ่านมา ตั้งอยู่บนหลักการเดียวกันกับข้อสรุปข้างต้น โดยการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานในมิติต่างๆ จนกลายเป็นผลลัพธ์ในรูปแบบของนวัตกรรม

ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ (Innovation) ที่มีความแตกต่างจากคู่แข่งนั้น ช่วยให้ธนาคารพาณิชย์ผู้นำเสนอนวัตกรรม มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น อาทิ มีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น ซึ่งย่อมนำมาสู่ระดับการแข่งขันในตลาดที่ทวีความเข้มข้นขึ้น (Competition) เนื่องจากผู้ประกอบการรายอื่นๆ จะทำตามหรือลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ (Imitation) เพื่อชิงพื้นที่ธุรกิจคืน อันมีผลในการเพิ่มอุปทานของผลิตภัณฑ์ลักษณะเดียวกันในตลาด ผลที่ตามมาคือ ผู้บริโภคจะได้รับผลิตภัณฑ์ที่ราคาถูกลง และ/หรือคุณภาพดีขึ้น (Positive Externalities) อันกระตุ้นให้ผู้ประกอบการในธุรกิจรายเดิมและรายใหม่ต้องเร่งผลักดันนวัตกรรมใหม่ออกมาเพิ่มเติมและในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้นอีก เพื่อรักษาหรือแย่งพื้นที่ทางธุรกิจจากคู่แข่ง

ดังนั้น การเพิ่มระดับการแข่งขัน จึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการกระตุ้นให้กลไกการขับเคลื่อนนวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์หมุนเร็วขึ้น ซึ่งภายหลังจากช่วงวิกฤตปี 2540 หลายปัจจัยทำให้การแข่งขันในธุรกิจหลักของธนาคารพาณิชย์ทวีความเข้มข้นและมีสัดส่วนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ของทางการ (อาทิ มาตรการจัดระเบียบสถาบันการเงินที่ช่วยเพิ่มความเท่าเทียมในการแข่งขัน (Level Playing Field) และการขยายขอบเขตทางธุรกิจ) ตลอดจนแรงขับเคลื่อนจากเป้าหมายเชิงผลตอบแทนที่คาดหวังจากผู้ถือหุ้น รวมถึงภาวะที่ธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องส่วนเกินในระดับสูง อีกทั้งเพิ่งผ่านจังหวะของการเพิ่มทุนมาไม่นาน ดังนั้น จึงต้องเร่งเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้มากที่สุด ทั้งนี้ ภายใต้วาทะถกกล่าว ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งจึงตกอยู่ภายใต้แรงกดดันให้ต้องเร่งปรับตัว อันนำมาสู่การสร้างความก้าวหน้าในเชิงนวัตกรรมที่ชัดเจน ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว ทำให้ภาคธุรกิจและครัวเรือนได้รับประโยชน์สูงสุดผ่านเงื่อนไขสินเชื่อที่ค่อย ๆ ดีขึ้น

3. ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในด้านต่าง ๆ และนวัตกรรมที่สำคัญ

การปรับการดำเนินงานใน 4 ด้านหลัก หลังจากวิกฤตปี 2540 สะท้อนผ่านหลายนวัตกรรมที่มีส่วนช่วยผ่อนคลายนโยบายการเข้าถึงสินเชื่อ

ภายใต้ความเข้าใจของลูกค้าที่กว้างและลึกซึ้งขึ้น ธนาคารพาณิชย์ได้ใช้ความพยายามตลอดช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาในการนำความเข้าใจดังกล่าว มาเป็นจุดเริ่มต้นในการปรับการดำเนินงานในมิติต่างๆ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 4 ด้านหลัก อันประกอบด้วย 1) การบริหารความเสี่ยง 2) กระบวนการและระบบเทคโนโลยี 3) การตลาดและการสื่อสาร และ 4) ช่องทางการขายและให้บริการ จนตกผลึกออกมาเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้หยิบยกตัวอย่างนวัตกรรมดังกล่าว รวมถึงเชื่อมโยงมาสู่หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ช่วยสะท้อนอิทธิพลของนวัตกรรมในการช่วยผ่อนคลายนโยบายการเข้าถึงสินเชื่อในเชิงราคา ปริมาณ และคุณภาพ หรือระดับการเข้าถึงบริการด้านการเงินที่เพิ่มขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินงานที่สำคัญ ก่อน-หลังวิกฤตปี 2540

	ก่อนวิกฤตปี 2540	หลังวิกฤตปี 2540
การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเครดิต	<ul style="list-style-type: none"> ขาดการกำหนดโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงที่ชัดเจน และนโยบายกำหนดไว้โดยกว้าง โดยเน้นเป้าหมายเชิงปริมาณ กระบวนการอนุมัติสินเชื่อกระจายออกจากส่วนกลาง (Decentralized) ทำให้การปล่อยสินเชื่ออิงกับวิจารณ์ของผู้จัดการในลำดับชั้นต่างๆ การตั้งราคาจึงมีลักษณะ Relationship-Based สูง ขาดเครื่องมือการอนุมัติความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> มีโครงสร้างการบริหารความเสี่ยงและนโยบายที่ชัดเจนมากขึ้น โดยนโยบายจะครอบคลุมความเสี่ยงในทุกมิติ ปรับกระบวนการอนุมัติสินเชื่อให้ Centralized มากขึ้น เพื่อความโปร่งใสและเป็นมาตรฐานเดียวกัน นำเครื่องมืออนุมัติเครดิตอัตโนมัติ/กึ่งอัตโนมัติมาใช้ อาทิ Credit Scoring มีระบบการเก็บข้อมูลด้านเครดิตของลูกค้าที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการมีกลไกการตรวจสอบข้อมูลผ่านเครดิตบูโร
กระบวนการทำงานและระบบเทคโนโลยี	<ul style="list-style-type: none"> กระบวนการด้านสินเชื่อ (ทั้งหาลูกค้าและอนุมัติสินเชื่อ) และธุรกรรมทางการเงินปกติส่วนใหญ่จะรวมอยู่ที่สาขา 	<ul style="list-style-type: none"> การเพิ่มประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ อาทิ จัดตั้งศูนย์/ฝ่ายงานเพื่อสนับสนุนงานด้านสินเชื่อ โดยเฉพาะ และลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน การพัฒนาระบบเทคโนโลยี อาทิ การปรับระบบโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีหลัก (Core Banking System) ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือมีคุณสมบัติอัตโนมัติมากขึ้น รวมถึงระบบงานและความปลอดภัยเพื่อสนับสนุนช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ยังมีการใช้ระบบ Imaging Technology เพื่อให้การส่งเอกสารสำคัญระหว่างพื้นที่รวดเร็วขึ้น และ

	ก่อนวิกฤตปี 2540	หลังวิกฤตปี 2540
		Digital Signature สำหรับรองรับการอนุมัติสินเชื่อข้ามพื้นที่ของผู้มีอำนาจลงนาม
การตลาดและการสื่อสาร*	<ul style="list-style-type: none"> นำเสนอผลิตภัณฑ์หลักประมาณ 5 ประเภทสำหรับลูกค้าธุรกิจ ได้แก่ OD, PN, Term Loan, Trade Finance และ LI 	<ul style="list-style-type: none"> นำเสนอโครงการสินเชื่อที่มีลักษณะ Customized มากขึ้น ตามประเภทธุรกิจลูกค้า ซึ่งแตกต่างจากในช่วงก่อนวิกฤตปี 2540 ที่จะเน้นการนำเสนอผลิตภัณฑ์สินเชื่อหลัก
ช่องทางการขายและให้บริการ	<ul style="list-style-type: none"> จำนวนสาขาเป็นเครื่องบ่งชี้ความน่าเชื่อถือและความมั่นคง การเปิดสาขาใหม่ ถูกตีกรอบด้วยกฎเกณฑ์ของธปท. ที่กำหนดให้การเปิดสาขาในเขตเมือง ต้องควบคู่กับการเปิดสาขาในพื้นที่ชนบท 	<ul style="list-style-type: none"> การเปิดสาขาใหม่ ตอบหลายวัตถุประสงค์พร้อมกัน นั่นคือ มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงและให้บริการกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ควบคู่กับการบริหารจัดการต้นทุนของการให้บริการ และบทบาทในการช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี มีประเภทช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการใช้งานของลูกค้า อาทิ Sales Hubs ทีมขายตรง ช่องทางของพันธมิตรทางธุรกิจ รวมถึงช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มจำนวนจุดบริการ

ที่มา: การสัมภาษณ์ธนาคารพาณิชย์ รวบรวมโดยคณะผู้ศึกษา

หมายเหตุ: *เน้นไปที่วิธีการนำเสนอผลิตภัณฑ์และบริการ ผ่านพัฒนาการในการจัดส่วนผสมของผลิตภัณฑ์

การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานในด้านต่างๆ ตามตารางที่ 3 ข้างต้น สะท้อนผ่านตัวอย่างของนวัตกรรม และหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การบริหารความเสี่ยง

ความพร้อมของกลไกการบริหารความเสี่ยงที่มากขึ้น ช่วยให้ธนาคารพาณิชย์สามารถปรับเงื่อนไขการพิจารณาสินเชื่อที่เป็นผลดีต่อลูกค้าธุรกิจและครัวเรือนมากขึ้นตามไปด้วย โดยมีตัวอย่างนวัตกรรมที่สำคัญ คือ

ในกรณีของลูกค้า SMEs ตัวอย่างนวัตกรรมอันเป็นผลจากการปรับปรุงการบริหารความเสี่ยงด้านเครดิต คือ กลไกการค้าประกันที่ยืดหยุ่นมากขึ้น

ลูกค้า SMEs

- การเพิ่มความยืดหยุ่นของกลไกการค้าประกัน อาทิ การค้าประกันจากบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) และบุคคลค้าประกัน ขณะที่สินทรัพย์ที่สามารถค้าประกันได้ก็มีความหลากหลายมากขึ้น โดยครอบคลุมถึงเงินฝาก พันธบัตร และเครื่องจักร ทั้งนี้ ในส่วนของเครื่องจักรนั้น ธนาคารพาณิชย์หลายแห่ง มีบริษัทลูกเพื่อดูแลการบริหารจัดการหลักประกันด้านเครื่องจักรโดยเฉพาะ ทำให้สามารถรับเครื่องจักรเป็นหลักประกันได้หลากหลายประเภทกว่าอดีตมาก แม้ว่าในทางปฏิบัติปัจจุบัน

เครื่องจักรจะยังถูกมองเป็นหลักประกันรอง (ที่ไม่สามารถทดแทนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้) เนื่องจากปัญหาตลาดรองและสภาพคล่อง) จึงทำให้นิยมใช้รองรับการขอวงเงินสินเชื่อส่วนเพิ่มหรือวงเงินระยะสั้น มากกว่าจะเป็นการขอวงเงินหลักหรือวงเงินเพื่อการลงทุนระยะปานกลางถึงยาว ก็ตาม

การพิจารณาข้อมูลธุรกิจ SMEs ที่เป็นปัจจุบันมากขึ้น อาทิ การเดินบัญชีและข้อมูลการทำธุรกิจกับลูกค้า

- **การพิจารณาข้อมูลธุรกิจที่เป็นปัจจุบันมากขึ้น** เช่น ให้นำหนักกับสถานะการเดินบัญชีของลูกค้า รวมถึงข้อมูลขารับ-จ่ายเงินของลูกค้าผ่านการทำความเข้าใจลูกค้าของลูกค้า เป็นต้น ซึ่งทำให้แม้ว่าลูกค้าจะมีข้อมูลหลักฐานทางการเงินในอดีตที่ไม่สมบูรณ์เพียงพอ แต่การเติมข้อมูลผ่านการเดินบัญชีกับธนาคาร ซึ่งช่วยให้สามารถตรวจสอบกระแสเงินสดทางธุรกิจ (ขณะเดียวกันก็ดึงให้ลูกค้าดังกล่าวใช้ธนาคารพาณิชย์นั้นๆ เป็นธนาคารหลักได้) นั้น ทำให้นักธนาคารพาณิชย์มั่นใจถึงความสามารถในการชำระหนี้สินของลูกค้าในอนาคตมากขึ้น จนสามารถนำเสนอโครงการสินเชื่อที่ให้อ่างเงินเกินหลักทรัพย์ค้ำประกันให้กับลูกค้าได้ ขณะที่ การขยายความเข้าใจทางธุรกิจ ไปยังคู่ค้าของลูกค้าในเครือข่ายธุรกิจเดียวกัน (Supply Chain) ยังช่วยให้นักธนาคารพาณิชย์เห็นความเคลื่อนไหวของกระแสเงินสด เอกสาร และสินค้า ตลอดจนควบคุมกระแสเงินรับ-จ่ายได้ผ่านการเดินบัญชีของลูกค้าผ่านธนาคาร ซึ่งช่วยเติมเต็มข้อมูลความสามารถในการชำระหนี้และลดความเสี่ยงของลูกค้าในลักษณะครบวงจร โดยธนาคารพาณิชย์ได้นำเสนอโครงการสินเชื่อดังกล่าวในรูปแบบ Supply-Chain Financing ซึ่งสินเชื่อธุรกิจสถาบันบริการนำมั้นเป็นตัวอย่างหนึ่งในประเภทสินเชื่อที่อยู่ภายใต้โครงการลักษณะนี้ นอกจากนี้ การให้นำหนักกับระบบของผู้ประกอบการแฟรนไชส์ในมิติของการคัดกรองคุณภาพ Franchisee และองค์ประกอบที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ทำให้ลูกค้า SMEs รายใหม่ที่ต้องการประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ได้รับอนุมัติสินเชื่อในเงื่อนไขที่ดีกว่าสินเชื่อทั่วไปด้วย

รวมถึงการให้นำหนักกับข้อมูลในอนาคตของลูกค้ามากขึ้น อาทิ ความเป็นไปได้ของโครงการ และความสามารถเชิงวิชาชีพ เพื่อให้ธุรกิจเฉพาะสามารถเข้าถึงสินเชื่อในเงื่อนไขที่ดีขึ้นกว่าเดิม

- **การให้นำหนักกับข้อมูลในอนาคตของลูกค้ามากขึ้น** ไม่ว่าจะเป็นความเป็นไปได้ของโครงการ คู่สัญญา และ/หรือสิทธิรับเงินของโครงการ ประกอบการพิจารณาสินเชื่อ ซึ่งช่วยให้ธุรกิจที่ยังไม่เห็นกระแสเงินสดรับชัดเจน ณ จังหวะที่ทำการขอสินเชื่อ เนื่องจากลักษณะตามธรรมชาติของธุรกิจนั้นๆ อย่างเช่น ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และอาร์ทเม้นท์ สามารถขอสินเชื่อได้ง่ายขึ้นและมีเงื่อนไขดีขึ้น ขณะเดียวกัน สำหรับธุรกิจเชิงวิชาชีพเฉพาะ อาทิ วิชาชีพแพทย์ ทันตแพทย์ สัตวแพทย์ เกษษกร และกายภาพบำบัด ธนาคารพาณิชย์จะให้นำหนักกับหลักฐานความสามารถเชิงวิชาชีพ และการมีสถานประกอบการที่ชัดเจน ทำให้ลูกค้ากลุ่มดังกล่าว สามารถได้รับสินเชื่อโดยที่ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน

ลูกค้ารายย่อย

- **การลดการพึ่งพิงใบแจ้งเงินเดือน (สลิปเงินเดือน)** โดยเพิ่มน้ำหนักให้กับ การเดินบัญชีในลักษณะที่สม่ำเสมอ เป็นการทดแทน ทั้งนี้ หากลูกค้าสามารถออมเงินตามเกณฑ์ขั้นต่ำในแต่ละเดือน ตามระยะเวลาที่กำหนด ก็สามารถสมัครใช้บริการสินเชื่อ อาทิ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ได้ เนื่องจากสามารถยืนยันวินัยทางการเงินที่ดีและมีกระแสเงินสด

นอกจากนี้ ยังนำมาสู่ การปรับเงื่อนไขการอนุมัติ สินเชื่อรายย่อยที่ยืดหยุ่น มากขึ้นเช่นกัน อาทิ การลด การพึ่งพิงสลิปเงินเดือน และ การผ่อนปรนเกณฑ์รายได้ ขั้นต่ำในการสมัครสินเชื่อ ส่วนบุคคล

เพียงพอที่จะสามารถชำระคืนหนี้ ซึ่งเงื่อนไขในลักษณะนี้ เพิ่มทางเลือกในการกู้ยืมให้กับ ครุว์เรือนที่ประกอบอาชีพอิสระและไม่มีเงินเดือนประจำ อันเป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจที่ปรากฏชัดเจขึ้นในระยะหลัง

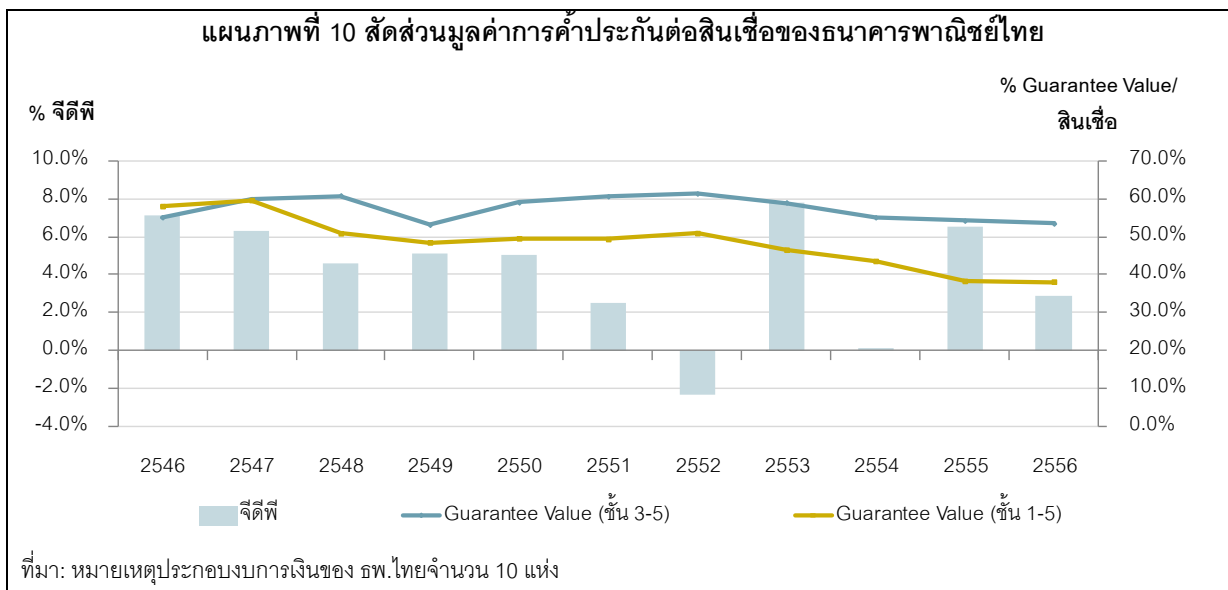
- การผ่อนปรนเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำในการสมัครสินเชื่อส่วนบุคคล โดย สินเชื่อประเภทนี้ เกิดขึ้นในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ และมีลักษณะที่ไม่ให้หลักทรัพย์ค้ำ ประกัน (Clean Loans) กอปรกับลูกค้ากลุ่มที่ต้องการใช้สินเชื่อประเภทนี้ ส่วนใหญ่จะมี ระดับรายได้ไม่สูงมากนัก จึงทำให้สินเชื่อดังกล่าวเผชิญความเสี่ยงต่อการผิดนัดชำระหนี้ ค่อนข้างสูงกว่าสินเชื่อรายย่อยประเภทอื่นๆ ดังนั้น จึงถูกขจัดความเสี่ยงดังกล่าวด้วย ผลตอบแทนสำหรับผู้ปล่อยสินเชื่อในระดับที่สูงตามไปด้วย ทั้งนี้ ภายใต้ความพร้อมของ ระบบบริหารจัดการความเสี่ยงของธนาคารพาณิชย์ที่มากขึ้น ท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรง ขึ้น จึงทำให้ธนาคารพาณิชย์ผ่อนปรนเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำ จากเฉลี่ย 15,000 บาทต่อเดือน ในปี 2545 มาที่ 10,000 บาทต่อเดือนในปัจจุบัน (คำนวณจากค่าฐานนิยม หรือ Mode ของ ธนาคารพาณิชย์ที่เผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวในช่วงเวลานั้นๆ) ซึ่งช่วยเพิ่มทางเลือกในการกู้ยืม เงินให้กับครุว์เรือน เพื่อทดแทนทางเลือกอื่นๆ ที่มีเงื่อนไขของสินเชื่อที่เข้มงวดกว่าของ ธนาคารพาณิชย์ เช่น เงินกู้นอกระบบ เป็นต้น

ทั้งนี้ การดำเนินการปรับปรุงการบริหารความเสี่ยงต่างๆ ข้างต้น สามารถเชื่อมโยงมาสู่การผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของลูกค้า SMEs และรายย่อยในช่วงที่ผ่านมา โดยสามารถสะท้อนได้ผ่านหลักฐานเชิงประจักษ์ต่างๆ ดังนี้

- การพิจารณาสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในภาพรวมพึ่งพิงหลักประกัน ลดลง ทั้งนี้ หากพิจารณาจากมูลค่าการค้ำประกัน (Guarantee Value) ต่อสินเชื่อรวมของ ธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 10 แห่ง² ซึ่งเป็นมาตรวัดที่สะท้อนถึงบทบาทของหลักทรัพย์ค้ำ ประกันในการตั้งวงเงินสินเชื่อ นั้น พบว่ามีทิศทางที่ลดลง โดยสัดส่วนดังกล่าวของหนี้จัดชั้น 1-5 อยู่ที่ร้อยละ 38.1 ในปี 2556 เทียบกับร้อยละ 58-60 ในปี 2546-2547 ขณะที่ หาก พิจารณาสัดส่วนดังกล่าวของหนี้จัดชั้น 3-5 ที่ไม่มีอิทธิพลเชิงเทคนิคของหนี้ชั้น 1 นั้น พบว่า อยู่ที่ร้อยละ 53.4 ซึ่งลดลงจากค่าเฉลี่ยกรอบสูงที่ประมาณร้อยละ 60-61 ในช่วงระหว่างปี 2547-2548 และปี 2552 ที่เศรษฐกิจชะลอตัว ถึงแม้ว่าเงื่อนไขเศรษฐกิจในปี 2556 อยู่ใน ภาวะที่ไม่เอื้ออำนวยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม มีความเป็นไปได้ว่า สัดส่วนมูลค่าการค้ำประกัน ต่อสินเชื่อรวมที่ลดลงดังกล่าว อาจมีปัจจัยอื่นๆ ร่วมอธิบายด้วยเช่นกัน อาทิ การปรับ โครงสร้างพอร์ตสินเชื่อไปสู่สินเชื่อประเภทที่ใช้หลักประกันต่ำกว่า เป็นต้น

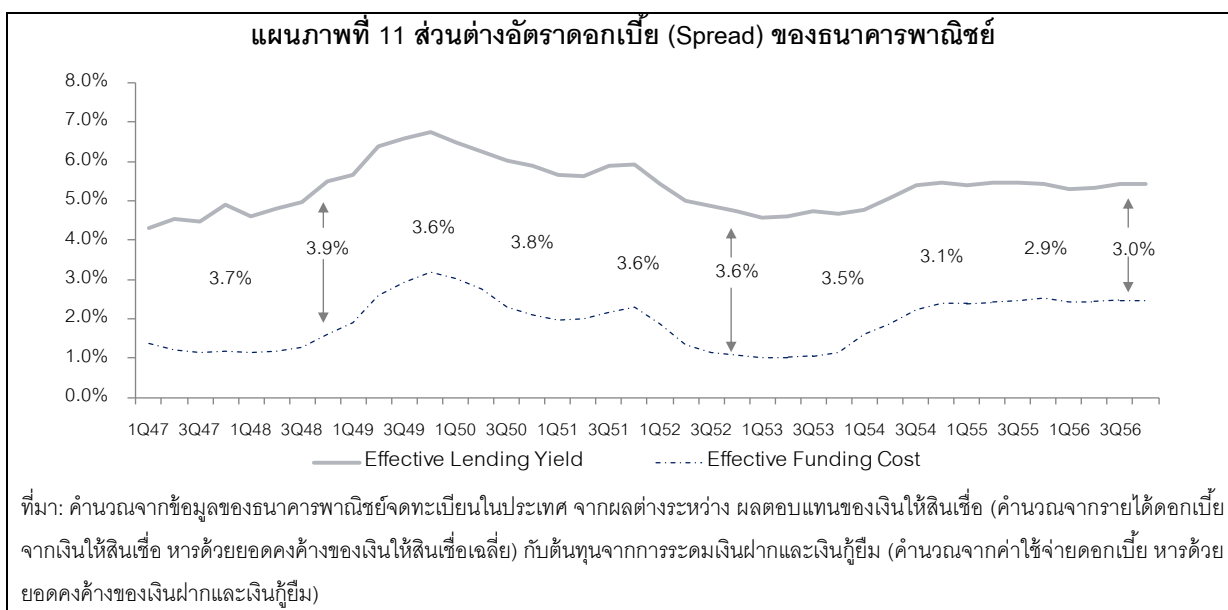
หลักฐานเชิงประจักษ์ จากการปรับปรุงการบริหาร ความเสี่ยง นำมาสู่ภาพที่การ พิจารณาสินเชื่อของธนาคาร พณิชย์พึ่งพิงหลักประกัน ลดลง

² ปัจจัยเชิงเทคนิค อาทิ การปรับนโยบายบัญชีสำหรับหนี้จัดชั้นปกติ (ชั้น 1) ของธนาคารพาณิชย์บางแห่ง โดยไม่ให้นำน้ำหนักกับหลักประกัน เพื่อการรับรู้ค่าใช้จ่ายในการตั้งสำรองหนี้สูญฯ ในลักษณะอนุรักษนิยมมากขึ้น

Spread ของธนาคารพาณิชย์ที่แคบลง ส่วนหนึ่งสะท้อนราคาสินเชื่อที่น่าจะดีขึ้นกว่าเดิม

● ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย (Spread) ของธนาคารพาณิชย์แคบลง โดยลดลงจากระดับสูงสุดที่ร้อยละ 3.9 ในไตรมาสที่ 4 ปี 2548 (ค่าเฉลี่ยในช่วงปี 2547-2553 อยู่ที่ร้อยละ 3.6) มาที่ประมาณร้อยละ 3 ในปี 2556 ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนเงื่อนไขราคาของสินเชื่อสำหรับภาคธุรกิจและครัวเรือนที่น่าจะดีขึ้นกว่าเดิม

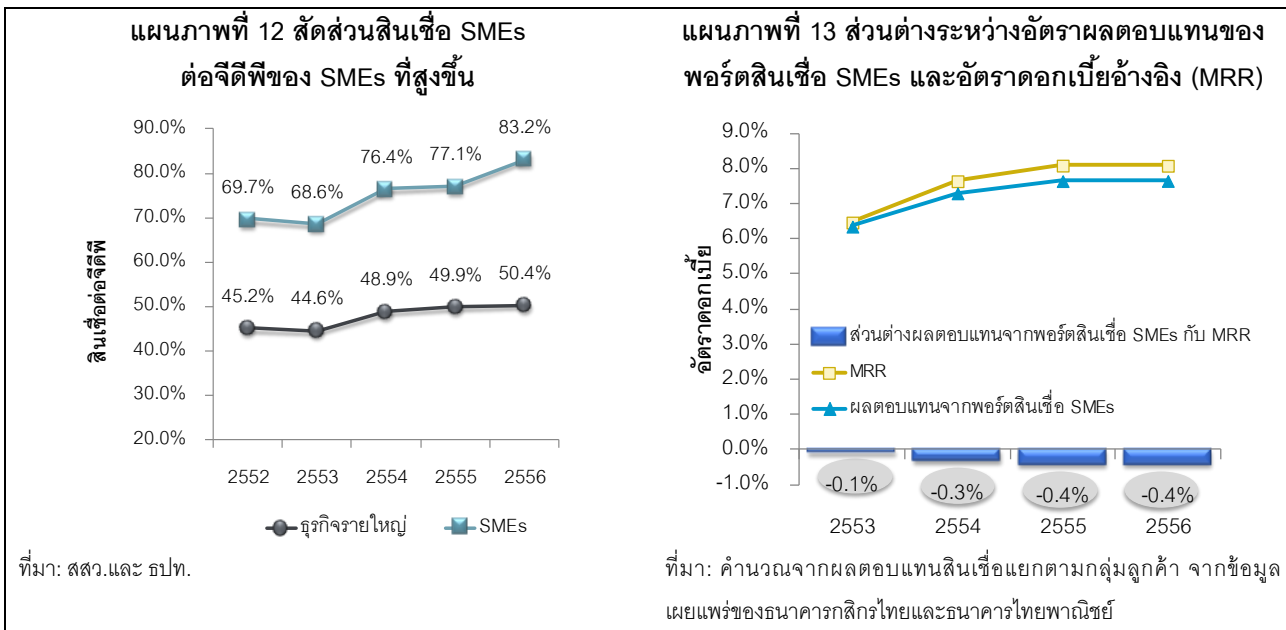
สัดส่วนสินเชื่อ SMEs ต่อจีดีพีของ SMEs เพิ่มขึ้น เป็นมาตรวัดทางอ้อมถึงการผ่อนคลายข้อจำกัดในการ

● ปริมาณและราคาสำหรับสินเชื่อ SMEs พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนสินเชื่อ SMEs ต่อจีดีพีของ SMEs ที่มีทิศทางเพิ่มขึ้น ซึ่งบ่งชี้ว่า ในการสร้างผลผลิตส่วนเพิ่มหนึ่งหน่วย ธุรกิจ SMEs ใช้แหล่งเงินทุนจากสินเชื่อในสัดส่วนที่มากขึ้นกว่าในอดีต อันเป็นสัญญาณทางอ้อมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อของธุรกิจ SMEs ที่ผ่อนคลายลง ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาพดังกล่าวปรากฏชัดเจนกว่ากรณีของธุรกิจรายใหญ่ ที่สัดส่วนสินเชื่อธุรกิจรายใหญ่ต่อจีดีพีของธุรกิจรายใหญ่ เพิ่มขึ้นในอัตราช้ากว่า ตาม

เข้าถึงสินเชื่อจากมิติด้านปริมาณ

การพึ่งพิงการระดมทุนผ่านตลาดทุนที่เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ส่วนต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนจากรายได้ดอกเบี้ยที่คำนวณจากพอร์ตสินเชื่อ SMEs ของธนาคารพาณิชย์สองแห่งที่เปิดเผยข้อมูล กับอัตราดอกเบี้ยที่ใช้อ้างอิงสำหรับการตั้งราคาของสินเชื่อ SMEs (อัตราดอกเบี้ย MRR) แสดงแนวโน้มที่ติดลบมากขึ้น ซึ่งบ่งชี้ว่าธุรกิจ SMEs เข้าถึงสินเชื่อได้ในเงื่อนไขด้านราคาที่ดีขึ้น

การปรับปรุงกระบวนการทำงานและระบบเทคโนโลยี ช่วยผ่อนคลายนข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อในด้านคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากระยะเวลาในการอนุมัติสินเชื่อที่ลดลงกว่าในอดีต

โดยสรุป หลักฐานเชิงประจักษ์ข้างต้น สามารถใช้สะท้อนว่า ความพยายามในการปรับปรุงการบริหารความเสี่ยงในมิติต่างๆ ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ที่นำมาสู่นวัตกรรมด้านเงื่อนไขการพิจารณาสินเชื่อที่ยืดหยุ่นมากขึ้นนั้น มีส่วนในการช่วยผ่อนคลายนข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อของภาคธุรกิจและครัวเรือนเมื่อเทียบกับอดีต ไม่ว่าจะเป็นในด้านปริมาณ (สัดส่วนมูลค่าการค้ำประกันต่อสินเชื่อ ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของหลักทรัพย์ค้ำประกัน ที่มีแนวโน้มลดลง รวมถึงสัดส่วนสินเชื่อ SMEs ต่อจีดีพีของ SMEs ที่เพิ่มขึ้น) และในด้านราคา (ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ที่แคบลง และส่วนต่างระหว่างผลตอบแทนจากพอร์ตสินเชื่อ SMEs และอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงที่ชัดเจนขึ้น) อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่าเหตุผลส่วนที่เหลือที่ช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงของหลักฐานเชิงประจักษ์ข้างต้น ยังมาจากปัจจัยอื่นๆ ด้วย อาทิ ฝั่งอุปสงค์ของสินเชื่ออย่างเช่นความสามารถในการชำระหนี้ของภาคธุรกิจและครัวเรือนที่ดีขึ้นตามเงื่อนไขเศรษฐกิจ รวมถึงการแข่งขันระหว่างผู้ให้บริการที่รุนแรงขึ้น

กระบวนการทำงานและระบบเทคโนโลยี

การปรับปรุงกระบวนการทำงานและระบบเทคโนโลยีนั้น นอกจากจะช่วยให้การออกผลิตภัณฑ์และบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้นแล้ว ก็ยังมีบทบาทในการช่วย

ผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อในมิติด้านคุณภาพ ยกตัวอย่าง อาทิ การลดความยุ่งยากในการเรียกเอกสารจากลูกค้า และระยะเวลาการให้บริการที่รวดเร็วขึ้น อันเป็นประเด็นที่ลูกค้า SMEs และรายย่อยให้ความสำคัญในการเลือกใช้บริการสินเชื่อกับธนาคารพาณิชย์

หนึ่งในหลักฐานเชิงประจักษ์จากการปรับปรุงกระบวนการทำงานและเทคโนโลยี สะท้อนผ่านระยะเวลาการให้บริการสินเชื่อที่ลดลง โดยเฉพาะในกรณีของสินเชื่อรายย่อย ดังปรากฏตารางที่ 4

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบระยะเวลาในการอนุมัติสินเชื่อประเภทต่างๆ ในอดีต กับปัจจุบัน นับจากวันที่กรอกใบสมัครครบถ้วน จนถึงวันที่รับเงินสินเชื่อ (หน่วย: วัน)

ประเภทสินเชื่อ	อดีต	ปัจจุบัน
สินเชื่อสำหรับธุรกิจ SMEs ขนาดกลาง	ใช้เวลาค่อนข้างนาน * (โดยอาจนานหลายเดือน ตามขนาดวงเงินและความพร้อมด้านหลักประกันของลูกค้า**)	ประมาณ 30 วัน (ในกรณีทั่วไป โดยมีโอกาสนานขึ้น ตามขนาดวงเงินและความพร้อมด้านหลักประกัน)
สินเชื่อสำหรับธุรกิจ SMEs ขนาดเล็กและย่อย	อนุมัติได้เร็ว * (ในกรณีที่อยู่ในอำนาจของผู้จัดการสาขาและหลักประกันมีความพร้อม)	ประมาณ 5-10 วัน (โดยทราบผลอนุมัติเบื้องต้นภายใน 2-3 วัน)
สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย	15-30 วัน ***	น้อยกว่า 7 วัน
สินเชื่อบัตรเครดิต	7-20 วัน ***	น้อยกว่า 5 วัน
สินเชื่อส่วนบุคคล	3-7 วัน ***	น้อยกว่า 1 วัน (หลักชั่วโมง)

ที่มา: การสัมภาษณ์ธนาคารพาณิชย์ โดยคณะผู้ศึกษา

หมายเหตุ: * ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ** หากวงเงินอยู่ในอำนาจอนุมัติ ผู้จัดการต้องทำหน้าที่ตั้งแต่ตรวจสอบข้อมูลเครดิต ประเมินมูลค่าหลักประกัน ทำคำขอเครดิต และจัดจ้างหลักประกัน/อนุมัติสินเชื่อ ดังนั้น จึงทำให้ใช้เวลาค่อนข้างมาก *** ก่อนปี 2545

การตลาดและการสื่อสาร (Marketing and Communications)

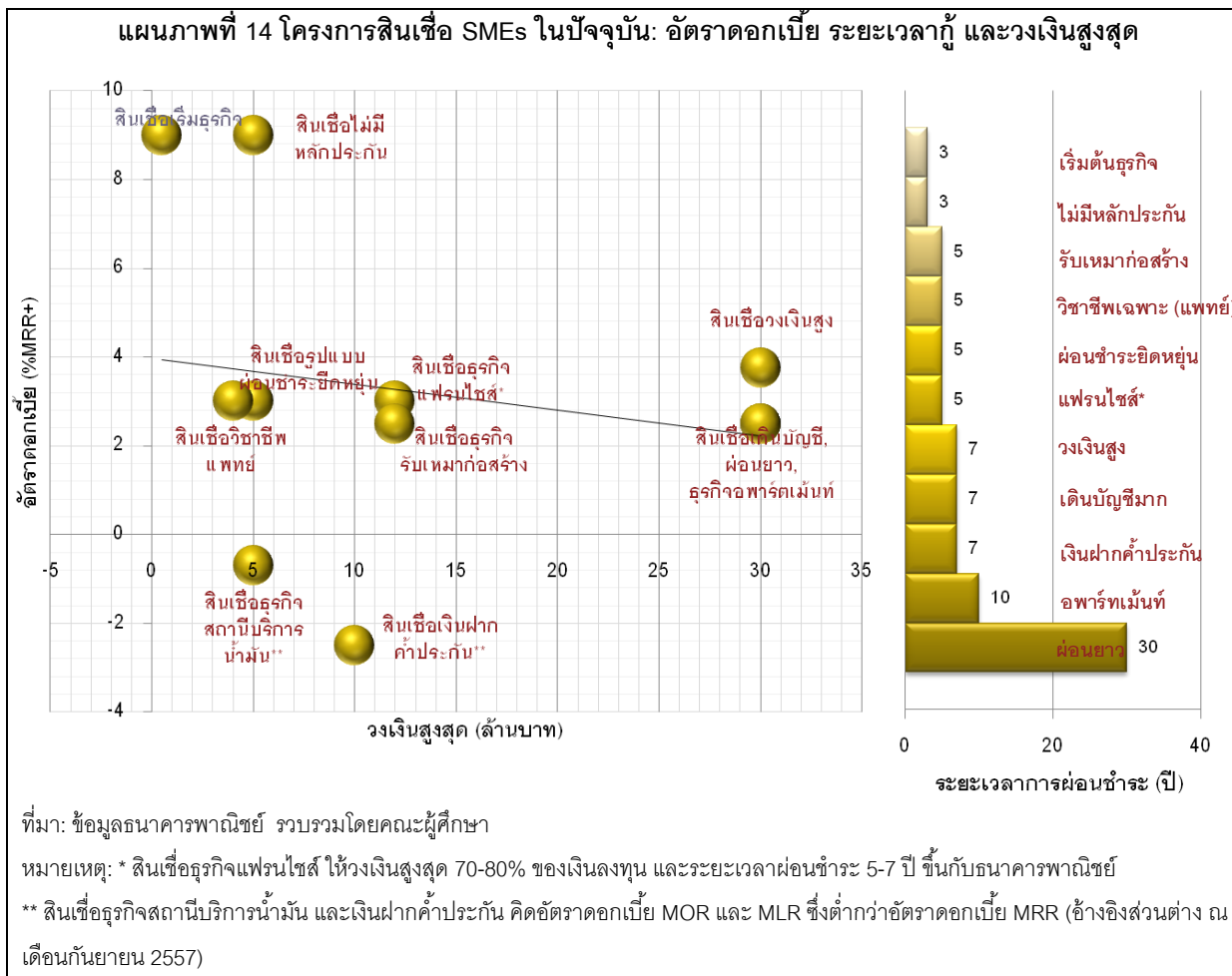
วิธีการด้านการตลาดในการศึกษาเน้นพัฒนาการของธนาคารพาณิชย์ในการจัดส่วนผสมของผลิตภัณฑ์และบริการ ในลักษณะที่ Customized กับ ธุรกิจลูกค้ามากขึ้น

ตัวอย่างนวัตกรรมด้านการตลาด เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนในกรณีของลูกค้า SMEs ที่ธนาคารพาณิชย์นำเสนอโครงการสินเชื่อที่มีลักษณะเฉพาะธุรกิจ (Customized) มากขึ้น ดังนี้

- จำนวนโครงการสินเชื่อเพื่อธุรกิจ SMEs มีจำนวนเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนโครงการสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ในปัจจุบันที่มีประมาณ 10 โครงการขึ้นไป ซึ่งเพิ่มขึ้นจากในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ที่เน้นสินเชื่อหลัก 5 ประเภท ได้แก่ OD, PN, Term Loan, Trade Finance และ LI

- โครงการสินเชื่อในปัจจุบัน สะท้อนมิติที่หลากหลายขึ้นตามลักษณะเฉพาะธุรกิจของลูกค้า อันทำให้ลูกค้าเหล่านั้นมีโอกาสเข้าถึงสินเชื่อที่มีเงื่อนไข

ด้านอัตราดอกเบี้ย วงเงิน และระยะเวลาการผ่อนชำระที่ดีขึ้นกว่ากรณีทั่วไป

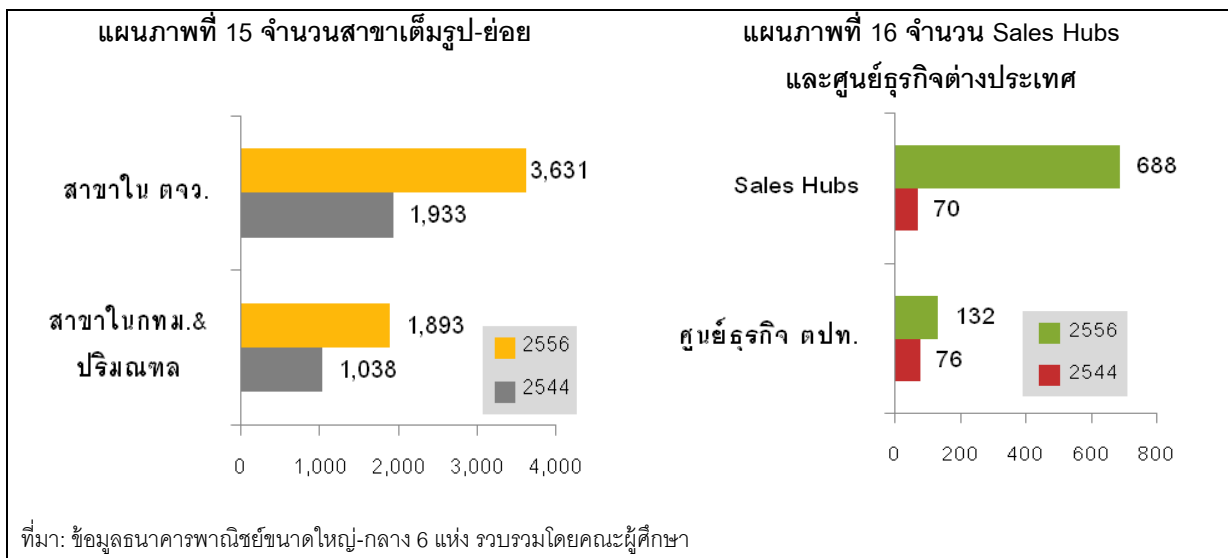

ช่องทางการขายและให้บริการ

การปรับปรุงช่องทางการขายภายหลังวิกฤตปี 2540 ดำเนินการใน 2 มิติหลัก คือ การเพิ่มความหลากหลาย และการเพิ่มจำนวนจุดบริการ

ภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ธนาคารพาณิชย์ได้ปรับปรุงช่องทางการขายและให้บริการ พอสรุปได้ดังนี้

- การเพิ่มความหลากหลายของประเภทช่องทาง ให้สอดคล้องกับลักษณะการใช้งานของลูกค้า โดยในกรณีของลูกค้า SMEs เนื่องจากผู้ประกอบการ SMEs มักกระจายอยู่ตามพื้นที่ท้องถิ่นและมีปัญหาด้านการทำความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับคำแนะนำจากธนาคารเพื่อเพิ่มความเข้าใจ ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีการปรับมาใช้ **ทีมขายตรง (Direct Sales)** เพื่อให้เข้าถึงลูกค้าเฉพาะกลุ่มมากขึ้น จากเดิมที่ลูกค้าจะเป็นผู้เข้าหาสาขาของธนาคารพาณิชย์เองเพื่อสอบถามผลิตภัณฑ์ อีกทั้ง ยังมีการจัดตั้ง **Sales Hubs หรือสำนักงานธุรกิจ** กระจายตามเขตเศรษฐกิจและพื้นที่ศักยภาพทั่วประเทศ เพื่อให้สามารถดูแลลูกค้าได้อย่างทั่วถึง

ในกรณีของลูกค้ารายย่อย จะเน้น**ทีมขายตรง** ซึ่งครอบคลุมการแนะนำผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางโทรศัพท์ (Telesales) และการส่งจดหมาย (Direct Mails) การออกบูธตามพื้นที่ชุมชน รวมถึงการใช้ช่องทางของพันธมิตรทางธุรกิจ เช่น บริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ (Dealers) และบริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงินเดียวกันในรูปแบบอนแบงก์ที่ประกอบธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลและสินเชื่อเช่าซื้อ รวมถึงร้านค้าตัวแทนจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น

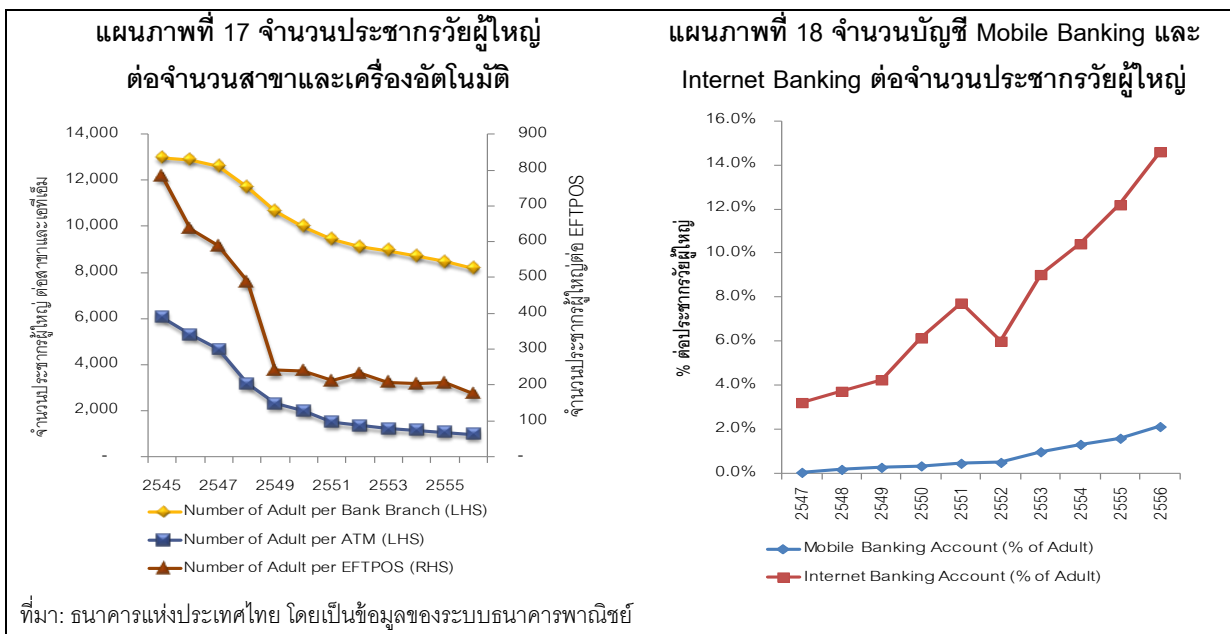
นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนา**ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์** อาทิ เครื่องรับฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติ (ATM และ CDM) ช่องทางธนาคารบนมือถือ (Mobile Banking) ช่องทางธนาคารบนอินเทอร์เน็ต (Internet Banking) และเครื่องรับบัตร (EFTPOS) เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมความนิยมของลูกค้าในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน ก็ช่วยลดต้นทุนการทำธุรกรรมต่อหน่วยของธนาคารพาณิชย์ อันเป็นปัจจัยบวกต่อเศรษฐกิจ ผ่านต้นทุนในการทำธุรกรรมของระบบการเงินในภาพรวมที่ลดลง ทั้งนี้ แม้ว่าการขยายช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว อาจจะไม่ได้ช่วยผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อโดยตรง แต่ก็ทำให้ธนาคารพาณิชย์ได้รับข้อมูลอื่นๆ ของลูกค้า อาทิ ข้อมูลเงินฝากและข้อมูลกระแสรับ-จ่าย ซึ่งช่วยเพิ่มความรู้ของฐานข้อมูลลูกค้า เพื่อประโยชน์ในการนำเสนอผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

ผลเชิงประจักษ์ ทำให้ภาคธุรกิจและครัวเรือนเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Access) มากขึ้นจากอดีต

- **การเพิ่มจำนวนจุดให้บริการ** เพื่อให้สามารถเข้าถึงลูกค้าทั้ง SMEs และรายย่อยที่กระจายอยู่ทั่วประเทศมากขึ้น เนื่องจากความสะดวกสบายในการเข้าถึงช่องทางการให้บริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเลือกใช้บริการทางการเงินของลูกค้ากลุ่มดังกล่าว

ทั้งนี้ ผลจากการปรับรูปแบบช่องทางการขายและให้บริการ รวมถึงการขายเครือข่ายของช่องทางต่างๆ ดังกล่าวให้มีความครอบคลุมมากขึ้น ช่วยให้ภาคธุรกิจและครัวเรือนเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Access) ของธนาคารพาณิชย์มากขึ้นจากอดีต ดังจะเห็นได้จากการที่สัดส่วนสาขาและเครื่องอัตโนมัติต่อ

ประชากรวัยผู้ใหญ่ที่ลดลงต่อเนื่อง รวมถึงการใช้บริการธนาคารบนอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือที่ได้รับความนิยมมากขึ้นตามลำดับ

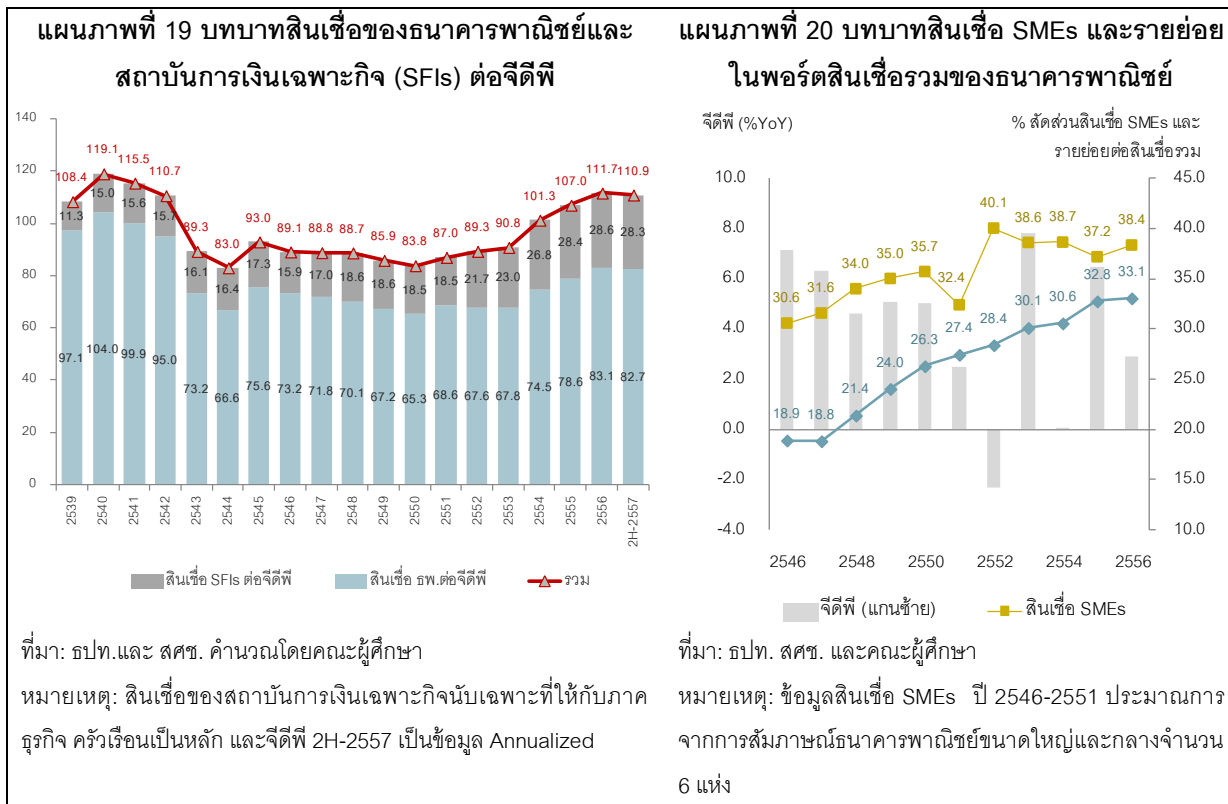
ช่วงที่สอง: สภาวะปัจจุบันที่เงื่อนไขธุรกิจฉายภาพที่เปลี่ยนไป ทำให้นัยต่อการผ่านคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อแตกต่างกันออกไปด้วย

ภายใต้สภาพแวดล้อมที่แตกต่างไป พัฒนาการที่น่าสนใจอยู่ที่สินเชื่อที่กลับมาเติบโตเร็วขึ้นเหนือการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสินเชื่อผลตอบแทนสูงที่เติบโตต่อเนื่อง

ในช่วงกว่าทศวรรษหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 แรงผลักดันทั้งด้านเศรษฐกิจ กฎเกณฑ์ด้านการเงิน และโจทย์ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ที่เปลี่ยนไป ทำให้ธนาคารพาณิชย์ใช้ทรัพยากรส่วนใหญ่ในการปรับปรุงการดำเนินงานและสร้างนวัตกรรมต่างๆ จนบรรลุเป้าประสงค์ในการเพิ่มความสามารถในการทำกำไรและคืนผลตอบแทนสู่ผู้ถือหุ้น แม้บทบาทสินเชื่อต่อจีดีพีจะทยอยลดลงเพราะแทนที่ด้วยตลาดทุนที่เข้ามามีบทบาทต่อภาระต้นทุนของภาคธุรกิจมากขึ้นก็ตาม ขณะเดียวกัน การพัฒนาการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์และนวัตกรรมต่างๆ ดังกล่าว ทำให้ลูกค้าของธนาคารพาณิชย์ได้รับเงื่อนไขสินเชื่อที่ดีขึ้น และ/หรือเข้าถึงสินเชื่อได้มากขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อของลูกค้ากลุ่มดังกล่าวได้ทยอยผ่อนคลายลงจากช่วงก่อนวิกฤตปี 2540 แล้ว

อย่างไรก็ตาม ด้วยเงื่อนไขเศรษฐกิจที่แตกต่างออกไป โดยเฉพาะภายหลังจากที่เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินโลก ซึ่งมีต้นตอมาจากปัญหาในตลาดที่อยู่อาศัยของสหรัฐฯ ในปี 2551 อันทำให้ทางการไทยต้องมีการดำเนินนโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย ควบคู่กับนโยบายการคลังเพื่อกระตุ้นการบริโภคและการลงทุนในระยะเวลาต่อมานั้น แม้จะทำให้เศรษฐกิจในภาพรวมทยอยกลับเข้าสู่เส้นทางการฟื้นตัว แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ไทย กลับมามีบทบาทต่อจีดีพีเพิ่มขึ้นอีกครั้ง (แผนภาพที่ 19) โดยมีสัดส่วนที่ขยับสูงขึ้นจากร้อยละ

65.3 ในปี 2550 มาที่ร้อยละ 82.7³ ในช่วงครึ่งแรกของปี 2557 นอกจากนี้ **ธนาคารพาณิชย์ยังสามารถขยายสินเชื่อที่ให้ผลตอบแทนสูงอย่างเช่นสินเชื่อ SMEs และรายย่อยอย่างต่อเนื่อง** จนส่งผลให้บทบาทของสินเชื่อดังกล่าว โดยเฉพาะสินเชื่อรายย่อยต่อพอร์ตสินเชื่อโดยรวมทยอยเพิ่มขึ้น (แผนภาพที่ 20)

ภาพดังกล่าว บ่งบอกถึงความเสี่ยงเชิงเสถียรภาพต่อระบบเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ขณะที่เปิดคำถามเกี่ยวกับความเพียงพอของกลไกการดูแลความสมดุลทางเศรษฐกิจ หลังธนาคารพาณิชย์สามารถปรับตัวและผลักดันนวัตกรรม ทำให้รับมือกับความผันผวนได้ดีขึ้นจากอดีต

คณะผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตว่า ภาพดังกล่าวส่วนหนึ่งสะท้อนการที่ธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน สามารถอาศัยจุดแข็งจากการพัฒนาการดำเนินงานและการจัดการความเสี่ยงในช่วงที่ผ่านมาในการฝ่าเงื่อนไขเศรษฐกิจที่ผันผวนในบางจังหวัด สภาพคล่องที่ทยอยปรับตัวลดลงและแนวโน้มการเปิดตลาดธนาคารพาณิชย์ในระดับที่เข้มขึ้นขึ้น ด้วยการต่อยอดนวัตกรรมเพื่อกระตุ้นการใช้สินเชื่อของลูกค้าที่ให้ผลตอบแทนสูง ซึ่งครอบคลุมทั้งลูกค้าที่เผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อ และลูกค้าที่เผชิญข้อจำกัดดังกล่าวไม่มากนักอยู่แล้ว อันทำให้ธนาคารพาณิชย์เหล่านั้นสามารถยืนหยัดประคองความสามารถในการทำกำไรไว้ได้ ทั้งนี้ แม้ภาคธุรกิจและครัวเรือนส่วนหนึ่งคงได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงสินเชื่อที่มีเงื่อนไขด้านราคา ปริมาณ หรือคุณภาพที่ดีขึ้นจากเดิม แต่ก็อาจแลกมาด้วยความเสี่ยงเชิงเสถียรภาพในองค์รวม โดยเฉพาะปัญหาหนี้ครัวเรือนที่ทยอยปรับตัวสูงขึ้น

สถานการณ์ดังกล่าว ตั้งคำถามตามมาว่า “กลไกการสร้างความสมดุลเพื่อให้การเติบโตสินเชื่ออยู่ในระดับที่เหมาะสมกับเงื่อนไขเศรษฐกิจ มีความเพียงพอเพียงใดในช่วงที่ผ่านมา?” หรืออีกนัยหนึ่งคือ การดำเนินการผ่านเครื่องมืออัตราดอกเบี้ยนโยบาย

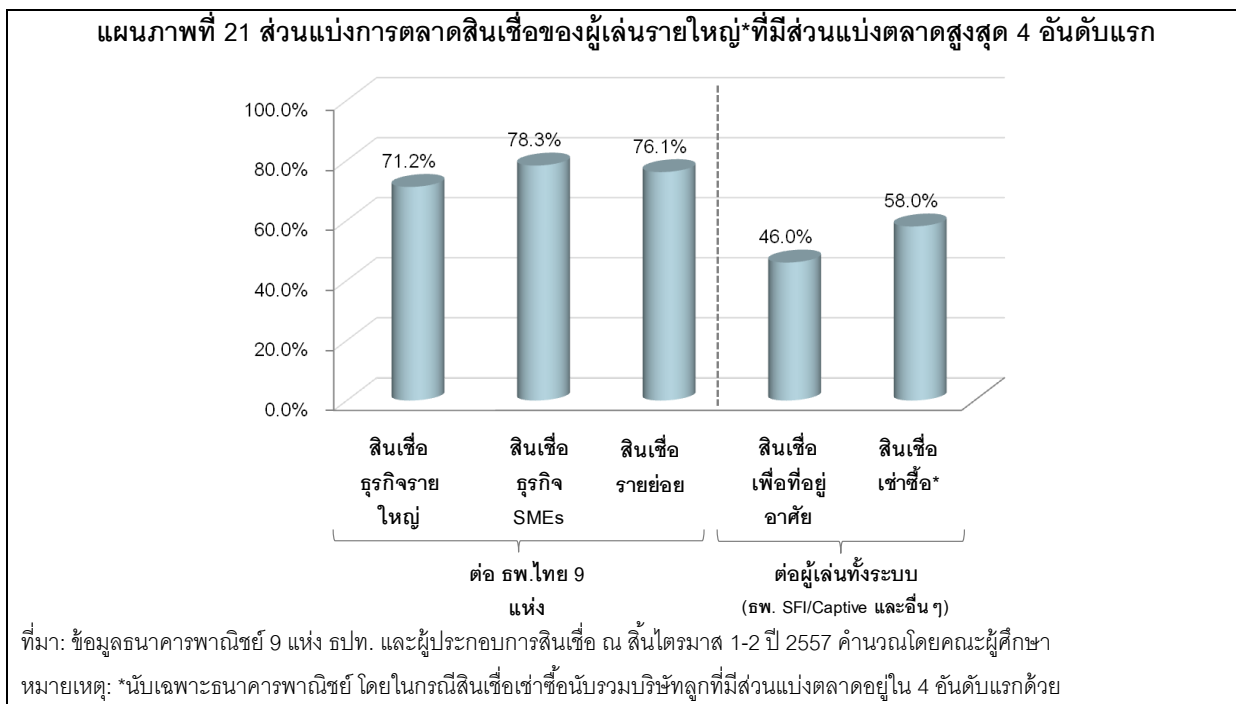
³ คำนวณจากตัวเลขจีดีพีในช่วงครึ่งแรกของปี 2557 (Annualized)

หรือเกณฑ์การตั้งสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญยังไม่เข้มข้นมากพอ จนทำให้ธนาคารพาณิชย์สามารถขยายสินเชื่อในระดับที่มากเกินไป (Over-Lending) หรือไม่ ท่ามกลางภาวะที่เครื่องมือวัดและบริหารจัดการความเสี่ยงต่างๆ ที่ธนาคารพาณิชย์พัฒนาและใช้งานนั้น ยังไม่เคยเผชิญ 'บททดสอบอย่างแท้จริง' ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในบริบทของเศรษฐกิจไทยนับตั้งแต่วิกฤตปี 2540 เป็นต้นมา

หนึ่งในทางออกที่น่าสนใจ คือ *Dynamic Provisioning* ซึ่งอาจต้องดำเนินควบคู่กับแนวทางอื่นๆ ที่นำมาสู่การแก้ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อเพิ่มเติมในอนาคตอย่าง 'เหมาะสม' และ 'พอดี' โดยที่ไม่เพิ่มความเสี่ยงเชิงเสถียรภาพด้านอื่นๆ ตามมา

แม้การหาทางออกที่สมบูรณ์ให้กับคำถามข้างต้น จะอยู่นอกเหนือขอบการศึกษาของบทความนี้ แต่คณะผู้ศึกษามีความเห็นเบื้องต้นว่า การใช้นโยบายตั้งสำรองหนี้สูญฯ ในลักษณะที่ยืดหยุ่นตามเงื่อนไขเศรษฐกิจ (Dynamic Provisioning) น่าจะเป็นหนึ่งในแนวทางที่ช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้ โดยนโยบายการตั้งสำรองหนี้สูญฯ อาจมีลักษณะเชิงรุกมากขึ้นเมื่อเศรษฐกิจอยู่ในจังหวะขาขึ้น เพื่อชะลอไม่ให้กลไกนวัตกรรมและการแข่งขันขับเคลื่อนสินเชื่อให้เติบโตมากเกินไป จนนำพาเศรษฐกิจออกจากความสมดุล ในทางกลับกัน นโยบายตั้งสำรองหนี้สูญฯ อาจผ่อนคลายลงเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับธนาคารพาณิชย์ในจังหวะที่เศรษฐกิจกำลังอยู่ในช่วงวัฏจักรขาลง อันจะช่วยกระตุ้นให้ธนาคารพาณิชย์มีแรงจูงใจในการขยายสินเชื่อมากขึ้นเพื่อต่อลมหายใจให้กับภาคธุรกิจและครัวเรือน ซึ่งวิธีการตั้งสำรองหนี้สูญฯ ในลักษณะนี้ สอดคล้องกับหลักการ Counter Cyclical Provisioning ตามเกณฑ์ Basel III ที่ ธปท.เตรียมบังคับใช้ในปี 2559

อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ของวิธีการตั้งสำรองหนี้สูญฯ ลักษณะ Dynamic Provisioning ดังกล่าว ขึ้นกับความแม่นยำของแบบจำลองที่ใช้ในการคาดการณ์ Expected Losses (อ้างอิงกุลกานต์ ตันติเตมิตและคณะ, 2552) ซึ่งยังรอการพิสูจน์เพิ่มเติมจากข้อมูลและปัจจัยแวดล้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปต่อไปอีกในอนาคต ขณะที่ การใช้แนวทางตั้งสำรองหนี้สูญฯ ดังกล่าวเพียงลำพัง อาจไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหาเชิงเสถียรภาพในลักษณะบูรณาการได้ ดังนั้น จึงยังเป็นประเด็นปลายเปิดให้กับทางการไทย ที่คงต้องชั่งน้ำหนักระหว่างหลายทางเลือกที่มีทั้งข้อดีและข้อเสียต่างกัน อันนำมาสู่การวางแนวทางที่ 'เหมาะสม' และ 'พอดี' สำหรับสนับสนุนการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อเพิ่มเติมในอนาคต โดยที่ไม่เพิ่มความเสี่ยงเชิงเสถียรภาพด้านอื่นๆ ตามมา

พัฒนาการอีกส่วนหนึ่งที่
 น่าสนใจคือ ผู้เล่นรายใหญ่
 ในปัจจุบันมีการกระจุกตัว
 ของส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อใน
 ระดับสูง ซึ่งเปิดประเด็น
 เกี่ยวกับภาวะการแข่งขัน

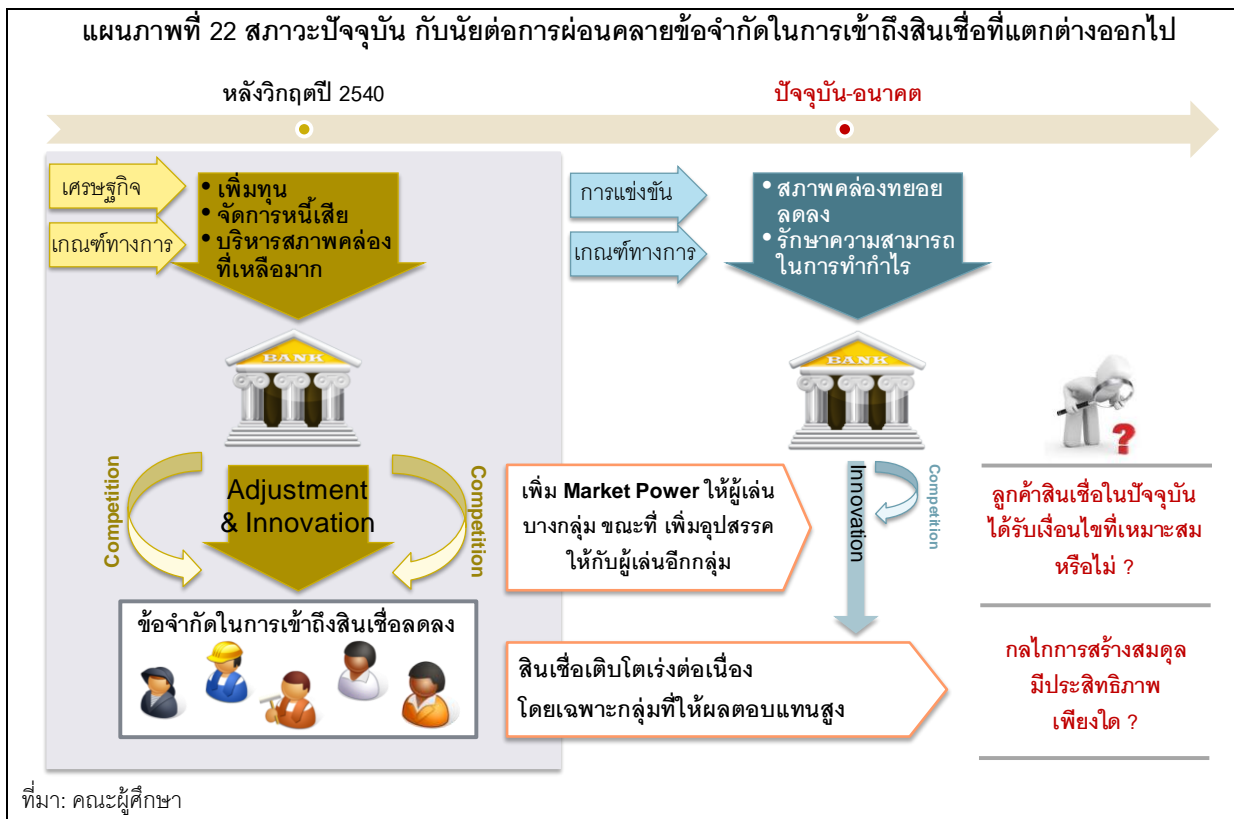
กลไกการเคลื่อน
 วัฏกรรมที่หมุนช้าลง ทำให้
 ไม่สามารถถึงผลเลิศผ่าน
 การนำเสนอสินเชื่อใน
 เงื่อนไขที่ดีขึ้นอย่างที่ควรจะเป็น
 ได้เต็มที่

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ **ความสามารถในการปรับตัวของธนาคารพาณิชย์ที่ดีขึ้น นำมาสู่ภาวะที่ผู้เล่นรายใหญ่ปัจจุบันมีการกระจุกตัวของส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อในระดับสูง** (แผนภาพที่ 21) ยกตัวอย่าง ในกรณีของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย รวมถึงเช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิง ที่ส่วนแบ่งทางการตลาดของผู้เล่นใหญ่ 4 รายแรก มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 46.0 และ 58.0 ต่อผู้เล่นทั้งหมดในระบบ (รวมธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจ Captive และอื่นๆ) ตามลำดับ ณ สิ้นไตรมาสที่ 2 ของปี 2557 ขณะที่ ในกรณีสินเชื่อ SMEs ส่วนแบ่งทางการตลาดของผู้เล่นใหญ่ 4 รายแรก ณ สิ้นไตรมาสที่ 1 ของปี 2557 มีสัดส่วนสูงถึงกว่าร้อยละ 78 เมื่อเทียบกับผู้เล่นทั้งหมดจำนวน 9 รายที่ทำการศึกษา ซึ่งเปิดประเด็นถึง “ภาวะการแข่งขันว่าเพียงพอหรือไม่ ?”

นอกจากนี้ ยังอธิบายได้จากการที่ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งตั้งต้นจากทรัพยากร (อาทิ ทุน สภาพคล่อง และโครงสร้างพื้นฐาน) ที่ไม่เท่ากันและมีเงื่อนไขเฉพาะธุรกิจที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความสามารถในการผลักดันนวัตกรรมที่ไม่เท่ากัน โดยที่ผ่านมา ผู้เล่นที่มีทรัพยากรมากกว่า สามารถปรับตัว สร้างสรรค์นวัตกรรมได้หลากหลายและรวดเร็ว ทำให้สามารถเว้นระยะห่างจากคู่แข่งได้มากกว่า ทำายที่สุดแล้วจากการที่ผู้เล่นที่มีขนาดและความสามารถแตกต่างกัน จึงทำให้ขั้นตอนการเลียนแบบผลิตภัณฑ์และบริการเกิดขึ้นช้ากว่าที่ควรจะเป็น ขณะเดียวกัน แรงกดดันจากการแข่งขันที่ไม่มากหรือลึกลับ ทำให้ไม่สามารถถึงผลเลิศในการกระตุ้นให้ผู้เล่นฝ่าเงื่อนไขและข้อจำกัดทางธุรกิจต่างๆ เพื่อสร้างหรือเลียนแบบนวัตกรรม จนนำไปสู่การเสนอสินเชื่อในเงื่อนไขที่ดีขึ้นเพิ่มเติมให้กับลูกค้ากลุ่มเดิม หรือขยายฐานลูกค้าใหม่ที่อาจมีความเสี่ยงมากกว่าเดิม ได้อย่างเต็มที่

สถานการณ์ดังกล่าวเปิดอีกประเด็นคำถามตามมาว่า “ลูกค้าปัจจุบันได้รับ

เงื่อนไขสินเชื่อที่ดีพอเพียงใด?” ซึ่งหนึ่งในทางออกคงได้แก่ การเพิ่ม ‘คุณภาพ’ การแข่งขันในระบบธนาคารพาณิชย์ ดังจะขยายความเพิ่มเติมในส่วนสุดท้ายของบทความนี้

3. การศึกษาเชิงปริมาณเพื่อวัดการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน

ในส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงมหภาคและข้อมูลเชิงธุรกิจของระบบธนาคารพาณิชย์มีหลักฐานที่บ่งชี้ว่าปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ของผู้ประกอบการและครัวเรือนไทยมีแนวโน้มผ่อนคลายลง อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย การพัฒนาหลักเกณฑ์การกำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ของทางการ การแข่งขันตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินในระบบธนาคารพาณิชย์ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 ซึ่งในส่วนที่ 3 นี้ คณะผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อทดสอบการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน

การศึกษาเชิงประจักษ์
มุ่งศึกษาพฤติกรรมการ
เปลี่ยนแปลงระหว่างเวลา
ของการผ่อนคลายข้อจำกัด
ในการเข้าถึงเงินทุนของภาค
ธุรกิจไทย ภายหลังจากที่
ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยมี
พัฒนาการที่ดีขึ้นมาเป็น
ลำดับ

โดยมุ่งความสนใจไปที่ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจไทย⁴

การศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) โดยวิธีการทางเศรษฐมิติในส่วน
ที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงระหว่างเวลาของการผ่อน
คลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจไทย ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม
ดังที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ จะเห็นได้ว่า งานศึกษาในอดีตเกี่ยวกับข้อจำกัดในการเข้าถึง
เงินทุนของภาคธุรกิจ มีการศึกษาทั้งในแง่มุมมองของสาเหตุและผลกระทบของข้อจำกัดในการ
เข้าถึงเงินทุน โดยการศึกษาปัจจัยในระดับบริษัท (Firm-level Factors) ในด้านหนึ่งมุ่งหา
ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาข้อจำกัดทางการเงิน กับลักษณะเฉพาะของธุรกิจ อาทิ ขนาด
ของธุรกิจ อายุกิจการ ประเภทธุรกิจ และความเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจ เพื่อระบุถึงปัจจัยที่
เป็นสาเหตุนำมาสู่ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจ ขณะที่ ในอีก
ด้านหนึ่งก็มุ่งงานที่ศึกษาถึงผลกระทบของปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนที่มีต่อธุรกิจใน
แง่มุมต่างๆ เช่น การเติบโตของธุรกิจ การลงทุน การวิจัยและพัฒนา การสร้างสรรค
นวัตกรรม และการบริหารการเงิน เป็นต้น

ขณะเดียวกัน การศึกษาในระดับมหภาค (Macro-level Factors) มักมุ่ง
พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ โครงสร้างระบบการเงิน และ
โครงสร้างพื้นฐานในด้านต่างๆ ต่อปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจ ซึ่งปัจจัย
เชิงโครงสร้างระบบการเงิน (Structural-level Factors) ที่มีการนำมาศึกษา ได้แก่
พัฒนาการของระบบการเงิน การเปิดเสรีทางการเงินและการผ่อนคลายกฎระเบียบทาง
การเงิน รวมถึงการแข่งขันในระบบธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ภาค
ส่วนต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจสามารถเข้าถึงเงินทุนได้ดีขึ้น

ซึ่งความพยายามใน
การศึกษาถึงพลวัตของ
สถานะข้อจำกัดทางการเงิน
ถือเป็นข้อแตกต่างของ
งานวิจัยนี้

คณะผู้ศึกษาได้รวบรวมและประมวลแนวคิดจากงานศึกษาในอดีต มาประยุกต์
เข้ากับบริบทของระบบการเงินในประเทศไทย เพื่อวางกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical
Framework) ในการศึกษาสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปของข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของ
ธุรกิจไทย ภายหลังจากที่ระบบธนาคารพาณิชย์ไทยได้มีการปรับตัวจนก้าวพ้นวิกฤต และ
ประสบความสำเร็จในการพัฒนาโครงสร้างและระบบการดำเนินงานธุรกิจที่มีประสิทธิภาพและ
มีความเข้มแข็งมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ การศึกษาถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงระหว่างเวลา
ของข้อจำกัดทางการเงิน ถือเป็นข้อแตกต่างของงานวิจัยนี้ ที่ไม่ใช่มุ่งศึกษาเฉพาะ
ปัจจัยกำหนดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในสถานะคงที่เท่านั้น

⁴ ทั้งนี้ คณะผู้ศึกษา ได้ลองศึกษาความเป็นไปได้ในการประเมินข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ของภาคครัวเรือนผ่านข้อมูล
ผลสำรวจรายได้และค่าใช้จ่ายครัวเรือนไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แต่ผลสำรวจดังกล่าวมีข้อมูลครัวเรือนที่เป็นลูกค้านิติบุคคลใน
ขอบเขตจำกัด ทำให้ไม่สะท้อนภาพรวมของข้อจำกัดทางการเงินของครัวเรือนและนำมาศึกษาด้วยวิธีทางเศรษฐมิติได้ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดหนึ่ง
ในการศึกษารุ่นนี้

3.1 วิธีการศึกษา (Data and Methodology)

การศึกษาให้
ความสำคัญกับการ
เปรียบเทียบการ
เปลี่ยนแปลงข้อจำกัดในการ
เข้าถึงเงินทุนของบริษัทเล็ก
และบริษัทใหญ่ จากปัจจัย
กำหนด 2 ด้าน ได้แก่ การ
เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง
ในระบบธนาคารพาณิชย์
และสถานะของธุรกิจ

การวิเคราะห์มุ่งศึกษาปัจจัย 2 ด้าน ที่คาดว่าจะมีส่วนเชื่อมโยงไปสู่การลด
ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (Structural
Change) ซึ่งมีช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญในราวปี 2548

2. การเปลี่ยนแปลงสถานะของธุรกิจ (Firm Characteristics)

โดยงานศึกษานี้ให้ความสนใจต่อการสังเกตการเปลี่ยนแปลงสถานะข้อจำกัดใน
การเข้าถึงเงินทุนของบริษัทเล็ก ซึ่งเป็นธุรกิจที่มักจะมีข้อจำกัดทางการเงินมากกว่าเมื่อ
เปรียบเทียบกับบริษัทใหญ่

3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

จากการที่งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาพัฒนาการระหว่างเวลาของข้อจำกัดในการ
เข้าถึงเงินทุน และปัจจัยกำหนดสถานะข้อจำกัดดังกล่าว การได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาใช้ใน
การศึกษานี้จึงค่อนข้างประสบปัญหาอยู่พอสมควร เนื่องจากงานวิจัยนี้ต้องการศึกษา
สถานะทางการเงินจากมิติธุรกรรมจริงของธุรกิจ (Transaction-based Data) โดยในอุดม
คติแล้ว ข้อมูลที่ดีที่สุดในการบ่งชี้ข้อจำกัดทางการเงินและสถานะของบริษัท คือ ข้อมูล
ลูกค้าของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากธนาคารผู้ให้บริการเป็นผู้ที่มีข้อมูลลูกค้าโดยละเอียด
ที่สุด แต่การใช้ฐานข้อมูลลูกค้าของธนาคารพาณิชย์ เผชิญข้อจำกัดเกี่ยวกับชั้นความลับ
ของข้อมูลลูกค้าและช่วงความยาวของข้อมูล ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการ
เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงระหว่างเวลาของข้อจำกัดทางการเงินของธุรกิจได้ ส่วน
ฐานข้อมูลบริษัทที่จดทะเบียนในประเทศไทยกับกระทรวงพาณิชย์ แม้จะมีจำนวนข้อมูลที่
ครอบคลุมถึงบริษัทขนาดเล็กๆ ได้ แต่ก็มีข้อจำกัดในการใช้ข้อมูลย้อนหลังนานกว่า 10 ปี ซึ่ง
มีค่าใช้จ่ายด้านข้อมูลสูง ขณะเดียวกัน การใช้ข้อมูลจากการสำรวจ (Survey-based Data)
แม้ว่ามีข้อดีที่สามารถออกแบบคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการได้ แต่คำตอบ
ที่ได้จะสะท้อนมิติมุมมองของลูกค้า ซึ่งอาจแตกต่างจากมิติของธุรกรรมจริงในระบบ
ธนาคาร รวมทั้งไม่สามารถเก็บข้อมูลพัฒนาการได้ในระยะเวลาอันสั้น

ดังนั้น คณะผู้ศึกษา จึงได้ใช้ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่ง
ประเทศไทย (SET) และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอไอ (mai) ตั้งแต่ปี 2541 - 2555 เนื่องจากมี
ข้อมูลทางการเงินที่ครบถ้วน น่าเชื่อถือ ตามมาตรฐานทางบัญชี อีกทั้งยังมีช่วงข้อมูลที่ยาว
เพียงพอต่อการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานะข้อจำกัดทางการเงินของธุรกิจไทย อย่างไรก็ดี
คณะผู้ศึกษายอมรับว่าข้อมูลบริษัทจดทะเบียนจากตลาดหลักทรัพย์ฯ อาจไม่สามารถเป็น
ตัวแทนสะท้อนภาพข้อจำกัดทางการเงินของผู้ประกอบการไทยในองค์รวมได้ทั้งหมด
โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดย่อม เนื่องจากบริษัทจดทะเบียนส่วนใหญ่ถือ
เป็นบริษัทขนาดกลางขึ้นไป ซึ่งถือเป็นหนึ่งในข้อจำกัดของการศึกษาครั้งนี้

เนื่องจากในการ
วิเคราะห์ต้องใช้ข้อมูลที่
ย้อนหลังกลับไปค่อนข้าง
นาน คณะผู้ศึกษาจึงใช้
ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนใน
ตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งมีช่วง
ความยาวของข้อมูลเพียงพอ
จากนั้นจึงนำมาคัดเลือก
กลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทน
บริษัทขนาดเล็กและบริษัท
ขนาดใหญ่

เพื่อเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างการเปลี่ยนแปลงสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของบริษัทขนาดเล็กและบริษัทขนาดใหญ่ ภายใต้สมมติฐานว่า บริษัทเล็กมักเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนมากกว่าบริษัทใหญ่ คณะผู้ศึกษาจึงกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนฯ ทั้งหมดในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (mai) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ที่มียอดขายต่ำกว่า 400 ล้านบาท⁵ เป็นตัวแทนของบริษัทขนาดเล็ก เนื่องจากผู้ประกอบการที่มียอดขายต่ำกว่า 400 ล้านบาทนั้น ยังอยู่ในเกณฑ์ Medium SMEs จากมุมมองของธนาคารพาณิชย์ ขณะเดียวกัน ได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ที่มียอดขายตั้งแต่ 400 ล้านบาทขึ้นไป เป็นตัวแทนของบริษัทขนาดใหญ่

Sample separated by size	Indicator	Large	Small
	No. of firms	304	63
	Total sales (THB Mn)*	14,405	730
	Total assets (THB Mn)*	15,947	1,141

3.3 ตัวแปรและสมมติฐานของการศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

งานศึกษานี้ ใช้ตัวแปรตัวชี้วัดด้านราคา หรือ "ต้นทุนการกู้ยืม" มาเป็นตัวแปรแทนสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยถือเป็นปัจจัยต้น ๆ ที่ธุรกิจมองว่าเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงเงินทุน

สำหรับการวัดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนนั้น ต้องยอมรับว่า คำว่า "ข้อจำกัดทางในการเข้าถึงเงินทุน" เป็นแนวความคิดที่วัดได้ยาก และอาจมีความหมายที่ผันแปรไปตามกาลเวลา ดังนั้น ตัวแปรชี้วัดที่ใช้ในการศึกษาจึงเป็นเพียงเสมือนตัวแปรแทน ที่ใช้วัดในทางอ้อมถึงสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในเพียงบางมิติเท่านั้น ไม่สามารถสะท้อนภาพได้ครบถ้วนทุกแง่มุมของข้อจำกัดที่ภาคธุรกิจเผชิญในสถานการณ์จริง

ในงานวิจัยนี้ ใช้ตัวชี้วัดด้านราคา หรือต้นทุนการกู้ยืม (Cost of Borrowing) มาเป็นตัวแปรแทนสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจ เนื่องจาก

1) ต้นทุนการกู้ยืมหรืออัตราดอกเบี้ยถือเป็นปัจจัยอันดับต้นๆ ที่ภาคธุรกิจมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงเงินทุน (Beck, Demirguc-Kunt, Laeven and Maksimovic (2006, สสว. (2555))

2) ต้นทุนการกู้ยืมที่ผู้ประกอบการแต่ละรายเผชิญ จะสะท้อนความเสี่ยงที่

⁵ ใช้มูลค่ายอดขายในปี 2548 เป็นฐานในการจัดกลุ่มผู้ประกอบการ

แตกต่างกันไปของผู้ประกอบการ ขึ้นอยู่กับการประเมินความเสี่ยงโดยธนาคารพาณิชย์ ซึ่งทำให้บริษัทขนาดเล็กมักเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทขนาดใหญ่ และต้องจ่ายต้นทุนการกู้ยืมที่สูงกว่าในการเข้าเงินทุน (Beck, Demircuc-Kunt and Martinez Peria (2008))

3) การลดลงหรือเพิ่มขึ้นของต้นทุนการกู้ยืม อาจสะท้อนความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อของผู้ประกอบการได้ ด้วยระดับราคาที่ถูกลงหรือแพงขึ้น อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสของภาคธุรกิจที่จะสามารถเข้าถึงสินเชื่อด้วยปริมาณที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้

4) การพิจารณาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของผู้ประกอบการในมิติของปริมาณสินเชื่อเผชิญกับข้อจำกัดในศึกษาเนื่องจากความแตกต่างระหว่างปริมาณสินเชื่อที่ได้รับ (ต่อมูลค่าหลักทรัพย์ค่าปรับ) ของผู้ประกอบการแต่ละรายจะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย นอกจากปัจจัยด้านความเสี่ยง อาทิ ความต้องการใช้เงินทุนของผู้ประกอบการ ประเภทสินเชื่อ ระยะเวลาการกู้ เป็นต้น

ทั้งนี้ กำหนดให้ **ภาระดอกเบี้ยจ่าย (Interest Expense) ต่อหนี้สินรวม** เป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) สะท้อนต้นทุนการกู้ยืมของธุรกิจ นอกจากนี้ เพื่อขจัดผลของปัจจัยภายนอก เช่น วัฏจักรเศรษฐกิจ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อต้นทุนการกู้ยืม คณะผู้ศึกษาจึงใช้อัตราดอกเบี้ยนโยบายในการปรับผลของปัจจัยภายนอกด้วยวิธีการ 2 แนวทาง โดยแนวทางแรก กำหนดให้อัตราดอกเบี้ยนโยบายเป็นตัวแปรควบคุม (Control Variable) ในสมการ และแนวทางที่ 2 คือ ใช้ตัวแปรตามเป็นต้นทุนทางการเงินที่ปรับด้วยอัตราดอกเบี้ยนโยบายแล้ว (Cost of Borrowing Net of Policy Rates) โดยนำภาระดอกเบี้ยจ่ายต่อหนี้สินรวม หักด้วยอัตราดอกเบี้ยนโยบายเฉลี่ยในปีนั้นๆ

ตัวแปรต้นทุนการกู้ยืม
ได้มีการขจัดผลจากปัจจัย
ภายนอก โดยใช้อัตรา
ดอกเบี้ยนโยบายเป็นตัวปรับ
ผล

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

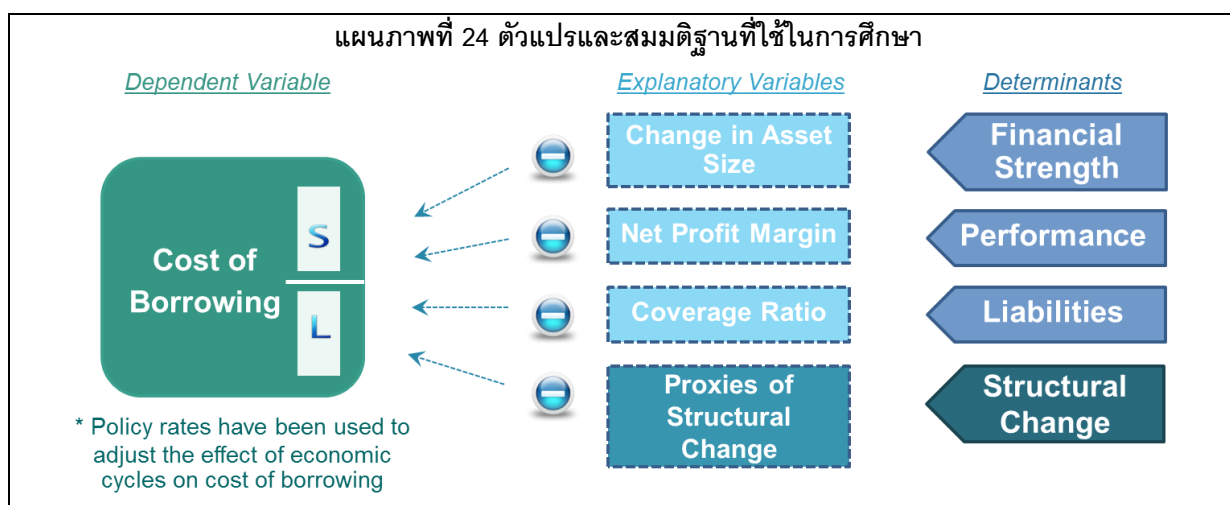
สำหรับตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดสภาวะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน ประกอบด้วยตัวแปร 2 ด้าน กล่าวคือ ด้านแรกเป็นตัวแปรสะท้อน **สถานะทางการเงินของธุรกิจ** ซึ่งมี 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) **อัตราการเปลี่ยนแปลงของขนาดสินทรัพย์รวม** (% Change in Total Assets) เพื่อสะท้อนความแข็งแกร่งทางการเงิน 2) **อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อรายได้** (Net Profit Margin: กำไรสุทธิต่อรายได้รวม) เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานของบริษัท 3) **ความสามารถในการชำระหนี้** (Coverage Ratio: กำไรก่อนหักภาษีและดอกเบี้ยจ่ายต่อภาระดอกเบี้ยจ่าย) เพื่อสะท้อนความสามารถในการคืนหนี้ของบริษัท โดยคณะผู้ศึกษา มองว่า ในภาวะที่ตลาดไม่สมบูรณ์ รวมทั้งมีความไม่สมมาตรของข้อมูล ตัวเลขทางการเงินจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่กิจการ และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปล่อยกู้ว่าจะได้รับการชำระคืนหนี้ อย่างไรก็ดี เนื่องจากผู้ปล่อยกู้มักเข้าถึงตัวเลขทางการเงินของผู้ผ่านรายงานงบการเงินต่างๆ ทำให้ข้อมูลที่นำมาใช้พิจารณาเงื่อนไขสินเชื่อไม่เป็นปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ คณะผู้ศึกษาจึงกำหนดให้อัตราส่วนทางการเงินในปีก่อนหน้า (ณ ปีที่ t-1) มีผลต่อการกำหนดเงื่อนไขราคาในการให้สินเชื่อสำหรับผู้กู้แต่ละรายในปีถัดมา (ณ ปีที่ t)

ปัจจัยกำหนดต้นทุนการ
กู้ยืมมี 2 ด้าน ด้านแรก คือ
สถานะทางการเงินของ
ธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย
อัตราการเปลี่ยนแปลงของ
ขนาดสินทรัพย์ อัตรากำไร
และความสามารถในการ
ชำระหนี้

ส่วนด้านที่สอง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบธนาคารพาณิชย์ ดังสะท้อนผ่านตัวแปรหุ่น

ส่วนด้านที่สอง เป็นตัวแปรที่ใช้แทนการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบธนาคารพาณิชย์ โดยกำหนดให้ตัวแปรหุ่น (Dummy) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (Structural Change) เป็นตัวแปรสะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบธนาคารพาณิชย์ โดยให้ช่วงปี 2548 - 2555 มีค่าเท่ากับ 1 เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของการพัฒนาระบบการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ไปสู่ระบบใหม่ดังที่นำมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี เนื่องจากคณะผู้ศึกษา มองว่า คงไม่มีตัวแปรแทนเพียงตัวใดตัวหนึ่งที่จะสามารถสะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและพัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์ได้ดีที่สุด จึงได้ทดสอบสมการกับตัวแปรอื่นๆ ซึ่งมักถูกใช้เป็นมาตรวัดพัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์ด้วย เช่น จำนวนครั้งในการปรับโครงสร้างธุรกิจที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ 6 แห่งที่ทำการศึกษา (สะสม)⁶ ซึ่งชี้วัดพัฒนาการด้านโครงสร้างการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ และสัดส่วนสินเชื่อของภาคเอกชนที่ให้โดยธนาคารพาณิชย์ต่อจีดีพี (Domestic Credit to Private Sector, % of GDP) รวมทั้งตัวแปรที่สะท้อนพัฒนาการในตลาดเงินตลาดทุน คือ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดต่อจีดีพี (Market Capitalization, % of GDP) และมูลค่าตลาดตราสารหนี้ต่อจีดีพี (Amount of Private Bonds, % of GDP)

โดยมีสมมติฐานว่า "ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทั้งปัจจัยทางการเงินและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างมี

โดยตามสมมติฐาน คณะผู้ศึกษาคาดหวังว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรทุกตัว (ทั้งปัจจัยทางการเงินและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง) จะมีความสัมพันธ์ในทางลบกับต้นทุนการกู้ยืม นอกจากนี้ ยังคาดหมายว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในกรณีบริษัทเล็กจะมีค่าลบมากกว่าบริษัทใหญ่ ทั้งนี้ เนื่องจากบริษัทเล็กโดยเฉลี่ยแล้วมักมีต้นทุนการเงินที่สูงกว่าบริษัทใหญ่ เพราะถูกมองว่ามีฐานะความเสี่ยงทางธุรกิจที่มากกว่า แม้ว่าในความเป็นจริงบริษัทเล็กบางบริษัทก็อาจมีฐานะทางธุรกิจที่มั่นคงและผลการดำเนินงานดี ซึ่งน่าที่จะ

⁶ ดังที่ปรากฏในส่วนที่ 2 แผนภาพที่ 7

ความสัมพันธ์ในทางลบกับ
ต้นทุนการกู้ยืม" และ "ค่า
สัมประสิทธิ์ของตัวแปรกรณี
บริษัทขนาดเล็ก มีค่าลบ
มากกว่าบริษัทขนาดใหญ่"

ได้รับเงื่อนไขสินเชื่อที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ได้ ดังนั้น เมื่อธนาคารพาณิชย์มีการปรับระบบ
กระบวนการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งสร้างนวัตกรรมที่ทำให้สามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่
มีเงื่อนไขสอดคล้องกับความต้องการใช้เงินของผู้ประกอบการ และสามารถพิจารณาความ
เสี่ยงของลูกค้าตามคุณสมบัติของแต่ละรายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงทำให้ธนาคาร
พาณิชย์มีการแข่งขันกันในการเสนอเงื่อนไขราคาที่สอดคล้องกับความเสี่ยงที่แท้จริงของ
ลูกค้าได้เพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน แต่สำหรับกรณีของบริษัทใหญ่ ด้วยอำนาจต่อรองที่มีอยู่
ย่อมทำให้ได้รับเงื่อนไขทางการเงินที่ดีอยู่แล้ว ดังนั้น พัฒนาการของตัวเลขทางการเงินจึง
อาจมีความหมายในการต่อรองเพื่อให้ธนาคารลดอัตราดอกเบี้ยได้ไม่มากเท่ากับบริษัทเล็ก
เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบธนาคารที่คงช่วยลดทอนอัตราดอกเบี้ย
สำหรับบริษัทใหญ่ได้ไม่มากเทียบเท่ากับบริษัทขนาดเล็กที่เผชิญต้นทุนสูงอยู่แล้วในอดีต

3.4 ผลการศึกษาที่ได้รับ

ทั้งนี้ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการกู้ยืม กับปัจจัยกำหนดการ
ผ่อนคลายข้อจำกัดทางด้านต้นทุนการกู้ยืมของธุรกิจ ด้วยสมการ Regression ได้รับผล
การศึกษาที่สอดคล้องกับสมมติฐาน โดยอาจสรุปข้อสังเกตที่น่าสนใจบางประการได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการกู้ยืมกับปัจจัยกำหนดต้นทุน โดยกำหนดให้ตัวแปรหุ่น (Dummy)
แทนพัฒนาการในระบบธนาคารพาณิชย์

	Cost of Borrowing		Cost of Borrowing Net of Policy Rates	
	Small	Large	Small	Large
% Change in Total Assets (-1)	-0.0002	-0.0041**	-0.0003	-0.0040***
Net Profit Margin (-1)	-0.0022**	2.10E-06	-0.0024**	3.92E-06
Coverage Ratio (-1)	-4.27E-05***	-1.94E-07***	-4.01E-05**	-1.92E-07***
Policy Rates	0.3334***	0.2922***		
Structural Change (Dummy)	-2.3341***	-1.4325***	-3.0976***	-2.3071***
C	4.1845***	3.3135***	3.0913***	2.0903***
Adjusted R-squared	0.1747	0.1089	0.2983	0.2609

หมายเหตุ: ***, **, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ผลการศึกษาเป็นไปตาม
สมมติฐานที่วางไว้ ซึ่งอาจ
สะท้อนว่า สถานะทาง

1) บริษัทขนาดเล็กมีต้นทุนการกู้ยืมที่สูงกว่าบริษัทขนาดใหญ่ตามสมมติฐานที่
วางไว้ ดังสะท้อนได้จากค่าสัมประสิทธิ์ในสมการ ขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรที่สะท้อน
ความสามารถในการทำกำไร และความสามารถในการชำระหนี้ ของบริษัทเล็กมีค่าลบ

การเงินที่ปรับตัวดีขึ้น จะมี
ความหมายต่อบริษัทขนาด
เล็กในการต่อรองเพื่อให้
ได้รับเงื่อนไขอัตราดอกเบี้ย
ที่ลดลงได้

เช่นเดียวกับพัฒนาการ
เชิงโครงสร้างของธนาคาร
พาณิชย์ซึ่งมีผลต่อการลด
ต้นทุนการกู้ยืมของบริษัท
เล็กมากกว่าบริษัทใหญ่ตาม
สมมติฐานที่ตั้งไว้

ซึ่งอาจมีนัยว่า
พัฒนาการของระบบ
ธนาคารพาณิชย์ในช่วงที่
ผ่านมา ส่งผลให้บริษัทเล็กที่
มีการยกระดับศักยภาพทาง
ธุรกิจได้รับเงื่อนไขดอกเบี้ย
ที่ใกล้เคียงกับบริษัทขนาด
ใหญ่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้อง
กับหลักฐานข้อมูลเชิงธุรกิจ
รวมทั้งไม่ขัดแย้งกับ

มากกว่าบริษัทใหญ่และมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า แม้ว่าบริษัทขนาดเล็กอาจ
ถูกพิจารณาว่าเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ แต่หากบริษัทเล็กสามารถ
พัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของอัตราส่วนทางการเงินที่
ปรับตัวดีขึ้นแล้ว ก็จะมีผลให้ได้รับเงื่อนไขอัตราดอกเบี้ยหรือต้นทุนการกู้ยืมที่ลดลงได้
มากกว่าบริษัทใหญ่ที่ต้นทุนการกู้ยืมอยู่ในระดับต่ำอยู่แล้ว โดยตัวเลขอัตราส่วนทางการเงิน
ด้านความสามารถในการทำกำไร เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการลดลงของต้นทุนการกู้ยืมของ
ธุรกิจขนาดเล็กมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านความสามารถในการชำระหนี้ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของขนาดสินทรัพย์ซึ่งสะท้อนความแข็งแกร่งทางการเงินไม่มีผล
อย่างมีนัยสำคัญ

2) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของธนาคารพาณิชย์ ส่งผลต่อการลดต้นทุน
การกู้ยืมของบริษัทขนาดเล็กในระดับที่มากกว่าบริษัทใหญ่ สังเกตได้จากค่าสัมประสิทธิ์ของ
ตัวแปรหุ่นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำหรับการทดสอบสมการกับตัวแปรอื่นๆ ที่ใช้สะท้อนพัฒนาการในระบบ
การเงินนั้น พบว่า สัดส่วนสินเชื่อของภาคเอกชนต่อจีดีพี (Domestic Credit to Private
Sector, % of GDP) และจำนวนครั้งในการปรับโครงสร้างธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ 6 แห่ง
ที่ทำการศึกษา (สะสม) มีค่าสัมประสิทธิ์ของบริษัทเล็กเป็นลบมากกว่าบริษัทใหญ่อย่างมี
นัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการศึกษาและสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขณะเดียวกัน
มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดต่อจีดีพี (Market Capitalization, % of GDP) และมูลค่า
ตลาดตราสารหนี้ต่อจีดีพี (Amount of Private Bonds, % of GDP) มีค่าสัมประสิทธิ์ของ
บริษัทเล็กเป็นลบมากกว่าบริษัทใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นทิศทางที่สอดคล้องกับ
สมมติฐาน อย่างไรก็ตาม คณะผู้ศึกษาแปรความหมายว่า พัฒนาการของตลาดเงินตลาด
ทุนอาจมีส่วนช่วยผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนสำหรับบริษัทที่มีโอกาสและมี
ศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในช่องทางดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับคุณสมบัติของกลุ่ม
ตัวอย่างบริษัทเล็กที่ใช้ในการศึกษานี้ที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แต่ผล
ดังกล่าวนี้ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าพัฒนาการของตลาดเงินตลาดทุนจะมีผลในการลดข้อจำกัดใน
การเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจขนาดเล็กโดยทั่วไป

โดยรวมแล้ว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศที่บ่งชี้ว่า
พัฒนาการของระบบการเงินมีผลต่อการลดข้อจำกัดทางการเงินของผู้ประกอบการ และช่วย
ลดทอนปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ อาทิ การศึกษาของ Rajan and
Zingales (1998) และ Love (2003) ซึ่งพบว่า พัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์ช่วย
ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งทุนภายนอกได้ง่ายขึ้น หรือมีข้อจำกัดในการ
เข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกลดลง อีกทั้งยังมีผลให้ต้นทุนการกู้ยืมของผู้ปรับตัวลง
เช่นเดียวกับการศึกษาของ Demircuc-Kunt and Maksimovic (1998) และ Beck,
Demircuc-Kunt, and Maksimovic (2004) ซึ่งพบว่า การเติบโตและการแข่งขันในระบบ
ธนาคารพาณิชย์มีผลลดทอนข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของกิจการ พร้อม

สมมติฐานที่ตั้งไว้ในตอนต้น

ทั้งสนับสนุนให้เกิดการเข้าถึงบริการทางการเงิน [แม้อีกทางหนึ่ง จะมีการศึกษาบางส่วนที่พบว่าการพัฒนาในระบบธนาคารพาณิชย์ เช่นการดำเนินธุรกิจแบบ Universal Banking อาจนำไปสู่ปัญหาด้านความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล หรือ Information Hypothesis ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการรายเล็กไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารได้ อาทิ การศึกษาของ Berger and Udell (1995)]

นอกจากนั้น คณะผู้
ศึกษาได้ทำการทดสอบ
ความสัมพันธ์ระหว่างการ
ลงทุนกับสถานะทางการเงิน
ของธุรกิจและการ
เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง
ในระบบธนาคารพาณิชย์
เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับ
บทบาทของแหล่งเงินทุน
ภายนอกกิจการ

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาข้างต้น อาจสามารถตีความได้ว่า ต้นทุนการกู้ยืมของผู้ประกอบการที่เปลี่ยนแปลงระหว่างเวลาในช่วงที่ผ่านมา นั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากพัฒนาการในระบบการเงินและการพัฒนานวัตกรรมและการแข่งขันของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเอื้อให้บริษัทเล็กที่มีการยกระดับศักยภาพทางธุรกิจให้ดีขึ้นสามารถเข้าถึงเงินทุนด้วยต้นทุนการกู้ยืมที่โน้มเอียงเข้ามาใกล้เคียงกับบริษัทขนาดใหญ่ได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักฐานข้อมูลเชิงธุรกิจ รวมทั้งไม่ขัดแย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในตอนต้น จึงน่าจะเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในแง่มุมหนึ่งของการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจ นอกจากนี้ อาจบ่งบอกได้ว่า ผู้ประกอบการสามารถลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนลงได้ ถ้ามีระบบบัญชีที่แสดงสถานะทางการเงินที่ดี ศึกษาโอกาสในการใช้เครื่องมือทางการเงินใหม่ๆ ที่จะทำให้ได้รับเงื่อนไขทางการเงินที่ดีขึ้นได้

นอกจากนั้น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนและผลที่มีต่อการลงทุนของภาคธุรกิจ รวมทั้งพลวัตภายหลังการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบธนาคารพาณิชย์ คณะผู้ศึกษาจึงกำหนดสมการเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนกับสถานะทางการเงินของธุรกิจและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบธนาคารพาณิชย์ขึ้น โดยกำหนดให้ การเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Assets) ต่อสินทรัพย์รวม เป็นตัวแปรสะท้อนระดับการลงทุนของผู้ประกอบการ โดยมี อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อรายได้ เป็นตัวแปรสะท้อนทั้งผลประกอบการและกระแสเงินเพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนภายในกิจการ อีกทั้งได้กำหนดให้ อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ณ ปีที่ $t - 1$) เป็นตัวแปรควบคุมเพื่อสะท้อนวัฏจักรเศรษฐกิจและโอกาสในการลงทุน โดยผลการศึกษาที่ได้รับพบข้อสังเกตที่น่าสนใจ ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร กับปัจจัยกำหนดการลงทุน โดยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ณ ปีก่อนหน้า เป็นตัวแปรควบคุม

	Investment	
	Small	Large
% Change in Total Assets (-1)	0.0296***	0.0588***
Net Profit Margin (-1)	0.0175***	0.0002
Coverage Ratio (-1)	0.0001***	1.45E-07*
GDP (-1)	0.1294**	0.1377***
Structural Change (Dummy)	3.1045***	0.4273**
C	-3.5405***	-0.2660
Adjusted R-squared	0.0819	0.0526

หมายเหตุ: ***, **, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

บริษัทขนาดเล็กยังคงพึ่งพาเงินทุนภายในกิจการเพื่อการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร ซึ่งอาจเป็นผลจากเงินทุนภายในมีต้นทุนต่ำกว่าโดยเปรียบเทียบ

ขณะที่ พัฒนาการของระบบธนาคารพาณิชย์มีผลต่อการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรของบริษัทเล็กมากกว่าบริษัทใหญ่

อย่างไรก็ดี งานวิจัยนี้ยังเป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นในบางแง่มุมเกี่ยวกับ

1) การลงทุนในสินทรัพย์ถาวรของบริษัทขนาดเล็ก ยังพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายในกิจการ ดังสะท้อนได้จากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่สะท้อนความสามารถในการทำกำไรของบริษัทขนาดเล็กซึ่งมีทิศทางเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ ผลกำไรของบริษัทขนาดใหญ่ไม่มีผลต่อการลงทุนของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งนัยหนึ่งอาจสะท้อนว่าผู้ประกอบการขนาดเล็กยังเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการขนาดใหญ่ ทำให้เงินทุนภายในยังคงมีบทบาทต่อการลงทุนของบริษัท ขณะที่ บริษัทขนาดใหญ่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกได้ด้วยเงื่อนไขที่ผ่อนคลายนอกเหนือจากโดยเปรียบเทียบ ทำให้การลงทุนของบริษัทขนาดใหญ่ไม่ขึ้นอยู่กับแหล่งเงินทุนภายในของบริษัท

2) พัฒนาการเชิงโครงสร้างของระบบธนาคารพาณิชย์ มีผลต่อการลงทุนของผู้ประกอบการ และมีผลต่อบริษัทขนาดเล็กมากกว่าบริษัทขนาดใหญ่ ดังสะท้อนได้จากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในกรณีของบริษัทขนาดเล็กที่มีค่าสูงกว่าบริษัทขนาดใหญ่ ซึ่งอาจบ่งชี้ว่าบริษัทขนาดเล็กสามารถเข้าถึงเงินทุนภายนอกได้ดีขึ้น และเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาในส่วนก่อนหน้าที่บ่งชี้ว่า ต้นทุนการกู้ยืมเงินของผู้ประกอบการขนาดเล็กปรับลดลงภายหลังเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบธนาคารพาณิชย์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับสถิติสินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์ที่พบว่า สัดส่วนสินเชื่อของผู้ประกอบการ SMEs มีน้ำหนักมากขึ้น

ทั้งนี้ แม้ว่าผลการศึกษาที่ได้รับข้างต้น อาจสะท้อนให้เห็นว่า การผ่อนคลายลงของสภาวะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน ในมิติของต้นทุนการกู้ยืมและการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรของผู้ประกอบการในช่วงที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งอาจอธิบายได้จากพัฒนาการในระบบ

พัฒนาการของการผ่อนคลายนโยบายการเข้าถึงเงินทุน ด้วยข้อจำกัดด้านข้อมูลหลายประการ

ธนาคารพาณิชย์ แต่ต้องยอมรับว่า งานวิจัยชิ้นนี้ ยังเป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นที่ให้ภาพบางแง่มุมเกี่ยวกับพัฒนาการของการผ่อนคลายนโยบายการเข้าถึงเงินทุน เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการเกี่ยวกับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น 1) ตัวแปรชี้วัดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนไม่สามารถครอบคลุมได้ทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านปริมาณและด้านคุณภาพ 2) การพิจารณาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนไม่สามารถแบ่งแยกได้ว่าเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ ตลาดทุน หรือตลาดตราสารหนี้ 3) ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (SET) และตลาด mai ทำให้ครอบคลุมเพียงบริษัทขนาดกลาง (Medium Businesses) เท่านั้น แต่ยังไม่สามารถครอบคลุมไปถึงบริษัทขนาดเล็กและขนาดย่อม (Micro and Small Businesses) ได้ และ 4) บริษัทขนาดกลางที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ยังถือเป็นบริษัทที่มีระบบบัญชีและสถานะทางบัญชีที่ดี มีทางเลือกในการระดมทุนที่หลากหลาย จึงอาจกล่าวได้ว่ามีข้อจำกัดทางการเงินน้อยกว่าบริษัทที่ไม่ใช่บริษัทจดทะเบียน นอกจากนี้ การศึกษารุ่นนี้ยังเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินในระดับครัวเรือนเพื่อพิจารณาการผ่อนคลายนโยบายการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคครัวเรือน ซึ่งประเด็นต่างๆ ข้างต้นนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นข้อจำกัดสำคัญในการศึกษารุ่นนี้ ซึ่งคณะผู้ศึกษามองว่า ถ้ามีงานวิจัยต่อยอดที่สามารถศึกษาลงลึกไปถึงข้อมูลระดับจุลภาคที่ติดตามพัฒนาการของสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนเป็นรายบริษัทหรือรายบุคคล ก็จะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาระบบการเงินไทยในระยะต่อไป

4. ประเด็นความท้าทายในอนาคต

แม้ว่าที่ผ่านมา ทางการและผู้ให้บริการได้ผลักดันการพัฒนากระบวนการพาณิชย์ ซึ่งมีส่วนช่วยผ่อนคลายนโยบายการเข้าถึงเงินทุนในระบบเศรษฐกิจไทยลง แต่อาจไม่เพียงพอต่อการรับมือกับภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะเปลี่ยนแปลงไป ท่ามกลางปัญหาความสามารถในการแข่งขันและการเปิดเสรี ในระยะข้างหน้า

แม้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทศวรรษที่ผ่านมา ทางการและธนาคารพาณิชย์ไทยได้ผลักดันการดำเนินการในด้านต่างๆ ซึ่งมีผลในการช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนลงไปได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อมองไปในอนาคต คงต้องยอมรับว่า สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ล้วนแล้วแต่จะทำให้การประเมินความเสี่ยงทางธุรกิจของผู้เล่นในระบบธนาคารพาณิชย์มีความซับซ้อนและยากขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนจะต้องตระหนักและกำหนดแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินและกลไกการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่จำเป็น เพื่อให้ภาคธุรกิจและครัวเรือนมีความแข็งแกร่งและยืดหยุ่นมากพอที่จะปรับตัวและอยู่รอดได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางความท้าทายที่มีมากขึ้น อันจะนำพาให้ระบบเศรษฐกิจและการเงินของประเทศเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ คณะผู้ศึกษา มองว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างประชากรของไทย โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเชิงโครงสร้างและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ท่ามกลางกระแสการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุน ภายใต้กรอบข้อตกลงต่างๆ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในระดับมหภาค ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเนื่องไปยังภาคส่วนต่างๆ ในระดับจุลภาค ไม่

ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ ภาคครัวเรือน และระบบธนาคารพาณิชย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์อันเนื่องมาจาก AEC

การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ (Economic Fundamentals) จะมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค ท่ามกลางการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้น จากก้าวแรกของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจอย่างครอบคลุมเต็มรูปแบบภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC (ASEAN Economic Community) และอาจขยายไปถึงกรอบความตกลงอื่นๆ เพิ่มเติมอีกในอนาคต โดยปัจจุบัน ไทยมีความสามารถในการแข่งขันลดลง หากพิจารณาในแง่มุมมองของต้นทุนการผลิตในระบบเศรษฐกิจที่สูงขึ้น การขาดแคลนกำลังแรงงานในทุกระดับ ทั้งแรงงานพื้นฐานและแรงงานที่มีทักษะ ศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน โดยมีแรงกดดันจากปัญหาทางการเมือง นอกจากนี้ โครงสร้างประชากรของไทยที่กำลังจะข้ามสถานะจากสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) ภายในไม่เกิน 10 ปีข้างหน้า จะยิ่งเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแข่งขันของไทยในระยะข้างหน้า ซึ่งแนวโน้มโครงสร้างเศรษฐกิจดังที่กล่าวมานี้ จะสร้างความท้าทายมากยิ่งขึ้นต่อเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้ก้าวพ้นกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง (Middle-Income Trap)

ท่ามกลางแรงกดดันที่ถาโถมประชิดเข้ามามากขึ้น ทำให้ไทยจำเป็นต้องเร่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ จากเดิมที่เศรษฐกิจไทยพึ่งพาการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศเป็นแรงขับเคลื่อนการเติบโตมาตลอดเกือบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมา แต่ปัจจุบันดังที่ปรากฏให้เห็นแล้วว่าแรงส่งจากภาคการส่งออกอ่อนกำลังลง ในขณะที่การลงทุนจากต่างประเทศในโครงการใหม่ๆ มีการกระจายตัวไปยังประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในอาเซียนเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในห้วงเวลาเปลี่ยนผ่านของสภาวะแวดล้อมทางการแข่งขันไปสู่ภูมิทัศน์ใหม่นี้ ธุรกิจแต่ละรายอาจเผชิญโอกาสและผลกระทบแตกต่างกันไป คณะผู้ศึกษาได้จำแนกธุรกิจไทยออกเป็น 4 กลุ่ม ตามลักษณะของผลกระทบ การปรับตัว และสภาวะข้อจำกัดทางการเงิน ดังนี้

1) **กลุ่มที่มีศักยภาพทางการแข่งขันทัดเทียมบริษัทในระดับโลกหรือระดับภูมิภาค** ในอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการ (Thai Conglomerate MNCs) บริษัทในกลุ่มนี้มีฐานธุรกิจที่แข็งแกร่งพอที่จะแข่งขันได้ในตลาดต่างประเทศ โดยความสามารถในการแข่งขันมาจากความได้เปรียบเฉพาะของบริษัท (Firm-Specific Advantages) เช่น ในด้านผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีการผลิต แปรนดส์สินค้า ระบบการบริหารจัดการ เป็นต้น ทำให้สินค้าและบริการแข่งขันกับคู่แข่งในตลาดโลกได้ ที่สำคัญ ผู้ประกอบการกลุ่มนี้มีการปรับตัวเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเชิงโครงสร้างภายในของประเทศ (เช่น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น อุปทานแรงงานตึงตัว และสิทธิพิเศษทางการค้าลดลง) มาก่อนหน้านี้แล้ว ด้วยการออกไปลงทุน

การเปลี่ยนแปลงปัจจัยพื้นฐานของประเทศที่มีผลทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลง บวกกับการแข่งขันที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นจากการเปิดเสรี จะเป็นแรงกดดันให้ภาคเอกชนไทยต้องเร่งปรับตัว

กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ค่อนข้างมีความพร้อมในการรับมือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น และสามารถเข้าถึงโอกาสจากการเปิดเสรีด้วยศักยภาพการแข่งขันที่ทัดเทียมกับคู่แข่งต่างชาติรวมทั้งศักยภาพด้านเงินทุน

จัดตั้งหรือซื้อกิจการในต่างประเทศ เพื่อแสวงหาโอกาสในการเข้าถึงตลาดใหม่ รวมถึงรักษาฐานตลาดที่มีอยู่เดิม นอกจากนี้ บริษัทกลุ่มนี้ยังมีการขยายสายธุรกิจครอบคลุมขั้นตอนต่างๆ ในห่วงโซ่การผลิต (Vertical and Horizontal Integration) ตลอดจนการแตกสายธุรกิจออกไปยังธุรกิจใหม่ๆ ที่มีขนาด (Diversification) ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความได้เปรียบจากการเป็นผู้นำของธุรกิจในระดับภูมิภาค (Regional Leaders)

ตัวอย่างของบริษัทกลุ่มนี้ เช่น บริษัทชั้นนำของไทยในกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม วัสดุก่อสร้าง พลังงาน ธุรกิจจัดจำหน่าย เป็นต้น ซึ่งบริษัทในกลุ่มนี้ กล่าวได้ว่าไม่มีปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน เนื่องจากมีความพร้อมทั้งแหล่งเงินทุนภายในกิจการ และทางเลือกแหล่งเงินทุนภายนอกกิจการที่หลากหลาย รวมไปถึงแหล่งเงินทุนในต่างประเทศ

2) **กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่และขนาดกลางที่เริ่มต้นแสวงหาโอกาสลงทุนในต่างประเทศ (Startup MNCs)** กลุ่มนี้อาจมีทั้งธุรกิจที่มุ่งแสวงหาตลาด (Market-Seeking FDI) โดยเดิมมีฐานตลาดอยู่ภายในประเทศเป็นหลัก แต่มองเห็นโอกาสจากการเปิดเสรีในการนำสินค้าหรือบริการออกไปขยายตลาดในต่างประเทศ ในขณะที่ธุรกิจบางกลุ่มมุ่งแสวงหาฐานการผลิตใหม่ที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ดีขึ้นหรือมีประสิทธิภาพต้นทุนการผลิตที่ดีขึ้น (Resource-Seeking or Efficiency-Seeking FDI)

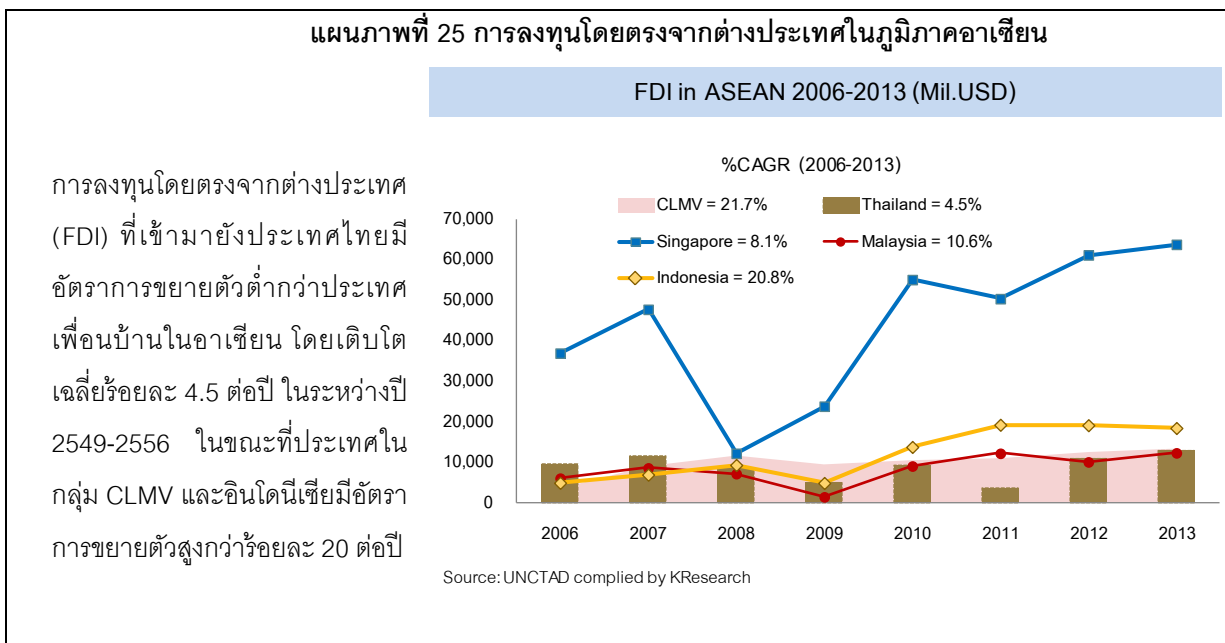
ธุรกิจกลุ่มนี้ถ้าหากเป็นบริษัทที่มีทางเลือกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้หลายช่องทาง อาจไม่มีข้อจำกัดทางการเงินมากนัก แต่ถ้าเป็นบริษัทที่ใช้เงินกู้และเงินทุนภายในกิจการเป็นแหล่งเงินทุนหลัก อาจเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในระยะแรก เนื่องจากบริษัทต้องมีหลักประกันในประเทศเพียงพอในการค้ำประกันการขอสินเชื่อเพื่อนำไปลงทุนในต่างประเทศ ขณะเดียวกัน สถานะความเสี่ยงของโครงการลงทุนในต่างประเทศอาจแปรเปลี่ยนไปจากสถานะความเสี่ยงเดิมที่บริษัทได้รับการจัดชั้นสำหรับกิจการที่ดำเนินการอยู่ในประเทศ อย่างไรก็ตาม ถ้าธุรกิจพิสูจน์ให้เห็นถึงศักยภาพในการเติบโตนอกประเทศได้ ก็จะได้รับ ความสนใจจากผู้กู้ในการแข่งขันเสนอเงื่อนไขทางการเงินที่ดีขึ้นในเวลาต่อมา

แต่สำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ไม่ได้มีสินค้าหรือเทคโนโลยีที่แตกต่างเป็นของตัวเอง อาจเผชิญแรงกดดันเพิ่มขึ้น

3) **กลุ่มที่อยู่ในซัพพลายเชนของบริษัทข้ามชาติที่เข้ามาตั้งฐานการผลิตในไทย** ซึ่งซัพพลายเออร์ผู้ผลิตชิ้นส่วนและส่วนประกอบให้แก่บริษัทข้ามชาติที่ส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้รับจ้างผลิตให้ในลักษณะ OEM (Original Equipment Manufacturer) รวมทั้งอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการสนับสนุนต่างๆ อาจเผชิญแรงกดดันเพิ่มขึ้นในอนาคต โดยใน ด้านหนึ่ง SMEs ต่างชาติที่อยู่ภายใต้เครือข่ายธุรกิจของบริษัทข้ามชาติก็มีการขยายตามลูกค้าเข้ามาลงทุนในไทยมากขึ้น ขณะที่ในอีกด้านหนึ่ง บริษัทข้ามชาติก็มีแนวโน้มกระจายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในอาเซียน ทำให้การลงทุนใหม่ในไทยมีโอกาสที่จะลดลงในอนาคต ซึ่งถ้าหากบริษัทข้ามชาติที่เป็นลูกค้านั้น แม้ว่าขยายไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านแต่ก็ยังคงมีการสั่งซื้อชิ้นส่วนและส่วนประกอบจากประเทศไทย บริษัทซัพพลายเออร์ไทยก็อาจรักษาสถานะในการทำธุรกิจต่อไปได้ แต่ในกรณีที่ลูกค้าหันไปซื้อจากแหล่งผลิตในต่างประเทศ ก็จะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การผลิตในไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยสำหรับผู้ผลิตชิ้นส่วนสัญชาติไทยนั้น มีเพียงส่วนน้อยที่มีความแข็งแกร่งพอที่จะตามลูกค้า

ไปตั้งฐานการผลิตเพื่อเชื่อมโยงสู่ห่วงโซ่การผลิตใหม่ในต่างประเทศ ซึ่งกลุ่มที่ไปได้มักเป็น ซัพพลายเออร์โดยตรงที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบริษัทข้ามชาติ แต่สำหรับซัพพลายเออร์ รายกลางและเล็กใน Tier ล่างๆ ลงมา รวมทั้งธุรกิจบริการสนับสนุนต่างๆ ส่วนใหญ่แล้วไม่มี ศักยภาพแข็งแกร่งพอที่จะออกไปลงทุนนอกประเทศ รวมทั้งอาจไม่มีความได้เปรียบเฉพาะ ของบริษัท (Firm-Specific Advantages) ในด้านสินค้าและเทคโนโลยีเพียงพอที่จะสร้าง ความแตกต่างทางการแข่งขันกับธุรกิจท้องถิ่นในประเทศนั้นๆ ได้

ผู้ผลิตชิ้นส่วนและผู้ให้บริการในกลุ่มนี้ ในระยะสั้นอาจสามารถระดมรายได้ จากลูกค้าที่ยังคงฐานการผลิตในประเทศไทยไว้อยู่ แต่จะเผชิญข้อจำกัดในการเติบโต และมี โอกาสที่สถานะความเสี่ยงในอนาคตอาจผันแปรไปตามแนวโน้มธุรกิจและความสามารถในการปรับตัว ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนตามมา

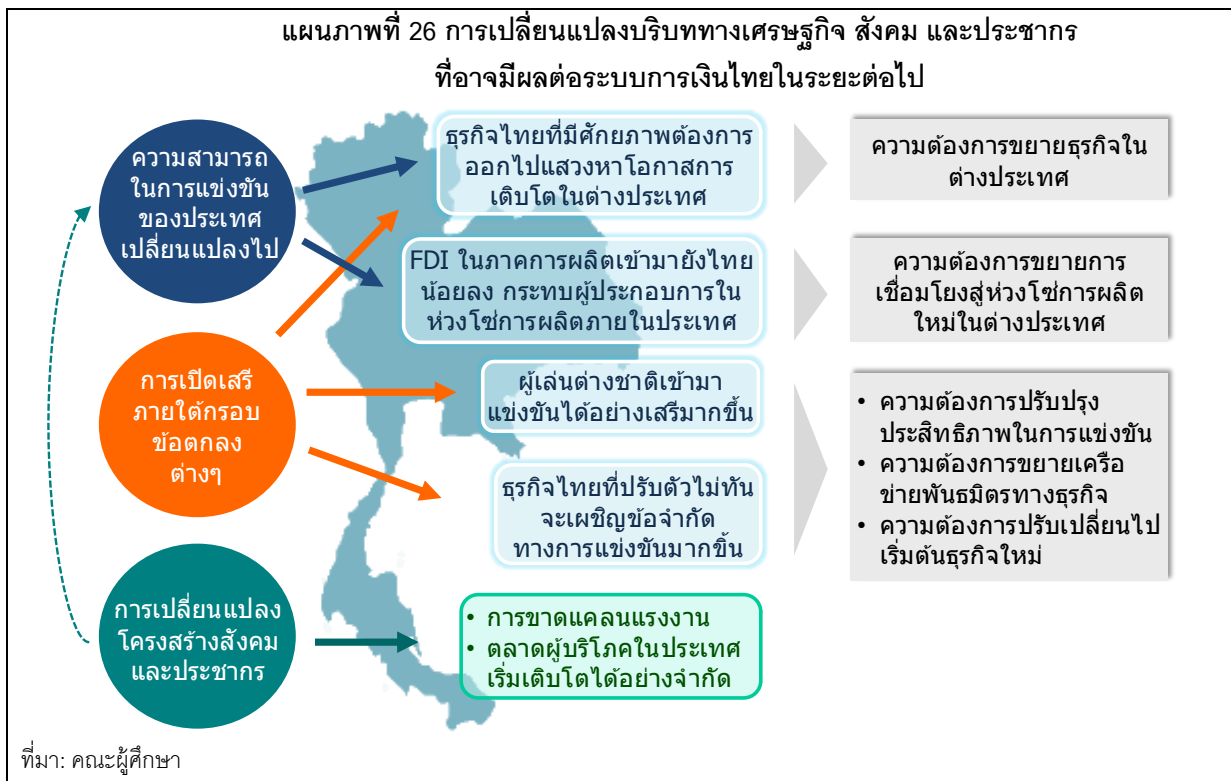
4) ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และธุรกิจรายย่อย (Micro Businesses)

ที่เผชิญแรงกดดันทางการแข่งขัน ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจส่งออกใน อุตสาหกรรมที่ไทยเริ่มสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน หรือเป็นธุรกิจที่มีตลาดหลักอยู่ ภายในประเทศ ซึ่งปรับตัวได้ค่อนข้างยากจากการแข่งขันที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น เนื่องจาก เป็นกลุ่มที่มีฐานะทางการเงินไม่แข็งแรง มีสายป่านธุรกิจสั้น รวมถึงมีความยืดหยุ่นน้อยและ ไม่สามารถปรับตัวได้ทันเมื่อต้องเผชิญกับปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่เข้ามากระทบต่อการ ดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนจะนำพาการรุก คืบเข้ามาของบริษัทต่างชาติ ที่จะส่งผลให้การแข่งขันทวีความรุนแรงขึ้น สถานะความเสี่ยง ทางธุรกิจที่สูงขึ้นอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในระดับที่ รุนแรงขึ้น โดยผู้ประกอบการกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยประคองธุรกิจให้สามารถดำเนินไปได้ ในขณะเดียวกัน ตัว

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธุรกิจที่อยู่ในอุตสาหกรรมที่ ไทย เริ่ม สูญ เสี ย ความสามารถในการแข่งขัน และธุรกิจที่มีตลาดหลักอยู่ เพียงในประเทศ จะประสบ ปัญหาในการเติบโตและอยู่รอด ซึ่งอาจยิ่งทำให้ธุรกิจ

กลุ่มนี้มีปัญหาข้อจำกัดทางการเงินมากขึ้น

ผู้ประกอบการเองก็ต้องมีความพยายามที่จะปรับตัวอย่างหนักเพื่อรับมือกับปัจจัยกดดันต่างๆ ที่คาดว่าจะมีมากขึ้น และส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจที่ทำขายและยากลำบากในอนาคตอันใกล้

4.2 นัยต่อข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน

การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศ ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานะทางการแข่งขัน และสถานะความเสี่ยงของภาคธุรกิจ ซึ่งย่อมจะมีผลต่อเนื่องไปถึงความสามารถในการเข้าถึงเงินทุนของธุรกิจด้วย

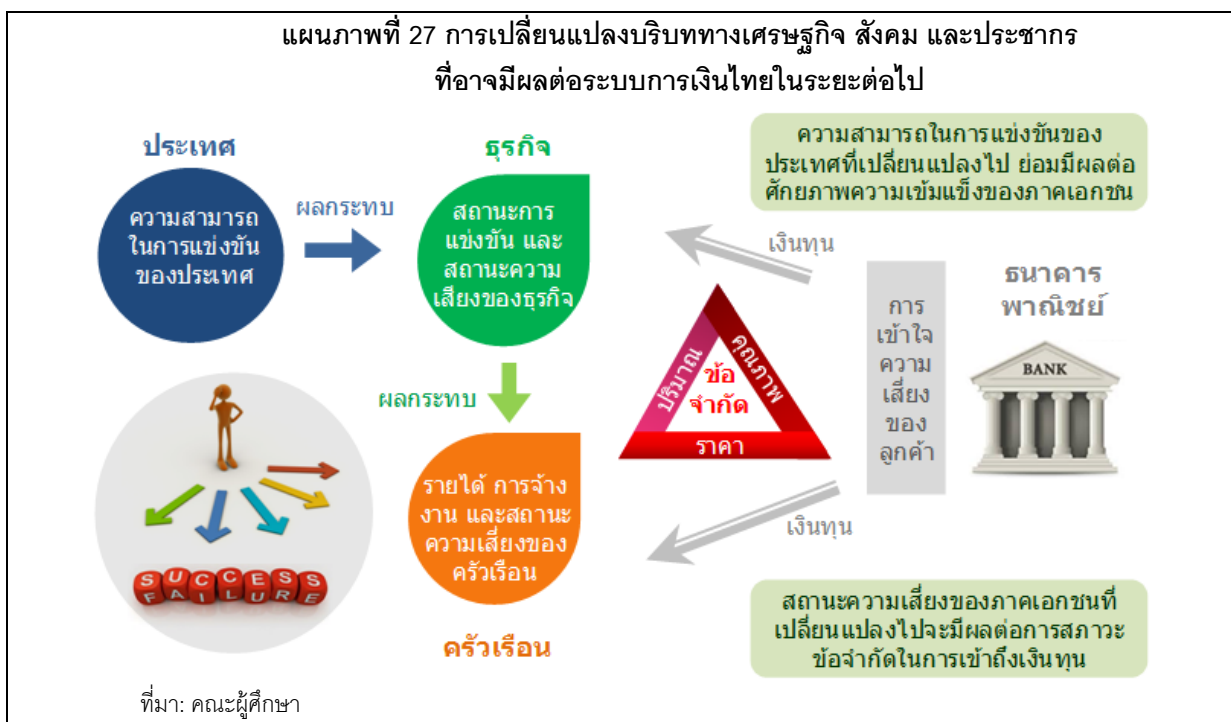
ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อาจมีผลเปลี่ยนแปลงสถานะทางการแข่งขัน รวมไปถึงสถานะความเสี่ยง (Risk Profile) ของภาคเอกชนทั้งในระดับธุรกิจและครัวเรือน เนื่องจากปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทยในภาพรวมจะเป็นตัวกำหนดโอกาสและศักยภาพของภาคธุรกิจไทย ซึ่งผลประกอบการของบริษัทแต่ละรายก็จะมีผลเชื่อมโยงไปสู่ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของบริษัทนั้นๆ ด้วยเช่นกัน

ยกตัวอย่างเช่น บริษัทที่เคยมีประวัติการชำระหนี้ดี อาจถูกปรับลดสถานะกลายมาเป็นบริษัทที่ถูกจัดชั้นความเสี่ยงสูงขึ้น หากบริษัทนั้นถูกมองว่าอยู่ในอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มต้องระมัดระวัง หรือบริษัทนั้นไม่สามารถรักษาสถานะทางการแข่งขันที่เคยมีไว้ได้ เมื่อผู้เล่นต่างชาติเข้ามาแย่งชิงส่วนแบ่งตลาด ในกรณีเช่นนี้ย่อมมีผลทำให้อำนาจการต่อรองที่บริษัทเคยมีกับธนาคารลดน้อยลงไป และมีผลต่อเงื่อนไขทางการเงินที่จะได้รับจากธนาคารตามมา

นอกจากนี้ ในสภาพแวดล้อมที่ขอบเขตภูมิทัศน์ในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการไทยก้าวข้ามพรมแดนออกไปยังต่างประเทศ บริบทของข้อจำกัดในการเข้าถึง

นอกจากนี้ เมื่อขอบเขต
ภูมิทัศน์ในการดำเนินธุรกิจ
ขยายออกไปยังต่างประเทศ
ปัญหาข้อจำกัดทางการเงิน
อาจมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

เงินทุนในระยะต่อไปอาจมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยในด้านหนึ่ง ข้อจำกัดอาจมาจาก
เงื่อนไขในฝั่งผู้ประกอบการเอง ที่มีศักยภาพทางธุรกิจและหลักทรัพย์ค้ำประกันไม่เพียงพอ
ต่อการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ธนาคารในการปล่อยกู้เพื่อการออกไปลงทุนในต่างประเทศ
ได้ นอกจากนี้ ข้อจำกัดก็อาจเกิดจากฝั่งผู้ให้บริการทางการเงิน ในการประเมินความเสี่ยง
ของการทำธุรกิจในต่างประเทศ รวมทั้งการขยายช่องทางทางการให้บริการที่สนับสนุนธุรกรรม
ทางธุรกิจของผู้ประกอบการไทยในต่างประเทศได้อย่างครอบคลุม ซึ่งธนาคารพาณิชย์เองก็
ตระหนักถึงข้อจำกัดในประเด็นนี้ จึงได้พยายามหาแนวทางและโมเดลธุรกิจที่จะทลาย
กำแพงข้อจำกัดนี้ เพื่อพัฒนาการให้บริการที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงไปได้
อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หากภาคธุรกิจไทยไม่
สามารถแข่งขันได้ ก็จะมี
ผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อไปยัง
สถานการณ์จ้างงานและ
รายได้ของครัวเรือน ซึ่งจะมี
ผล ต่อ เ นื อ ง ไป ถึง
ความสามารถในการเข้าถึง
เงินทุน และความสามารถใน
การชำระคืนหนี้ของ

ส่วนผลที่มีต่อภาคครัวเรือนนั้น หากภาคธุรกิจไทยสูญเสียความสามารถใน
การแข่งขัน ไม่สามารถรักษาส่วนแบ่งการตลาดและฐานลูกค้าไว้ได้ ก็จะมีผลกระทบเป็น
ลูกโซ่ต่อไปยังลูกจ้างของธุรกิจเหล่านั้น ซึ่งเมื่อสถานการณ์จ้างงานและรายได้ของ
ครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไป ก็จะมีผลต่อเนื่องทำให้ครัวเรือนกลุ่มนี้เผชิญข้อจำกัด
ทางการเงินมากขึ้น ทั้งปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนใหม่เนื่องจากอาจถูกมองว่ามี
ความเสี่ยงในด้านความมั่นคงทางรายได้ และปัญหาความสามารถในการชำระคืนหนี้ที่มี
ภาระผูกพันอยู่ ทั้งนี้ สถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยในช่วงที่ผ่านมาเร่งตัวขึ้นเร็วจนสร้าง
ความกังวลต่อภาวะเปราะบางของครัวเรือนและสถาบันการเงิน แม้ว่าเมื่อพิจารณาในมิติ
คุณภาพสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นผู้เล่นหลักแล้วยังคงพบว่าอยู่ในเกณฑ์ดีก็
ตาม

ขณะเดียวกัน แนวโน้มเศรษฐกิจไทยที่เติบโตในอัตราที่ช้าลง ย่อมมีผลต่อการ

ครัวเรือนตามมา

การยกระดับรายได้ของประชาชนให้พัฒนาล่าช้าไปด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจส่งผลให้การแก้ไข ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมของครัวเรือนรากหญ้า มีพัฒนาการ ไปได้ไม่มากเท่าที่ควร ทั้งนี้ ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมของครัวเรือนระดับ รากหญ้าในปัจจุบัน เกิดจากหลายปัจจัยประกอบกัน ทั้ง 1) ความสามารถในการก่อหนี้ ของครัวเรือนดังกล่าวอยู่ในระดับที่จำกัด จากรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายของ ครัวเรือน ผนวกกับส่วนใหญ่มีหนี้สะสมในระดับสูงทำให้ต้องพึ่งพาหนี้นอกระบบและไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ และ 2) การดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถให้บริการด้านสินเชื่อแก่กลุ่มรากหญ้า หรือมีรายได้ต่ำกว่า 8,000 บาทได้ เนื่องจากผลตอบแทนที่ได้รับไม่สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงที่สามารถยอมรับได้ ซึ่งหาก ทางการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของ ประเทศและส่งเสริมให้เศรษฐกิจไทยในภาพใหญ่สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงแล้ว ก็คงมี ผลต่อการยกระดับรายได้ของครัวเรือนรากหญ้าและช่วยลดทอนข้อจำกัดในการเข้าถึง แหล่งเงินทุนของครัวเรือนรากหญ้าได้ในทิศทางที่สอดคล้องกัน

4.3 สรุปและประเด็นที่ท้าทาย

จากผลการศึกษางานวิจัยนี้ พบหลักฐานเชิงประจักษ์ในหลายแง่มุมที่บ่งชี้ ถึงทิศทางข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือนที่ผ่อนคลายนลงหลังจาก ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 เป็นต้นมา ทั้งในมิติของปริมาณ ราคา และคุณภาพ ดังที่ ปรากฏในหลักฐานข้อมูลเชิงธุรกิจ อาทิ สัดส่วนหลักประกันต่อสินเชื่อที่ลดลง ส่วนต่าง อัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ที่แคบลง สินเชื่อของธุรกิจ SMEs ต่อจีดีพีของ SMEs ที่ ปรับตัวสูงขึ้น ตลอดจนระยะเวลาในการอนุมัติสินเชื่อที่ลดลง ขณะเดียวกัน การศึกษาทาง เศรษฐมิติที่วิเคราะห์ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของภาคธุรกิจ ก็มีหลักฐานสอดคล้องกันที่ สะท้อนการผ่อนคลายนลงของต้นทุนทางการเงินของธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็ก ทั้งนี้ คณะผู้ศึกษามองว่า พัฒนาการของการผ่อนคลายนข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนนั้นมีสาเหตุ สำคัญส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนานวัตกรรมของธนาคารพาณิชย์ ผ่านการปรับปรุงการ ดำเนินงานในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารความเสี่ยง กระบวนการทำงานและระบบ เทคโนโลยี การตลาด และช่องทางการให้บริการ เพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจและรักษา ความสามารถในการทำกำไรให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ถือหุ้น ควบคู่ไปกับการ บริหารความเสี่ยงให้อยู่ในกรอบที่กำหนด เพื่อหลีกเลี่ยงการเดินขั้วรอยวิกฤตที่เคยเกิดขึ้น ในอดีต นอกจากนี้ กลไกเศรษฐกิจที่ได้รับการแก้ไขจนกลับมาทำงานได้ตามปกติ ผนวก กับการปรับปรุงกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ที่สร้างแรงผลักดัน และแรงดึงให้ธนาคารพาณิชย์ต้องปรับตัวก้าวสู่ยุคใหม่ภายใต้การแข่งขันที่ทวีความรุนแรง ขึ้นกว่าเดิม ยังเป็นปัจจัยที่ช่วยหนุนการผ่อนคลายนข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อของภาค ธุรกิจและครัวเรือนในช่วงที่ผ่านมาด้วยเช่นกัน

ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลต่อภาคเศรษฐกิจ

ข้อจำกัดในการเข้าถึง
เงินทุนถือเป็นปัญหาที่สำคัญ
คณะผู้ศึกษาจึงหวังว่าจะมี
งานวิจัยต่อจากนี้ที่สามารถ
ศึกษาลงลึกถึงพัฒนาการ
ของสภาวะข้อจำกัดในการ
เข้าถึงเงินทุนในสถานการณ์
จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ใน

การกำหนดแนวทางเชิงนโยบายที่ดียิ่งขึ้น

ในทุกระดับ งานวิจัยนี้เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้น ที่ให้ภาพบางแง่มุมเกี่ยวกับพัฒนาการของการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน แต่ก็ยังไม่อาจสะท้อนภาพอย่างครอบคลุมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในทุกมิติ ของธุรกิจและครัวเรือนไทยในทุกระดับ เนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านข้อมูลและเวลาในการจัดทำ คณะผู้ศึกษาจึงคาดหวังว่า จะมีงานวิจัยต่อจากนี้ที่สามารถศึกษาลงลึกไปถึงข้อมูลระดับจุลภาค อาทิ การสำรวจเชิงลึกโดยติดตามสังเกตการณ์พัฒนาการของสภาวะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบริษัท หรือรายบุคคล เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง เพื่อทำความเข้าใจถึงข้อจำกัดที่มีอยู่ การเปลี่ยนแปลงสภาวะข้อจำกัดระหว่างเวลา และปัจจัยที่มีผลทำให้ข้อจำกัดนั้นผ่อนคลายลงหรือรุนแรงขึ้น ซึ่งการศึกษาจากบริษัทหรือบุคคลที่เผชิญข้อจำกัดในสถานการณ์จริง ย่อมทำให้สามารถเข้าใจสภาวะข้อจำกัดที่แท้จริงได้ดีกว่าการศึกษาโดยใช้ตัวชี้วัดที่เป็นตัวแทนข้อจำกัดดังกล่าวผ่านข้อมูลในระดับภาพรวม (Aggregate Data) ซึ่งคณะผู้ศึกษาเชื่อว่า ผลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาระบบการเงินไทยในระยะต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

อนึ่ง แม้ว่าความพยายามของทุกฝ่ายตลอดช่วงเวลากว่าทศวรรษที่ผ่านมา ได้ทำให้ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนในระบบเศรษฐกิจไทยผ่อนคลายลงในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม **คณะผู้ศึกษามีข้อกังวลต่อหลายประเด็นท้าทายในอนาคต ที่อาจมีผลทำให้ปัญหาข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนทวีความซับซ้อนขึ้น** โดยประเด็นในเชิงมหภาคที่เป็นข้อกังวลหลักมีดังนี้

ทั้งนี้เนื่องจากยังมีหลายประเด็นท้าทายในอนาคต ที่อาจมีผลกดดันต่อสภาวะข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุน อาทิ การตั้งรับต่อโจทย์ AEC การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศ และรับมือต่อความผันผวนของวัฏจักรเศรษฐกิจ

- ท่ามกลางภูมิทัศน์ทางธุรกิจที่กำลังเปลี่ยนแปลง แม้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าภาคธุรกิจ ทางการ และธนาคารพาณิชย์ ต่างตระหนักถึงความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางรับมือต่อแนวโน้มการเปิดเสรีภายใต้กรอบ AEC แต่ต้องยอมรับว่า ธุรกิจส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจและล่วงรู้คำตอบสำหรับโจทย์ในการก้าวเข้าสู่ AEC ได้อย่างไม่สมบูรณ์นัก รวมทั้งยังขาดกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน ซึ่งอาจเป็นประเด็นที่จะมีผลต่อสภาวะข้อจำกัดทางการเงินในระยะต่อไป

- ปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจไทย หลายประเด็นอยู่นอกเหนือการดำเนินการและการควบคุมของภาคธนาคารพาณิชย์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องมุ่งผลักดันประเด็นการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันให้เป็นวาระเร่งด่วน ซึ่งในส่วนของธนาคารพาณิชย์เองก็ได้มีความพยายามเข้าไปมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันให้แก่ภาคธุรกิจ ปัจจุบัน การที่หลายๆ ฝ่ายร่วมมือกันในการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการไทย จึงนับเป็นนิมิตหมายที่ดีในการส่งเสริมให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงโอกาสจากการเปิดเสรีได้มากยิ่งขึ้นในอนาคต

- วัฏจักรอัตราดอกเบี้ยที่ใกล้จะเริ่มกลับสู่ช่วงขาขึ้น ท่ามกลางสภาวะที่เศรษฐกิจไทยเผชิญโจทย์ในด้านความสามารถในการแข่งขัน และสภาวะหนี้ครัวเรือนในระดับสูง เป็นทิศทางที่ต้องระมัดระวัง เนื่องจากความสามารถในการชำระหนี้คืนของ

ครัวเรือนอาจถูกลดทอนจากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย ขณะที่ความสามารถในการสร้างรายได้และภาวะการทำงานของภาคครัวเรือนยังถูกผูกโยงไว้กับความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย รวมทั้งแนวโน้มเศรษฐกิจไทยในอนาคต ซึ่งในที่สุดแล้ว ถ้าหากทุกฝ่ายเตรียมพร้อมตั้งรับไม่ดีพอ อาจกลายเป็นชนวนนำไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจครั้งใหม่ และอาจมีผลต่อทั้งคุณภาพสินทรัพย์และการขยายสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในระยะถัดไป

ทั้งนี้ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ระบบธนาคารพาณิชย์ยังคงเป็นกลไกหลักที่หล่อเลี้ยงเงินทุนให้แก่ระบบเศรษฐกิจ แม้ว่าปัจจุบันได้มีการพัฒนาทางเลือกในการระดมทุนที่หลากหลายขึ้น แต่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตลอดจนภาคครัวเรือน ซึ่งเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจก็ยังคงจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนในรูปแบบเงินกู้ **คณะผู้ศึกษาจึงขอ** **ทั้งทำ**งานวิจัยนี้ในการเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ผู้ดำเนินนโยบายและผู้ให้บริการยังคงต้องสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพลวัตการเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของการพัฒนาการในการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนตลอดระยะที่ผ่านมา อาจจำแนกได้ยากว่าความสำเร็จส่วนใดเป็นผลมาจากการแข่งขันและส่วนใดเกิดขึ้นจากนวัตกรรม เนื่องจากการแข่งขันและนวัตกรรมมักเป็นสิ่งที่ก่อเกิดและดำเนินไปควบคู่กัน โดยการแข่งขันเป็นแรงผลักดันให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรม จากนั้นผู้เล่นรายอื่นๆ ก็จะพยายามพัฒนาตัวเองตามขึ้นมา ซึ่งนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานของระบบธนาคารพาณิชย์โดยรวม จากนั้นการแข่งขันก็จะกระตุ้นให้ผู้ให้บริการแข่งขันกันสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นมาอีกในรอบต่อไป เปรียบเสมือนวงล้อนวัตกรรมที่หมุนอยู่ตลอดเวลา

กระนั้นก็ดี คณะผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับประเด็นด้านการแข่งขันในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย หลังจากที่ส่วนแบ่งทางการตลาดสินเชื่อยังคงค่อนข้างกระจุกตัว โดยส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากความพยายามในการพัฒนานวัตกรรมและการขยายฐานลูกค้าใหม่ ของธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันนั้น ผูกโยงอยู่กับข้อเท็จจริงที่ผู้เล่นแต่ละรายเริ่มต้นด้วยทรัพยากรที่ไม่เท่ากัน จึงทำให้มีความสามารถในการพัฒนาการดำเนินงานที่แตกต่างกันตามไปด้วย ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้วงล้อของการสร้างความแพร่หลายด้านนวัตกรรมหมุนไปได้ไม่เร็วเท่าที่ควร อันนำมาสู่ความเป็นไปได้ที่ลูกค้าสินเชื่อเหล่านั้นยังอาจไม่ได้รับเงื่อนไขสินเชื่ออย่างที่ควรจะเป็น

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้ศึกษาจึงมองว่า **นัยเชิงนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาระบบธนาคารพาณิชย์ไทยให้มีความแข็งแกร่งพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่รออยู่ข้างหน้า** คือ **ทางการควรพิจารณาส่งเสริมการเปิดเสรีให้** **ตลาดบริการทางการเงินมีการแข่งขันมากขึ้น** โดยการแข่งขันในที่นี้ ไม่สามารถมองเพียงในด้านปริมาณ หรือการเพิ่มจำนวนผู้ให้บริการเท่านั้น แต่ควรต้องคำนึงถึงด้านคุณภาพ ด้วยการผลักดันให้มีผู้เล่นที่มีคุณภาพทัดเทียมในการแข่งขันสร้างนวัตกรรมได้

คณะผู้ศึกษาเชื่อว่าการแข่งขันจะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรม ดังนั้น การส่งเสริมการเปิดเสรีในตลาดบริการทางการเงิน จึงน่าที่จะเป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาบทบาทของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย ให้สามารถสนับสนุนเงินทุนแก่ภาคเอกชน ที่สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงที่รออยู่ข้างหน้า

มากขึ้น เนื่องจากแม้ว่าถ้าหากมีผู้เล่นจำนวนมากราย แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการราย เล็กๆ ซึ่งมีข้อจำกัดในการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่ ก็ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า ระบบ ธนาคารพาณิชย์ไทยมีการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

อนึ่ง ในสภาวะการณ์ที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ของการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ท่ามกลางคลื่นกระแสการเปิดเสรีที่จะ ยิ่งเข้มข้นขึ้นนับจากนี้ ในแง่มุมหนึ่ง การเข้ามาของผู้ให้บริการระดับโลกและระดับภูมิภาค ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและประสิทธิภาพการบริการ จะผลักดันให้ผู้ให้บริการใน ประเทศตื่นตัวในการสร้างนวัตกรรม ไม่เพียงแต่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ ที่ จะสนับสนุนการเข้าถึงเงินทุนภายในประเทศให้แก่ภาคเอกชนไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นแรง กระตุ้นให้ธนาคารพาณิชย์ไทยพัฒนาช่องทางและขยายเครือข่ายการให้บริการเพื่อที่จะลด ข้อจำกัดในการเข้าถึงเงินทุนที่ครอบคลุมไปถึงภายนอกประเทศอีกด้วย อันจะนำไปสู่ ประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการในท้ายที่สุด

...โดยที่แนวทางการ พัฒนาดังกล่าว คงต้องเดิน คู่ขนานไปกับกลไกการ ควบคุมดูแลการปล่อย สินเชื่อที่เหมาะสม เพื่อ ประคองไว้ซึ่งเสถียรภาพ ทางเศรษฐกิจในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม ประเด็นความเสี่ยงเชิงเสถียรภาพที่ปรากฏชัดเจนขึ้นในระยะหลัง อาทิ ผ่านการก่อตัวสูงขึ้นของปัญหาหนี้ครัวเรือน ให้ถือข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า การ สนับสนุนให้นวัตกรรมรุ่นหน้าผ่านแนวทางดำเนินการต่างๆ ข้างต้น คงต้องเดิน คู่ขนานไปกับ ‘กลไกการควบคุมดูแลที่เหมาะสม’ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการด้านอัตรา ดอกเบี้ย นโยบายการตั้งสำรองหนี้สูญ หรือมาตรการควบคุมการขยายตัวของสินเชื่ออื่นๆ (Macro-Prudential Measures) เพื่อไม่ให้เกิดการผ่อนคลายข้อจำกัดในการเข้าถึง สินเชื่อ ต้องแลกมาด้วยความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจและการเงินในภาพรวม ทั้งนี้ แม้คงต้องยอมรับว่า เส้นแบ่งของการค้า การลงทุน และการเงินระหว่างประเทศที่บาง ลง จะทำให้การวางแนวทางดูแลที่มีความ ‘พอดี’ กับเงื่อนไขเศรษฐกิจในแต่ละช่วงจังหวะ เวลา รวมถึงการออกแบบกลไกที่ช่วยให้การส่งผ่านนโยบายมีประสิทธิภาพดังคาดหวัง มีความท้าทายมากขึ้นอย่างยากจะหลีกเลี่ยง แต่ก็ยังเป็นโจทย์ที่ท้าทายที่สำคัญสำหรับ การศึกษาในอนาคต ภายใต้ความคาดหวังว่าจะช่วยให้ทั้งผู้ให้บริการสินเชื่อ ภาคธุรกิจและ ครัวเรือน สามารถก้าวข้ามการเปลี่ยนแปลงที่รออยู่ข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ บน เส้นทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพในระยะยาว

บรรณานุกรม

- Attanasio, Orazio P., Pinelopi Koujianou Goldberg, and Ekaterini Kyriazidou. "Credit Constraints in the Market for Consumer Durables: Evidence from Micro Data on Car Loans." *International Economic Review* 49.2 (2008): 401-436
- Ayyagari, Meghana, Asli Demirguc-Kunt, and Vojislav Maksimovic. "How Important Are Financing Constraints?: The Role of Finance in the Business Environment." *World Bank Publications* 3820 (2006).
- Beck, Thorsten, Asli Demirguc-Kunt, and Vojislav Maksimovic. "Financial and Legal Constraints to Growth: Does Firm Size Matter?." *The Journal of Finance* 60.1 (2005): 137-177.
- Beck, Thorsten, Asli Demirguc-Kunt, and Maria Soledad Martinez Peria. "Bank Financing for SMEs Around the World: Drivers, Obstacles, Business Models, and Lending Practices." *World Bank Policy Research Working Paper* 4785 (2008).
- Beck, Thorsten, et al. "The Determinants of Financing Obstacles." *Journal of International Money and Finance* 25.6 (2006): 932-952.
- Beck, Thorsten, Ross Levine, and Norman Loayza. "Finance and The Sources of Growth." *Journal of Financial Economics* 58.1 (2000): 261-300.
- Berger, Allen N., and Gregory F. Udell. "Relationship Lending and Lines of Credit in Small Firm Finance." *Journal of Business* (1995): 351-381.
- Berger, Allen N., W. Scott Frame, and Nathan H. Miller. "Credit Scoring and The Availability, Price, and Risk of Small Business Credit." *Journal of Money, Credit and Banking* 37.2 (2005): 191-222.
- Blundell, Richard, Rachel Griffith, and John Van Reenen. "Dynamic Count Data Models of Technological innovation." *The Economic Journal* (1995): 333-344.
- Clarke, George RG, et al. "Foreign Bank Entry: Experience, Implications for Developing Countries, and Agenda for Further Research." *World Bank Policy Research Working Paper* 2698 (2001).
- Cleary, Sean. "International Corporate Investment and The Relationships Between Financial Constraint Measures." *Journal of Banking & Finance* 30.5 (2006): 1559-1580.
- Cleary, Sean. "The Relationship Between Firm investment and Financial Status." *The Journal of Finance* 54.2 (1999): 673-692.
- Cole, Rebel A., Lawrence G. Goldberg, and Lawrence J. White. "Cookie Cutter vs. Character: The Micro Structure of Small Business Lending by Large and Small Banks." *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 39.02 (2004): 227-251.
- Cull, Robert, and Kinnon Scott. "Measuring Household Usage of Financial Services." *Research Working Papers* 1.1 (2009): 1-55.
- De Haas, Ralph, and Ilko Naaborg. "Foreign Banks in Transition Economies: Small Business Lending and Internal Capital Markets." *International Finance* 504004 (2005).

- Demirguc-Kunt and Vojislav Maksimovic. "Law, Finance, and Firm Growth." *The Journal of Finance* 53.6 (1998): 2107-2137.
- Fazzari, Steven M., R. Glenn Hubbard, and Bruce C. Petersen. "Financing Constraints and Corporate Investment". *National Bureau of Economic Research* 2387 (1988).
- Frame, W. Scott, Aruna Srinivasan, and Lynn Woosley. "The Effect of Credit Scoring on Small-Business Lending." *Journal of Money, Credit and Banking* (2001): 813-825.
- Gelos, R. Gaston, and Alejandro M. Werner. "Financial Liberalization, Credit Constraints, and Collateral: Investment in the Mexican Manufacturing Sector." *Journal of Development Economics* 67.1 (2002): 1-27.
- Howitt, Peter. "Innovation, Competition and Growth". CD Howe institute (2007).
- Hubbard, R. Glenn. "Capital-Market Imperfections and investment." *National Bureau of Economic Research* 5996 (1997).
- Jappelli, Tullio. "Who Is Credit Constrained in the US Economy?." *The Quarterly Journal of Economics* (1990): 219-234.
- Kaplan, Steven N., and Zingales, Luigi, "Do Investment-Cash Flow Sensitivities Provide Useful Measures of Finance Constraints?," *Quarterly Journal of Economics* 112 (February 1997): 169-215.
- Kaplan, Steven N., and Zingales, Luigi, "investment-Cash Flow Sensitivities Are Not Valid Measures of Financing Constraints," *Quarterly Journal of Economics* 115 (May 2000): 707-712.
- Kaufmann, Daniel, Geeta Batra, and Andrew HW Stone. "The Firms Speak: What The World Business Environment Survey Tells Us about Constraints on Private Sector Development." *World Bank Mimeo* (2003).
- Levine, Ross. "Finance and Growth: Theory and Evidence." *Handbook of Economic Growth* 1 (2005): 865-934.
- Linneman, Peter, and Susan Wachter. "The Impacts of Borrowing Constraints on Homeownership." *Real Estate Economics* 17.4 (1989): 389-402.
- Musso, Patrick, and Stefano Schiavo. "The Impact of Financial Constraints on Firm Survival and Growth." *Journal of Evolutionary Economics* 18.2 (2008): 135-149.
- Paulson, Anna L., and Robert Townsend. "Entrepreneurship and Financial Constraints in Thailand." *Journal of Corporate Finance* 10.2 (2004): 229-262.
- Paulson, Anna L., and Robert Townsend. "Financial Constraints and Entrepreneurship: Evidence from the Thai Financial Crisis." *Economic Perspectives* 29.3 (2005): 34-48.
- Petersen, Mitchell A., and Raghuram G. Rajan. "The Benefits of Lending Relationships: Evidence from Small Business Data." *The Journal of Finance* 49.1 (1994): 3-37.
- Porter, Michael E. "The Competitive Advantage of Nations." *Harvard Business Review* (1990).
- Rajan, Raghuram G., and Luigi Zingales. "Financial Dependence and Growth." *American Economic Review* (1998): 559-586.

Stiglitz, J. and A. Weiss, 1981, "Credit Rationing in Markets with Imperfect information," American Economic Review, 71(3), June, 393-410

Virathus Theerawongseri. "Financial Constraints on investment of Thai Firms." Thesis (M.Econ.). Thammasat University (2003).

กุลกานต์ ดันดีเตมิท, นรพรพร เพ็ชรตระกูล, นวพร สุทธิชาติ, ม.ล.พงศัรพีพร อภากร.2552. "Pro-Cyclicality of Financial Sector and Dynamic Provisioning: Case Study of Thailand", กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2554. "รายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ปี 2553" ธนาคารแห่งประเทศไทย.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2557. "รายงานผลสำรวจการเข้าถึงบริการทางการเงินภาคครัวเรือน ปี 2556." ธนาคารแห่งประเทศไทย.

รุ่ง โปษยานนท์ มัลลิกะมาส, ดอน นาครทรรพ และผวจจิต จิตตะมัย. 2548. "ความท้าทายของธนาคารพาณิชย์ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเงิน" บทความสัมมนาวิชาการประจำปี 2548, ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. "ผลการสำรวจภาระหนี้และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SMEs" (2555).